

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BATILI TARİHÇİLERİN GÖZÜNDEN MOĞOLLARIN UZAK DOĞU SİYASETİ (13. YÜZYILIN İKİNCİ YARISI)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Berkkan ENGİN

Tarih Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. İlyas Kemaloğlu

HAZİRAN 2022

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BATILI TARİHÇİLERİN GÖZÜNDEN MOĞOLLARIN UZAK DOĞU SİYASETİ (13. YÜZYILIN İKİNCİ YARISI)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Berkkan ENGİN

Tarih Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. İlyas Kemaloğlu

HAZİRAN 2022

Annem ve Babam'a..

BATILI TARİHÇİLERİN GÖZÜNDEN MOĞOLLARIN UZAK DOĞU SİYASETİ (13. YÜZYILIN İKİNCİ YARISI)

ÖZET

1206 yılında Temuçin Çengiz Han unvanını alarak imparatorluğun kuruluşunu da ilan etmiş oldu. Çengiz Han ardıllarına temeli sağlam bir devlet bıraktı. Sırasıyla Ögedey, Güyük ve Möngke Han imparatorluk sınırlarını doğu ve batı eksenli olarak genişletti. Kubilay Han'ın 1264 yılında tahta geçmesiyle birlikte Moğol İmparatorluğu tarihinin en geniş sınırlarına erişti. Kubilay Han 1279 yılında Song Hanedanlığı'na son vererek Kuzey ve Güney Çin'i birleştirdi ve Yuan Hanedanlığı'nı kurdu. Kubilay Han diğer Moğol hanlarının aksine Çin'de kalıcı bir hanedanlık sağlamak amacıyla eski Çin geleneklerini benimseyerek yeni bir yönetim anlayışı belirledi. Bu anlayış Kubilay Han'ın ilerleyeceği siyaseti ve hanedanlığını genişleteceği bölgeleri de belirlemesinde önemli bir faktör oldu. Çin'in geçmişten beri temel amacı bölgesel güç olarak Doğu ve Güney Asya'yı kendi kontrolünde tutmaktı. Bu hususta ilk adım olarak Kubilay Han sırasıyla Koryo Krallığı'nı kendi topraklarına dâhil etti. Ardından Japon İmparatorluğu'na iki deniz seferi düzenledi, ancak büyük bir mağlubiyet aldı. Sonrasında Han Hanedanlığı'ndan beri Çin'in bir dizi seferler düzenleyip ele geçirmeye çalıştığı Güney Asya krallıklarına yöneldi. Sırasıyla Dai-Viet, Champa, Pagan ve Java Adası'na birkaç sefer düzenlendi, fakat askerî başarı sağlanamadı. Bu krallıklar savaşın getirdiği zararlardan dolayı Moğolların üstünlüğünü kabul etmek zorunda kaldı. Kubilay Han kendinden önceki Çin hanedanlarının yayılma politikasında başarısız oldu. Kubilay'ın genişleme konusunda doyumsuz, kibirli ve danışmanlarının tavsiyelerinin aksine giden huysuz bir lider olmasının bu başarısızlıkta etkisi büyük oldu.

ANAHTAR KELİMELE: Kubilay Han, Moğollar, Yuan Hanedanlığı, Doğu Asya, Güney Asya

FAR EAST POLICY OF MONGOLS FROM VIEW OF EUROPEAN HISTORIANS (IN SECOND HALF OF 13. CENTURY)

ABSTRACT

After Temüjin got title of Genghis Khan, he began to establish the Mongol Empire in 1206 and left a strong empire for his successors. During the reigns of Ögedei, Güyük and Möngke Khans, the empire extended from West to East. After their reigns, Kublai succeeded the throne in 1264 and during this time, the Mongol Empire has reached most greatest borders. When Kublai Khan conquered the Song Dynasty in 1279, he reunited North and South China, where he established Yuan Dynasty. Kublai maintained the same old Chinese state policies during this time so that he would be more able to establish a permanent and strong dynasty in China. With this policy, Kublai Khan drew his policy of expansion. One of the main purposes of the old Chinese dynasties, from the period of the Han Dynasty, was to be strongest empire in far east Asia and to take all Asia's trade under their control. In this case, Kublai Khan decided to follow this old policy during his reign. Under this policy, his first step was to invade the Kingdom of Koryo, followed by the Kingdom of Japan, but in this invasion, he was faced with a tragic defeat. After this disaster, he looked on to the Southern Asia's Kingdoms. Respectively Kublai Khan has tried to conquer Dai-Viet, Champa, Pagan and Java Kingdoms, although military victory was not achieved against these kingdoms. Because of economical collapse, these kingdoms accepted to give homage to the Mongol Empire to avoid further Mongol invasions. After these invasions, Kublai could not capture these kingdoms and his plans have failed because of his arrogant and insatiable behaviours.

KEY WORDS: KUBLAI KHAN, MONGOLS, YUAN DYNASTY, EAST ASIA, SOUTH ASIA

ÖN SÖZ

Çengiz Han'ın 1206 yılında imparatorluğunu kurmasından sonra seferlere devam etti ve han Orta Asya, Kafkasya ve İran coğrafyasında hâkimiyet kurdu. Çengiz Han'ın ölümünün ardından onun bıraktığı bu mirası ardılları devam ettirdi. Ögedey, Güyük ve Möngke Han dönemlerinde imparatorluk sınırları Güney Çin'den Avrupa'ya kadar yayıldı. Kubilay Han döneminde ise imparatorluk en geniş sınırlarına ulaştı. Kubilay Han diğer Moğol hanlarının aksine imparatorluğun yönetilmesi hakkında farklı görüşlere sahipti. Kubilay Han'ın amacı kendinden sonraki neslin daha elverişli ve zengin şartlarda yaşaması için Çin'de kalıcı bir hanedanlık kurmaktır. Çin, tarım arazileri, deniz ticareti, yer altı zenginlikleri ve nüfus bakımından oldukça zengin bir ülkedir. Kubilay Han burada kurulacak bir ulusun uzun zaman içerisinde güçlü kalarak varlığını sürdürebileceğini ön görmekteydi. Bu doğrultuda Çinli danışmanlarının da tavsiyeleri üzerine Kuzey ve Güney Çin'i birleştirdikten sonra han, Çin geleneklerine bağlı kaldı. Danışmanlarına göre Çin yerleşik ve köklü bir kültüre sahip bir medeniyetti. Bu medeniyetin kendine ait devlet geleneği bulunmaktaydı ve halk bu geleneklere bağlıydı. Burada kalıcı bir hanedanlığın kurulmasının yolu mevcut geleneklerin devam ettirilmesiydi. Nitekim han Çin'i birleştirdikten sonra Çin geleneklerini benimseyerek devam ettirdi. Bu gelenekler doğrultusunda han kendini bir Moğol kağanından çok, bir Çin imparatoru olarak görmeye başladı. Bunun en büyük örneği de kendinden önceki Çin hanedanlarının uyguladığı yayılma politikasını takip etmek oldu. Önce doğuda Koryo Krallığı'nı kendi sınırlarına dâhil etti ve hemen ardından bir göçebe imparator olarak Japonya üzerine iki kere deniz seferi düzenledi, ancak neticede başarısız oldu. Hemen ardından da sırasıyla Güney Asya'da ikamet eden Dai-Viet, Champa, Pagan ve Java gibi krallıklara bir dizi seferler düzenledi, fakat her birinde hüsrân ve hezimetler yaşandı. Batılı araştırmacılar Kubilay Han ve dönemi hakkında yaptıkları çalışmalarında Kubilay Han'ın idealist, hırslı ve imparator özelliklerine sahip bir karakter olarak tanımlar. Ancak aynı araştırmacılar Kubilay Han'ın uyguladığı yanlış politikalar ve savaşlarda uğradığı mağlubiyetleri aktarırken bu durumun Kubilay Han'ın sabırsız,

toprak konusunda doyumsuz ve askerî olarak tecrübeli olmadığı bölgelerde savaşmasından dolayı başarısız olduğunu da belirtirler.

Bu tezde Batılı tarihçilerin gözünden Moğolların uzak doğu siyaseti (13. yüzyılın ikinci yarısı) ele alındı. Konumuz Moğol İmparatorluğu tarihinde Kubilay Han dönemini kapsamaktadır. Ancak konunun daha geniş kapsamda anlaşılabilmesi adına Çengiz Han döneminden itibaren Doğu ve Güney Asya'ya yapılan birtakım seferler ele alındı. Kubilay Han döneminden önceki Moğol hanlarının bölgede izlediği siyaset, bölge halkları ve kralları ile kurdukları diplomatik ilişkilere de yer verildi. Çalışmamızda Moğolların Çin seferlerini dahil etmedik. Tezimizin temeli Batılı araştırmacıların araştırma eserlerine dayanmaktadır. “Kaynak Tanıtımı” kısmında bu araştırma eserlerin konumuzla alakalı bölümlerini belirttik.

Çalışmamızın “Moğolların Doğu Asya Seferleri” adlı birinci bölümünde Çengiz Han döneminden Kubilay Han dönemine kadar Moğol – Koryo ilişkileri ve Moğolların Koryo Krallığı üzerine yaptığı seferlere yer verdik. Bu seferleri her bir hanın dönemine özgü ayrı başlıklarda inceledik. Bölümün son kısmında Kubilay Han dönemindeki Moğol – Koryo ilişkilerine değindik ve Kubilay’ın Koryo Krallığı’nı kendi topraklarına dahil etmesi konusunu inceledik. Birinci bölümün ikinci kısmında ise Moğolların Japonya seferlerine yer verdik. Seferler öncesi iki devletin de genel durumu, iki devlet arasındaki diplomatik ilişkiler ve savaşa hazırlıkları konularında bilgiler verdik. Ayrıca iki savaşı da kronolojik olarak ayrı başlıklar altında değerlendirdik.

Çalışmamızın “Moğolların Güney Asya Seferleri” adlı bölümünde Kubilay Han döneminde Güney Asya krallıkları üzerine yapılan seferleri ele aldık. İkinci bölümün birinci kısmında Dai-Viet ve Champa krallıkları üzerine yapılan seferleri değerlendirdik. Bu krallıklar coğrafi olarak birbirlerine yakın olduklarından Moğolların saldırılarından eşit derecede etkilendiler. Bu kısımda Moğolların Dai-Viet ve Champa krallıklarıyla olan ilişkilerini kaleme aldık ve kronolojik sırayla Moğolların bölgeye düzenlediği seferleri inceledik. Ardından diğer kısım olan Pagan Krallığı seferlerini değerlendirdik. Bir önceki kısımda olduğu gibi ilk olarak Moğol – Pagan krallıklarının ilişkileri

hakkında bilgi verdikten sonra savaşları kronolojiye uygun olarak başlıklar altında inceledik. İkinci bölümün son kısmı olarak Java Krallığı seferini ele aldık. Öncelikle Java – Moğol ilişkilerini, ardından iki krallık arasında geçen savaşın durumunu değerlendirdik.

Çalışma sürecim boyunca yönlendirmeleri, destekleri ve sabrı konusunda değerli hocam Prof. Dr. İlyas Kemaloğlu'na ve hem lisans hem de yüksek lisans sürecinde destek ve yardımlarını esirgemeyen değerli dostum Dr. Onur Yamaner'e şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
SUMMARY.....	VI
ÖNSÖZ.....	VIII
İÇİNDEKİLER.....	XII
KISALTMALAR.....	XVII
GİRİŞ.....	1
Cengiz Han Dönemi'nden Kubilay Han Dönemi'ne Kadar Moğolların Genel Durumu...	1
Kubilay Han Dönemi Moğol İmparatorluğu.....	8
Kaynak Tanıtımı.....	12
Araştırma Eserler.....	12
I.BÖLÜM.....	19
1. Moğolların Doğu Asya Seferleri.....	19
1.1. Moğolların Koryo Seferleri.....	19
1.1.1. Çengiz Han Dönemi Koryo Krallığı Seferi.....	19
1.1.2. Ögedey Han Dönemi Koryo Krallığı Seferleri.....	23
1.1.3. Güyük Han ve Möngke Han Dönemleri Koryo Krallığı Seferleri.....	28
1.1.4. Kubilay Han Dönemi Koryo-Moğol İlişkileri.....	32
1.1.5. Kubilay Han Dönemi'nde Moğolların Koryo Krallığı Üzerine Etkileri.....	35
1.2. Moğolların Japonya Seferleri.....	36

1.2.1. I. Japonya Seferi'nin Ortaya Çıkmasındaki Nedenler.....	36
1.2.2. I. Japonya Seferi (1274): Bun'ei Savaşı.....	39
1.2.3. II. Japonya Seferi (1281): Kyushu Savaşı.....	56
II. BÖLÜM.....	65
2. Moğolların Güney Asya Seferleri.....	65
2.1. Moğolların Ta-Li Krallığı Seferi.....	65
2.1.1. Kubilay Han Dönemi Öncesi Ta-Li Krallığı Kısa Tarihi ve Genel Durumu.....	65
2.1.2. Ta-Li Krallığı Seferi (1253).....	69
2.2. Moğolların Dai-Viet Krallığı Seferleri.....	72
2.2.1. Kubilay Han Dönemi Öncesi Dai-Viet Krallığı'nın Kısa Tarihi ve Genel Durumu.....	72
2.2.2. I. Dai-Viet Krallığı Seferi (1257).....	74
2.2.3. II. Dai-Viet Krallığı Seferi (1285).....	75
2.2.4. III. Dai-Viet Krallığı Seferi: Bach Dang Muharebesi (1287).....	77
2.3. Moğolların Champa Krallığı Seferleri.....	80
2.3.1 Kubilay Han Dönemi Öncesi Champa Krallığı'nın Kısa Tarihi ve Genel Durumu.....	80
2.3.2. I. Champa Krallığı Seferi (1281).....	83
2.3.3. II. Champa Krallığı Seferi (1285).....	85
2.4. Moğolların Pagan Krallığı Seferleri.....	87

2.4.1 Kubilay Han Dönemi Öncesi Pagan Krallığı'nın Kısa Tarihi ve Genel Durum.....	87
2.4.2. I. Pagan Krallığı Seferi: Ngasaungyan Savaşı (1277).....	89
2.4.3. II. Pagan Krallığı Seferi (1283).....	91
2.4.4. III. Pagan Krallığı Seferi (1291).....	92
2.5. Moğolların Java Adası Seferi.....	93
2.5.1 Kubilay Han Dönemi Öncesi Java Adası'nın Kısa Tarihi ve Genel Durumu..	93
2.5.2. Java Adası Seferi (1292).....	96
SONUÇ	100
KAYNAKÇA	103
ÖZGEÇMİŞ	114

KISALTMALAR

Bkz.: Bakınız

Çev.: Çeviren

Ed.: Editör

Haz.: Hazırlayan

s.: Sayfa

S.: Sayı

C.: Cilt

T.T.K.: Türk Tarihi Kurumu

M.Ö. : Milattan Önce

M.S. : Milattan Sonra

DİA: Diyanet İslam Ansiklopedisi

GİRİŞ

Çengiz Han Dönemi'nden Kubilay Han Dönemi'ne Kadar Moğolların Genel Durumu

Moğollar tarih sahnesine çıkmadan önce Kerülen Irmağı civarında dağınık hâlde yaşayan boylardan oluşmaktaydı. Bu boylar birbirleri ile mücadele hâlindeydi. Temuçin'in ortaya çıkmasıyla birlikte Moğol ulusunun kaderi değişti. Temuçin, babasının Tatarlar tarafından zehirlenmesinden sonra dağılan boyunu bir araya getirdi ve bütün Moğol boylarını kendine bağladı. Bütün boyları bir araya getirmesiyle Temuçin 1206 yılında düzenlenen kurultayda boy liderleri tarafından han ilan edildi ve "Çengiz" unvanını aldı.¹ Ardından Çengiz Han "Yeke Mongol Ulus" Devleti'ni kurduğunu duyurdu ve akabinde onun önderliğinde Moğol Devleti'nin toprakları genişlemeye başladı.

Moğollar, boylar arasındaki siyasi mücadelelerden dolayı ekonomik alanda ilerleme kaydedemedi. Temel geçim kaynakları sadece hayvancılıktı ve Moğol halkı zaman zaman İç Asya'da kıtlık yaşanması üzerine açlıkla karşı karşıya kaldı. Bu nedenle Çengiz Han ve kendisinden sonra yerine gelecek diğer hanların temel politikası, ülkelerine yeni topraklar katarak halkın refahını arttırmak ve olası kıtlık tehlikesine karşı halkını korumaktı. Bu amaç doğrultusunda Çengiz Han, ilk olarak İdikut Uygur

¹ Alaaddin Ata Melik Cüveynî, **Tarih-i Cihan Güşa**, çev. Mürsel Öztürk, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016, s. 93; Peter B. Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, çev. Yahya Kemal Taştan, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2014, s. 129; George Vernadsky, **Moğollar ve Ruslar**, çev. Eşref Bengi Özbilen, Selenge Yayınları, İstanbul 2015, s. 44; Ahmet Temir'in çevirdiği *Moğolların Gizli Tarihi* adlı çeviri eserde bu unvan "Çinggis" olarak belirtilmektedir. Bkz. **Moğolların Gizli Tarihi**, çev. Ahmet Temir, TTK, Ankara 2016, s. 58-133-134; İlyas Kemaloğlu, *"Büyük Moğol İmparatorluğu"*, **Asya'nın Sekiz Asrı Çengizogulları**, ed. Hayrunnisa Alan – İlyas Kemaloğlu, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016, s. 33; Bkz. Jean-Paul Roux, **Türklerin Tarihi Pasifik'ten Akdeniz'e 2000 Yıl**, çev. Aykut Kazancıgil – Lale Arslan-Özcan, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2016, s. 273; Türkolog "Roux *Türklerin Tarihi*" adlı araştırmasında "Çingis Kağan" unvanının "Okyanus Han" veya "Evren Han" anlamlarına gelebileceğini belirtmektedir.; Peter Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, çev. Osman Karatay, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016, s. 296; ; Jack Weatherford, **Cengiz Han'ın Kızları**, çev. Mehmet Bilgen, Tarih & Kuram, İstanbul 2016, s. 41; Carter V. Findley, **Dünya Tarihinde Türkler**, çev. Ayşen Anadol, Alfa Yayınları, İstanbul 2018, s. 131; Gaye Yavuzcan, **Kubilay Han**, Selenge Yayınları, İstanbul 2021, s. 17; Özkan İzgi, *"Moğolların Batı İstikası ve Türk Tarihi Bakımından Önemi"*, **Orta Asya Türk Tarihi Araştırmaları**, haz. Erkin Ekrem-Serhat Küçük, TTK, Ankara 2017, s. 225; Ch'Ang Ch'un, **Cengiz Han'ın Ölümsüzlük Arayışı**, çev. Gülşah Hasgüçmen, Kronik Kitap, İstanbul 2019, s. 18; Karenina Kollmar-Pualenz, **Moğollar**, çev. Hakan Aydın, Runik Kitap, İstanbul 2020, s. 25; Leon Cahun, **Asya Tarihine Giriş Türkler ve Moğollar**, çev. İnan Kaya, Altınordu Yayınları, İstanbul 2020, s. 178; Mustafa Kafalı, "Cengiz Han", **DİA**, C. VII, İstanbul, s. 368.

Devleti'nin tabiiyetini istedi. Uygur Devleti, Çengiz Han'ın tabiiyet çağrısına kayıtsız kalmayarak Moğolların üstünlüğünü kabul etti.² Çengiz Han, Uygur Devleti'nin kendisine katılması üzerine Uygur kağanını beşinci oğlu ilan ederek kurultayda ona da yer verdi. Uygurların Moğol Devleti'ne katılmasının ardından Çengiz Han'ın planı Kuzey Çin'e yönelerek Chin ve Xia krallıklarını kontrolü altına almaktı. Kuzey Çin'deki ilk hedefi Xia Krallığı'ydı ve 1206-1207 yılları arasında Xia Krallığı'na sefer düzenleyerek bu krallığı boyunduruk altına aldı.³ 1211 yılında ise han, yönünü Chin Krallığı'na çevirdi. Chin seferi 1211'den 1215 yılına kadar sürdü ve krallığın başkenti olan Pekin'in alınmasıyla birlikte Chin Krallığı da Moğol hâkimiyetine girdi.⁴ Daha sonra Moğollar, bir başka Kuzey Çin krallığı olan Kitan Krallığı üzerine yürüdü ve Kitanlar da Moğol hâkimiyetine girdi. Kitan seferinin sonunda Moğol ordusu Koryo Krallığı topraklarına kadar ilerledi ve bu krallığı vergiye bağladı.⁵

Çengiz Han, Doğu'da başarı elde ettikten sonra yönünü batıya çevirdi. Burada güçlü bir devlet ile komşu oldu. Bu devlet, Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun yıkılmasının

² Cüveynî, **Tarih-i Cihan Güşa**, TTK, Ankara 2013, s. 96; Turgun Almas, **Uygurlar**, çev. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2013, s. 368, 369; Cahun, **Asya Tarihine Giriş Türkler ve Moğollar**, s. 184; **Moğolların Gizli Tarihçesi**, s. 159; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 297; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, s. 131; Paulenz, **Moğollar**, s. 25; Yavuzcan, **Kubilay Han**, s. 18; Roux, **Türklerin Tarihi Pasifik'ten Akdeniz'e 2000 Yıl**, s. 273; Kemalöğlu, "Büyük Moğol İmparatorluğu", **Avrasya'nın Sekiz Asrı Çengizogulları**, s. 34; Weatherford, **Cengiz Han'ın Kızları**, s. 71.

³ Moğolların yerleşik bir krallığa karşı yaptığı ilk seferdi. Çengiz Han, klasik bozkır savaş taktiklerinin Xia (Tangut) Krallığı üzerinde işe yaramamasına karşılık, Xia Kralı Li-Ngan-ts'nin boyunduruk altına girme ve vergi verme teklifini kabul etmek durumunda kaldı. Bkz. Rene Grousset, **Bozkır İmparatorluğu**, çev. Reşat Uzmen, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2014, s. 258-265. Ayrıca Moğol-Tibet ilişkileri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Helmut Hoffman, "Eski ve Orta Çağlarda Tibet", **Erken İç Asya Tarihi**, ed. Denis Sinor, çev. Şirin Tekeli, İletişim Yayınları, İstanbul 2017, s. 532-533; Paulenz, **a.g.e.**, s. 25; Kemalöğlu, **a.g.e.**, s. 34; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 297; İzgi, "Moğolların Batı İstikası ve Türk Tarihi Bakımından Önemi", s. 226, Tangut (Xia ya da Hsi-Hsia) Krallığı'na yapılan seferin bir başka önemi de Moğolların artık bozkır savaş yöntemlerinin yerleşik kültürler karşısında yetersiz kaldığını fark ettiği savaştı. Tangut seferinin ardından Moğol ordusu mancılık ve türevi silahlar ile tanışıp ordusunu güçlendirmeye başlamıştı. Ardından Moğol ordusu yeni silahları ile yeni bir kuşatma başlattı. Nihayetinde 1210 yılında Tangut Krallığı Moğollar tarafından ele geçirildi. Richard A. Gabriel, **Yiğit Sabutay**, çev. Merve Tosun, Tarih & Kuram, İstanbul 2017, s. 60-61-63; Kafalı, "Cengiz Han", s. 368; Ch'un, **Cengiz Han'ın Ölümsüzlük Arayışı**, s. 19; Jack Weatherford, **Cengiz Han'ın Kızları**, s. 63.

⁴ Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, s. 131; Paulenz, **a.g.e.**, s. 26; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 18; Paul, **a.g.e.**, s. 274; Almas, **Uygurlar**, s. 369-370-371; Kemalöğlu, **a.g.e.**, s. 34; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 297; Grousset, **Bozkır İmparatorluğu**, s. 261-262-263; İzgi, **a.g.e.**, s. 226; Gabriel, **Yiğit Sabutay**, s. 66; Kafalı, **a.g.m.**, s. 368; Ch'un, **a.g.e.**, s. 19.

⁵ Jack Weatherford, **Cengiz Han**, çev. Sermin Karakale, Kronik Kitap, İstanbul 2018, s. 139-140-145-151; Vernadsky, **Moğollar ve Ruslar**, s. 51-52; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, s. 131-132; Gabriel, **a.g.e.**, s. 69.

ardından meydana gelen, bir isyan sonucu imparatorluktan koparak ortaya çıkan Harezmşahlar Devleti'ydi. Çengiz Han, Harezmşahlar Devleti'nin ekonomik olarak zengin olduğunun bilincindeydi ve buradaki zenginlikleri ticaret yoluyla ülkesine getirmeyi amaçlamaktaydı. Bu doğrultuda Büyük Han, Harezmşah Sultanı Muhammed'e elçi yollayarak iki devlet arasındaki ticarî ilişkileri geliştirmek istediğini belirtti. Cengiz Han Sultan Muhammed'e bir mektup yazdı ve mektubunda şu satırlara yer verdi:

*“Ben, güneşi doğan padişahım, sen ise güneşi batan padişahsın. Aramızda sıkı bir anlaşma, sevgi, güçlü bir barış olsun; iki taraftan tacirler ve kervanlar gelip gitsin; benim memleketimdeki değerli eşyaları ve malları sana; senin ülkendekileri de aynı şekilde bana getirsinler.”*⁶

Sultan Muhammed, Büyük Han'ın talebini kabul ederek iki ülke arasında ticaretin başlanmasına ön ayak oldu. Nitekim 1219 yılında Moğol tüccar kafilesi iki devlet arasındaki ticarî ilişkilerin kurulmasının ardından Harezmşah Devleti'ne doğru yola çıktı, ancak tüccar kafilesi Otrar şehrinde vali tarafından yolda durduruldu ve idam edildi.⁷ Yaşanılan elim hadisenin ardından iki devlet arasında savaş kaçınılmaz oldu. Moğol ordusu Büyük Han önderliğinde 1219 yılında Harezmşah Devleti üzerine saldırıya geçti.⁸ Sultan Muhammed ağır bir yenilgi alarak Hazar Denizi'ndeki bir adaya kaçtı ve burada uzun süre hapis hayatı yaşadıkdan sonra öldü. Moğol ordusu

⁶ Minhâc-ı Sirâc El-Cûzcânî, **Tabakât-ı Nâsirî Moğol İstilasına Dair Kayıtlar**, çev. Mustafa Uyar, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016, s. 53; İbrahim Kafesoğlu, **Harezmşahlar Devleti Tarihi**, TTK, Ankara 1984, s. 229-2335. Bartold, Çengiz Han tarafından Sultan Muhammed'in huzuruna gönderilen elçinin Mahmud Harizm olduğunu belirtmektedir. V.V. Bartold, **Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler**, çev. Râgıp Hulûsi Özdem, haz. Kâzım Yaşar Koprâman-İsmail Aka, TTK, Ankara 2017, s. 119; Gülseren Azar Nasırabadı, **Hârzemşâhlar Döneminde Diplomasi ve Elçilik Faaliyetleri**, Altınordu Yayınları, 2021 Ankara, s. 177-181.

⁷ El- Cûzcânî, **Tabakât-I Nâsirî Moğol İstilasına Dair Kayıtlar**, s. 53; **Moğolların Gizli Tarihi**, s. 174, Bartold, **Moğol İstilasına Kadar Türkistan**, haz. Hakkı Dursun Yıldız, Kronik Kitap, İstanbul 2017, s. 411; Bartold Spuler, **İran Moğolları**, TTK, Ankara 2011, s. 31; Grousset, **a.g.e.**, s. 270-271; İzgi, **a.g.e.**, s. 232; Kafalı, **a.g.m.**, s. 368.

⁸ Cüveynî, **a.g.e.**, s. 118-119; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, s. 132; Vernadsky, **a.g.e.**, s. 55; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 162; Barthold, **Moğol İstilasına Kadar Türkistan**, s. 410-413; Findley, **Dünya Tarihinde Türkler**, s.

131; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 298; Almas, **a.g.e.**, s. 374-375; Roux, **a.g.e.**, s. 275-276-277-278; Grousset, **a.g.e.**, s. 271-272-273-274-275; Kemalöğlu, **a.g.e.**, s. 35-36; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 18; Paulenz, **a.g.e.**, s. 27; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, s. 132-133; Cahun, **a.g.e.**, s. 203; Claude Cahen, **Haçlı Seferleri Zamanında Doğu ve Batı**, çev. Mustafa Daş, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2018, s. 300; Kafalı, **a.g.m.**, s. 368; Ch'un, **a.g.k.**, s. 19.

sırasıyla Otrar, Buhara, Semerkant, Ürgenç, Belh, Benâkat, Kazvin, Merv, Nişabur, Tirmiz, Herat, Bamiyan, Gazne, Peşaver, Hemedan, Erdebil, Meraga, Tebriz, Derbent, Astarhan gibi şehirleri yerle bir etti.⁹ Ardından Moğol ordusu, Sebütey ve Cebe Noyan önderliğinde Kafkaslara yönelerek Gürcüleri, Kıpçakları ve Rusları mağlup etti.¹⁰ 1224 yılında seferlerini tamamladıktan sonra iki noyan da Çengiz Han'ın yanına geri döndü.

1226 yılında Büyük Han kendisine Harezmşah Devleti üzerine sefer düzenlediği sırada yardım etmeyen Tangut Krallığı'na ceza seferi yapmaya karar verdi. Tangut Krallığı'na yapılacak seferin hazırlıklarının tamamlanmasının ardından harekete geçildi. Çengiz Han sefer yolunda vahşi bir atı gördü ve atı evcilleştirmek için üzerine çıktı, fakat at hanı sırtından atması sonucu han yaralandı. Yaraları tedavi edilemeyecek kadar büyük olan han yaşamını daha fazla sürdüremedi ve 1227 yılında öldü.¹¹

1229 yılında Moğol kurultayı toplandı ve Büyük Han'ın vasiyeti üzerine üçüncü oğlu Ögedey, han ilan edildi.¹² Ögedey Han'ın başa gelmesinin ardından 1235 yılında toplanan kurultayda babasının döneminde yarım kalan seferlere devam edilmesine karar verildi. Kurultayda yarım kalan seferler üç yönlü olarak planlandı. Bunlar Kuzey Çin, İdil Bulgar Devleti ile Deşt-i Kıpçak ve İran bölgeleriydi.¹³

⁹ Cüveynî, **a.g.e.**, s. 119-158; Seferlerin ayrıntıları için bkz. Bartold, **Moğol İstilasına Kadar Türkistan**, s. 419-458; Spuler, **İran Moğolları**, s. 32-42; Kafalı, **a.g.m.**, s. 368.

¹⁰ Cüveynî, **a.g.e.**, s. 162-163; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 163; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, s. 133; Grousset, **a.g.e.**, s. 277-280; Paulenz, **a.g.e.**, s. 27; Paul, **a.g.e.**, s. 278-279; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 298; Cahun, **a.g.e.**, s. 212-213; Ayrıca Kalka Nehri Savaşı için Bkz. George Vernadsky, **Rusya Tarihi**, çev.Doğukan Mızrak-Egemen Ç. Mızrak, Selenge Yayınları, İstanbul 2015, s. 84-85; Akdes Nimet Kurat, **Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'ye Kadar**, TTK, Ankara 2014, s. 77-78; Aknerli Grigor, **Okçu Milleti Tarihi**, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2012, s. 21-25; Kalka Savaşı hakkında daha detaylı bilgi için bkz. **The Chronicle of Novgorod 1016-1471**, Transl. Robert Michell – Nevill Forbes, p. 66-67; Ch'un, **a.g.e.**, s.20.

¹¹ El-Cûzcânî, **a.g.e.**, s. 102; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 188; Vernadsky, **Moğollar ve Ruslar**, s. 61; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, s. 133; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 19; Findley, **a.g.e.**, s. 131; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 299; Paul, **a.g.e.**, s. 279; Paulenz, **a.g.e.**, s. 28; Grousset, **a.g.e.**, s. 281; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 37; Kafalı, **a.g.m.**, s. 368.

¹² El-Cûzcânî, **a.g.e.**, s. 105; Cüveynî, **a.g.e.**, s. 188; Korykoslu Hayton, **Doğu Ülkelerinin Altın Çağı**, çev. Altay Tayfun Özcan, Selenge Yayınları, İstanbul 2015, s.

83; Bartold, **Moğol İstilasına Kadar Türkistan**, s. 473; Grousset, **a.g.e.**, s. 291; Vernadsky, **Moğollar ve Ruslar**, s. 65; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, s. 133; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 38; Cahun, **a.g.e.**, s. 232; Paulenz, **a.g.e.**, s. 37; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 299; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 20.

¹³ A. G. Galstyan, **Ermeni Kaynaklarına Göre Moğollar**, çev. İlyas Kemaloğlu, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2017, s. 150.

Büyük Han, Deşt-i Kıpçak seferi için yeğeni Batu'yu görevlendirdi ve bu sefer 1242 yılına kadar sürdü. Moğol ordusu sırasıyla Kafkaslar, İdil Bulgar Devleti, Deşt-i Kıpçak, Polonya ve Macaristan'ı zapt etti.¹⁴ İran yönünde ise daha önce Çengiz Han zamanında yerle bir edilmiş şehirlere tekrar baskınlar düzenlendi ve buradaki Moğol hâkimiyeti pekiştirildi. Ayrıca Moğol ordusu Kuzey Çin'deki krallıkların tamamını ortadan kaldırarak Song İmparatorluğu ile komşu oldu. Nihayetinde Büyük Han'ın 1242 yılındaki ani ölümü üzerine yeni kağanın seçilmesi için Moğol orduları seferlerini durdurarak başkent Karakurum'a geri dönmek zorunda kaldı.¹⁵

Ögedey Han'ın ölümünün ardından yerine yeni kağan seçilene kadarki süreçte Töregene Hatun naiplik görevini üstlendi. Töregene Hatun'un ısrarı üzerine 1246 yılında toplanan kurultayda Moğol beyleri, Güyük'ü Büyük Han seçti.¹⁶

Güyük Han'ın başa gelmesiyle birlikte Moğol İmparatorluğu en sakin dönemini yaşadı. Güyük Han öncelikli olarak imparatorluk içerisindeki gücünü pekiştirmeye çalıştı. Fakat hanın ömrü ne imparatorluk içindeki gücünü pekiştirmeye ne de Avrupa'ya sefer yapabilmek için plan yapmaya yetti. 1249 yılında Güyük Han'ın ani ölümü üzerine Moğollar 4 yıl kağansız kaldı. 1251 yılına gelindiğinde Moğol kurultayında Tuluy'un oğlu Möngke, Büyük Han seçildi.¹⁷

Möngke Han'ın saltanatında Moğol İmparatorluğu yayılmacı politikasına geri döndü. Möngke Han ağırlıklı olarak İran ve Çin'e seferler düzenlemeyi planladı ve han bu

¹⁴ Hayton, **Doğu Ülkelerinin Altın Çağı**, s. 75; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, s. 135; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 300; Cahun, **a.g.e.**, s. 249-255; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 39-40; Grousset, **a.g.e.**, s. 295-303; Ayrıca Moğolların Avrupa seferleri hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Adil Hilal, **Moğol Batı Avrupa İlişkileri ve İslâm Dünyasına Etkileri**, çev. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2019, s. 44-49-53; Altay Tayfun Özcan, **Moğollar Avrupa'da Moğolların Avrupa Seferinin Üç Tanığı**, Kronik Kitap, İstanbul 2020, s. 12-23; James Chamber, **The Devil's Horsemen**, s. 85-96; Cahen, **Haçlı Seferleri Zamanında Doğu ve Batı**, s. 300.

¹⁵ El-Cûzcânî, **a.g.e.**, s. 122; Hayton, **a.g.e.**, s. 90; Plano Carpini, **Moğolistan Seyahatnamesi**, çev. Ergin Ayan, Kronik Kitap, İstanbul 2018, s. 145-148; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, s. 135; Vernadsky, **Moğollar ve Ruslar**, s. 70-79; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 206-222.

¹⁶ Cüveynî, **a.g.e.**, s. 233; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 225; Vernadsky, **Moğollar ve Ruslar**, s. 82; Paul, **a.g.e.**, s. 280; Grousset, **a.g.e.**, s. 305; Paulenz, **a.g.e.**, s. 40; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 42; Bartold, **a.g.e.**, s. 493; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 24; Cahun, **a.g.e.**, s. 272-273; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 300.

¹⁷ El-Cûzcânî, **a.g.e.**, s. 140-141; Hayton, **a.g.e.**, s. 90; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 231; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, s. 136; Vernadsky, **Moğollar ve Ruslar**, s. 90; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 28; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 300; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 43-44; Bartold, **Moğol İstilasına Kadar Türkistan**, s. 498; Paulenz, **a.g.e.**, s. 40, 41; Grousset, **a.g.e.**, s. 309.

seferler için kardeşleri Hülagü ve Kubilay'ı görevlendirdi. Kardeşi Hülagü'yü İran, Bağdat, Şam, Anadolu ve Kahire'yi Moğol topraklarına katıp yönetmesi için görevlendirdi.¹⁸ Hülagü, 1253 yılında hazırlıklarını tamamlayarak sefere çıktı ve İran'daki Moğol hâkimiyetini sağlamlaştırdı. Ardından yönünü Orta Doğu'ya çevirdi ve burada Bağdat ve Şam'ı alarak Abbasi Halifeliği'ne son verdi.¹⁹ Fakat Hülagü'nün Orta Doğu'daki ilerlemesi Memlûklüler tarafından durduruldu. Hülagü, Ayn Calut'ta Memlûklere karşı başarı sağlayamadı ve İran'a geri çekilmek zorunda kaldı. Ayn Calut'taki başarısızlığın ardından Hülagü yönünü Anadolu'da bulunan Türkiye Selçuklularının üzerine çevirdi ve Anadolu topraklarını Moğol İmparatorluğu'na kattı.²⁰

Hülagü batıda başarılı işler yaparken, kardeşi Kubilay da Güney Çin'de kendini kanıtlamaya çalışıyordu. Kubilay, ağabeyi Möngke Han tarafından Song İmparatorluğu üzerine yapılacak seferler için görevlendirildi. Kubilay'ın bu sefer için seçilmesinin sebebi 1236 yılından beri Kuzey Çin'de kendi topraklarını yönetmesi ve bölgeyi Çinli danışmanları sayesinde iyi tanıyor olmasıydı.²¹ Möngke Han'ın buradaki amacı da kardeşi Kubilay ile güçlerini birleştirip Song İmparatorluğu'nu ortadan kaldırıp Çin'i birleştirmektir.²² Song İmparatorluğu'nu ele geçirme planlarından birincisi Song İmparatorluğu ile komşu olan krallıkları Moğol İmparatorluğu'na bağlayarak Songları her yönden sarmaktı. Bunun için kardeşi Kubilay'ı Ta-Li Krallığı²³ üzerine yolladı. 1253 yılında Kubilay hazırlıkları tamamlayarak yola çıktı

¹⁸ Cüveynî, **a.g.e.**, s. 497; Wilhem Von Rubruk, **Moğolların Büyük Hanı'na Seyahat**, çev. Ergin Ayan, Kronik Kitap, İstanbul 2019, s. 153; Hayton, **a.g.e.**, s. 103; Galstyan, **a.g.e.**, s. 43; Grousset, **a.g.e.**, s. 317; Paulenz, **a.g.e.**, s. 41; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 300; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 44; Findley, **a.g.e.**, s. 133; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 28.

¹⁹ El-Cûzcânî, **a.g.e.**, s. 166-167; Cüveynî, **a.g.e.**, s. 600-601; Hayton, **a.g.e.**, s. 107; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 44-45; Kiragos, **Ermeni Müverrihlerine Göre Moğollar**, s. 76-77; Grigor, **Okçu Milletinin Tarihi**, s.52-53; Galstyan, **a.g.e.**, s. 66; Reşidüddin Fazullah, **Câmiu't – Tevârih**, çev. İsmail Aka, Mehmet Ersan, Ahmad Hesamipour Khelejanî, TTK, Ankara 2013, s. 39-40; Cahun, **a.g.e.**, s. 281; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 300.

²⁰ Weatherford, **Cengiz Han**, s. 243-250; Vernadsky, **Moğollar ve Ruslar**, s. 92-93; Golden, **a.g.e.**, s. 136; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 300.

²¹ Kubilay, Song Seferi için görevlendirilmeden önce Şan-si ve Honan eyaletlerini yönetmekteydi. Bkz. Roxann Prazniak, Osman Gazi Özgüdenli, "Kubilay Kağan", **DİA**, s. 88.

²² Rubruk, **Moğolların Büyük Hanı'na Seyahat**, s. 153; Grousset, **a.g.e.**, s. 318; Paulenz, **a.g.e.**, s. 41; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 44; Findley, **a.g.e.**, s. 133; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 61.

²³ Ta-li Krallığı Ta-Li şehri merkezli kurulan bir Güney Asya Krallığıydı. Krallığın işgal ettiği bölge günümüzde Çin Halk Cumhuriyeti'nin Yunnan Eyaleti sınırlarına tekabül etmektedir. Bkz. Paulenz,

ve 1254'te Ta-Li Krallığı'nı ortadan kaldırdı.²⁴ Ta-Li Seferi'nin ardından Moğol ordusunun bir kısmı ilerleyişini bir Güney Asya Krallığı olan Dai-Viet Krallığı'na²⁵ kadar sürdürdü ve bu krallığı vergiye bağladı.²⁶ Kubilay, ağabeyinin kendisine verdiği ilk görevi başarıyla yerine getirdi ve emri altındaki ordusu başka bir krallığı da vergiye bağladı. Kuşkusuz Kubilay'ın bu başarısı Moğol başkentinde hem ağabeyine karşı hem de diğer Moğol ileri gelenlerine karşı büyük bir etki yarattı. Kubilay'ın bu başarısı Möngke Han için tedirginliğe de yol açtı ve Kubilay'ın kendisinin yerini alabileceği endişesiyle kardeşinin yönettiği topraklarda usulsüz vergi topladığını öne sürerek teftiş etmesi için adamlarını gönderdi. Fakat Kubilay, danışmanlarının tavsiyeleri üzerine ağabeyine karşı gelmek yerine onun huzuruna çıkarak af diledi. Bunun üzerine Büyük Han kardeşini affetti ve onu Kuzey Çin'e geri yolladı. Kubilay 1259 yılında Songlar üzerine sefere çıktığı sırada ağabeyi Möngke Han'ın ölüm haberini aldı.²⁷

Büyük Han'ın ölümü üzerine imparatorluk genelindeki seferler kağanlık seçimi için durduruldu. Möngke Han'dan sonra tahta talip iki kişi bulunmaktaydı. Bunlar Han'ın iki kardeşi Kubilay ve Arık Buka idi. Kağanlık için Moğol ileri gelenleri Arık Buka'yı seçme niyetindelerdi. Bunun sebebi ise gelenekçi Moğolların Kubilay'ın Kuzey Çin'de saray yaptırarak burada yaşamasının ardından onu yozlaşmış, asi ve hain bir Moğol beyi olarak tanıdıklarıydı. Gelenekçilere göre Kubilay, Moğol mirasına sahip çıkmayarak Çin kültürünün büyümlü dünyasına kapılmış, Çin'in yaşam ve yönetim

a.g.e., s. 48; Christopher P. Atwood, **Encyclopedia of Mongolia and The Mongol Empire**, Facts on File, Inc., New York 2004, p. 613; Paul D. Buell, **Historical Dictionary of the Mongol World Empire**, The Scarecrow Press, Oxford, p. 49.

²⁴ David Nicolle, **The Mongol Warelords**, Firebird Books, New York 1990, p. 57; Yavuzcan, a.g.e., s. 34; Paulenz, a.g.e., s. 48; Atwood, **Encyclopedia of Mongolia and The Mongol Empire**, p. 613; Prazniak, Özgüdenli, "Kubilay Kağan", s.88.

²⁵ Bazı Batılı araştırmacılar eserlerinde bu krallığı "Annam" ismi ile de belirtmektedir. Bahsi geçen krallığın halkının çoğunluğu "Annam Irkından" (Annamese) oluşmaktaydı ve Çin ırkı ile akraba kabul edilmekteydi. Dil olarak da Çinceye yakın bir dil kullanmaktaydılar. Bkz. A. Cecil Carter, **The Kingdom of Siam**, The Knickerbocker Press, London 1904, p. 19; Atwood kendi çalışmasında Dai-Viet Krallığı'nı "Annam Prenslığı" olarak belirtir. Atwood, a.g.e., p. 579; Buell, **Historical Dictionary of the Mongol World Empire**, p. 106.

²⁶ Atwood, a.g.e., p. 579; Yavuzcan, a.g.e., s. 36.

²⁷ D'Ohsson, **Moğol Tarihi**, s. 233; Bartold, **Moğol İstilasına Kadar Türkistan**, s. 513; Golden, a.g.e., s. 136; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 253; Vernadsky, **Moğollar ve Ruslar**, s. 94; Kemaloğlu, a.g.e., s. 45; Paulenz, a.g.e., s. 47; Gorusset, a.g.e., s. 320; Djon Sonders, **İstoria Mongolskih Zavoevanhiy**, s. 167.

felsefesini benimsemişti. Ayrıca, Kubilay'ın kendi topraklarını Çin kültürüne göre yönetmesi, Moğolların kültür ve geleneklerinin Çin kültürünün etkisi altında kalmasına yol açacağı düşünülmekteydi. Arık Buka ise gelenekçi Moğollara göre kendi kültürlerine bağlı, göçebeliği savunan ve yerleşik yaşamın kendi kültürüne zarar verebileceğine inanan bir Moğol beyi idi. Gelenekçi Moğolların yanı sıra Arık Buka Möngke'nin oğulları Asutay, Ürün Taş, Ögedey Han'ın torunu Durçi, Çağatay Han'ın torunu Algu ve Cuci'nin torunu Kurumşi tarafından desteklendi. Bu isimlerin yanı sıra Möngke Han'ın Bolgay ve Alandar adlı önemli iki komutanı da Arık Buka'ya destek verdi.²⁸

Arık Buka başkente yakın olmasının avantajını kullanarak Moğol beylerini hızlı bir şekilde toplayıp kurultayda kendini büyük han ilan ettirdi. Fakat Kubilay buna karşı çıktı ve Song imparatoru ile antlaşma imzalayarak seferi durdurup başkent Kay-Bing'e döndü. 1260 yılında Kubilay başkent Kay-Bing'de bir kurultay topladı ve tıpkı kardeşi gibi kendisini kağan ilan ettirdi.²⁹ Kubilay askerî çoğunluk bakımından üstündü. 1264 yılında bu üstünlüğünü doğru kullanarak kardeşini giriştiği mücadelede mağlup etti.³⁰ Nihayetinde Kubilay kardeşini ortadan kaldırarak 1266 yılında Büyük Han oldu.³¹

Kubilay Han Dönemi Moğol İmparatorluğu

Kubilay Han'ın tahta geçtikten sonraki ilk planı Möngke Han döneminde yarım kalan Song seferi'ni tamamlamaktı. Han, Song İmparatorluğu'nu ele geçirerek Çin'i birleştirip burada Moğol İmparatorluğu'nun siyasi gücünü kalıcı hâle getirecekti. Bu bağlamda atılan ilk adım imparatorluk başkentini Da-Du'ya³² taşımak oldu. Büyük

²⁸ Morris Rossabi, **Kubilay Han**, çev. Özgür Özol, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2015, s. 47-48-49.

²⁹ D'Ohsson, **a.g.e.**, s. 235; Bartold, **a.g.e.**, s. 513; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 48; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 44; Paulenz, **a.g.e.**, s. 47; Grousset, **a.g.e.**, s. 321; Atwood, **a.g.e.**, p. 458; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 301.

³⁰ Bartold, **a.g.e.**, s. 515; Atwood, **a.g.e.**, p. 458; Paulenz, **a.g.e.**, s. 47; Grousset, **a.g.e.**, s. 322; Buell, **a.g.e.**, p. 226-227; Sonders, **İstoria Mongolskih Zavoevahnii**, s. 167.

³¹ Kubilay 1266 yılında han olduğu sırada kardeşi Arık Böke öldü. Bkz. D'Ohsson, **a.g.e.**, s. 236.

³² Moğolca "Daidu", Çince Da-Du, Türkçede "Hanbalık" olarak bilinen şehirdir. Kubilay'ın han olmasından sonra Çinli danışmanlarının etkisi ile Çin mimarisinden esinlenerek yaptırdığı Shangdu'dan sonraki yeni başkentiydi. Günümüzde Pekin (Pinyin: Beijing) şehri sınırları içerisinde yer almaktadır. Bkz. Golden, **a.g.e.**, s. 137; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 46; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 30; Sonders, **a.g.e.**, s.

Han başkentini değiştirerek Moğolların Çin toprakları üzerindeki hâkimiyetini kalıcı hâle getirmek istiyordu. Hedefi doğrultusunda hem imparatorluk içindeki tartışılır duruma gelen meşruiyetini kurtarmak hem de kendi gücünü kanıtlamak amacıyla Güney Çin'i ele geçirmeye uygun planlar yaptı. Çin'in devlet kültürünü benimseyerek halkı kendi yanına çekmek istedi ve eski Çin yasalarının önemli bir kısmını yürürlükte kalmasını sağladı. Sonrasında ekonomi alanında önemli adımlar attı. Kuzey Çin'in tarım topraklarını Moğol beylerinin ısrarlarına rağmen mera yapmayı reddetti ve bu toprakları savaşımlardan dolayı bırakmak zorunda kalan çiftçileri geri topraklarına getirmeye çalıştı. Tarım arazilerinin korunması konusunda takındığı bu tavır Çinliler tarafından hoş karşılandı ve Büyük Han'a karşı halk arasında sempati oluştu. Bunların yanı sıra Han için Çinlileri kendine çekmenin bir başka yolu da Song İmparatorluğu'nu ortadan kaldırıp Kuzey ve Güney Çin'i birleştirmekti.³³

Song İmparatorluğu'nun alınması sadece siyasi manada yarar sağlamayacaktı, aynı zamanda ekonomik alanda hem Moğolları hem de Kuzey Çin'e büyük faydası olacaktı. Song İmparatorluğu dönemin ticaret merkezi sayılmaktaydı ve deniz ticaretinde etkinlerdi. Songların deniz ticareti, Güney Asya'dan Kuzey Avrupa'ya kadar uzanmaktaydı. Böylesine köklü, zengin ve büyük medeniyeti yönetebilmek için o kültürün temellerini bilmek ve insanlarını tanımak gerekmekeydi.³⁴ Nitekim Büyük Han'ın Çin'i birleştirip yönetebilme potansiyeli diğer Moğol beylerine göre daha yüksekti. Çünkü Kubilay Han, Moğol kağanları arasında okuma-yazma bilen ve uzun süre yerleşik kültür üzerinde yaşayarak bu kültürün zenginliğini anlayabilen tek kağan

168; Shangdu şehri ise Moğolların Daidu şehrinden önceki başkentiydi. Günümüzde Çin Halk Cumhuriyeti'nin İç Moğolistan Eyaleti sınırları içerisinde. Kubilay Han, Da-Du şehrini inşa ettirip başkentini bu şehre taşımasının ardından Shangdu şehri yazlık başkent olarak kaldı. Kubilay Han Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında Shangdu şehrinde kalmaktaydı. Bkz. Rossabi, **Kubilay Han**, s. 31; Marco Polo, Kubilay Han dönemini anlatırken Shangdu şehrine gelişi ile başlar. Seyahatnamesinde bu şehir "Ciandu" olarak geçer. Bkz. Marco Polo, **Dünyanın Hikâye Edilişi**, Çev. Işık Ergüden – Z. Zühre İlkelen, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2019, s. 162-163; Marco Polo, **Seyahatname**, Çev. Leyla Tonguç Basmacı, Alfa Yayınları, İstanbul 2018, s. 127-128; **Marco Polo'nun Geziler Kitabı**, Çev. Ömer Güngören, Yol Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 66-67; 1368 Yuan Hanedanlığı'nın yıkılışına kadar yazlık başkent olarak kalmaya devam etti, fakat 1368 yılında Yuan Hanedanlığı'nın yıkılmasının ardından Ming Hanedanlığı ordusu tarafından Shangdu şehri yıkıldı. Atwood, **a.g.e.**, p. 497; Buell, **a.g.e.**, p. 242; Sonders, **a.g.e.**, s. 168; Prazniak, Özgüdenli, **a.g.m.**, s. 88.

³³ Weatherford, **a.g.e.**, s. 279.

³⁴ Detaylı bilgi için bkz. James Delgado, **Kubilay Han'ın Kayıp Donanması**, çev. Merve Tosun, Tarih & Kuram, İstanbul 2017, s. 65-76.

idi. Bu nedenle Büyük Han, saltanatının en önemli kısmını Song İmparatorluğu'nu ortadan kaldırmaya harcadı. Han, Songlara karşı Çinlilerin askerî tekniklerinden yararlanırken, Moğol askerî tekniklerini de sürdürmeye devam etti. Büyük han, diğer Moğol hanlarının da çokça başvurdukları diplomatik yollar ile Song Hanedanlığı'nı kendi topraklarına katmak istedi. Hana göre bir yeri ele geçirmenin yolu, insanların gönüllerini kazanmaktı. Fakat Songlar kararlıydı ve hanın diplomatik faaliyetleri Songları ikna etmeye yetmedi. Bu faaliyetlerin sonuçsuz kalması üzerine savaş kaçınılmaz oldu. Büyük Han 1266 yılından 1279 yılına kadar Song İmparatorluğu'na karşı seferler düzenlendi. Nihayetinde Büyük Han 1279 yılında Song İmparatorluğu'na son vererek hem gücünü kanıtladı hem de uzun bir süredir bölünmüş olan Çin'i birleştirmiş oldu.³⁵

Tang Hanedanlığı'nın çöküşünden beri parçalanmış olan Çin'i birleştiren Büyük Han kendisini Çin halkı karşısında kendini kanıtlamış ve aynı zamanda Güney Çin'in alınmasıyla birlikte aradığı ekonomik kaynağı da bulmuş oldu. Güney Çin, çevre krallıklar arasında deniz ticaretinde önemli rol oynayan bir bölgeydi ve bu bölge Güney Asya ticaretine açılan bir kapıydı. Güney Asya da önemli ticarî limanlara sahipti. Han Hanedanlığı döneminden itibaren Çin'in her zaman Güney Asya'da hâkimiyet kurup, buradaki ticareti lehine kullanma düşüncesine sahipti. Güney Çin haricinde ticarete önemli yer sahibi olan krallıklar ise doğuda Koryo Krallığı ve Japonya Krallığı, güneyde ise Dai-Viet Krallığı, Champa Krallığı, Pagan Krallığı ve Java Krallığıydı.³⁶

Kubilay Han, Song İmparatorluğu'na son verdikten sonra gerek siyasi gerekse ekonomik olarak Doğu ve Güney Asya krallıklarına doğru yayılmayı planladı. Büyük Han önceliğini Doğu Asya'ya verdi. Çengiz Han döneminden beri haraca bağlanan ama Moğol hâkimiyetini kabul etmeyen Koryo Krallığı üzerine yürüyerek burayı kendine bağlamak istedi. Koryo Krallığı'ndan sonraki hedefi ise Japonya İmparatorluğu'uydu. Japonya İmparatorluğu'nun Song İmparatorluğu ile sürdürdüğü

³⁵ D'Ohsson, **a.g.e.**, s. 239; Moğolların Song Seferleri için detaylı bilgiler bkz. Morris, Rossabi, **Kubilay Han**, s. 75-113; Jean-Paul Roux, **Moğol İmparatorluğu Tarihi**, s. 364; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya Tarihi**, s. 137; Paulenz, **a.g.e.**, s. 48; Grousset, **a.g.e.**, s. 324; Paul, **a.g.e.**, s. 366; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 68; Paulenz, **a.g.e.**, s. 48; Sonders, **a.g.e.**, s. 170-171.

³⁶ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 75.

ticarî ilişkilerden kaynaklı Songlar her zaman ekonomik olarak ayakta kalmayı başarmış ve bu durum Songların Moğollara karşı direncinin artmasına sebep olmuştu. Büyük Han'ın Doğu Asya seferleri siyasi bir anlam taşımaktaydı. Her ne kadar Marco Polo seyahatnamesinde Kamakura Japonyası'na yapılan seferin ekonomik şartlar uğruna yapıldığından söz etse de doğuya yapılan seferlerin temelinde siyasi amaçlar yatmaktaydı.³⁷ Doğu'ya yapılan seferlerin aksine Güney Asya'ya yapılması planlanan seferler ise ekonomik temelliydi.

Çin'den Avrupa'ya kadar uzanan iki ticaret yolu vardı. Bunlar İpek Yolu (Kara Yolu) ve deniz yoludur. Çin iki yolu da aktif olarak kullanmaktaydı. Fakat Çinliler denizcilikte ileride oldukları için deniz yolu ticaretini tercih etti.³⁸ Orta Çağ ekonomisinde Asya ekonomisi küresel bir hâl aldıysa bunun sebebi Doğu ve Güney Asya'daki ticaretti. Araştırmacı Habson'un *Batı Medeniyetinin Doğulu Kökenleri* adlı eserinde belirttiği üç rota vardı. Bunlar kuzey, orta ve güney rotalarıydı. Kuzey rotası ipek ve baharat yolları için kullanılan isimdir. Orta rota, ipek ve baharat yollarının deniz ticaret yollarıyla kesişmekteydi. Orta rota Irak, Suriye ve İran gibi ülkeleri kapsamaktaydı. Bu coğrafyalara Hindistan, Çin ve Japonya limanlarından çıkan gemiler değerli mallar taşımaktaydı. Güney rotası ise Mısır merkez olup İskenderiye, Kahire, Kızıldeniz, Umman Denizi ve Hint Okyanusu şeklinde bir rotaya sahip idi. Doğuya gidecek mallar bu rotayı takip etmekteydi.³⁹

Güney Çin, Song Hanedanlığı döneminde sanayileşmede Avrupalı devletlerin ilerisindeydi. Güney Çin kendisini demir, tarım aletleri ve porselen alanında

³⁷ Marco Polo kendi seyahatnamesinde Japonya'yı altın ve değerli taşların bulunduğu bir ada olarak tanımlar. Araştırmacılara göre Polo Müslüman tüccarlardan adadaki altın ve değerli taşların mevcudiyeti hakkında bilgi alır ve bu bilgiyi Büyük Han'a iletir. Büyük Han gelen bilgi üzerine Japonya ile yakından ilgilenmeye başlar. Bkz. Marco Polo, *Dünyanın Hikâye Edilişi*, s. 328-329; **Marco Polo Seyahatnamesi**, s. 275-276.

³⁸ Bu yol Güney Çin'den başlayarak Endonezya, Hindistan, Hürmüz Boğazı, Suriye, Kuzey Afrika ve Avrupa'ya kadar uzanmaktaydı. John M. Hobsan, **Batı Medeniyetinin Doğulu Kökenleri**, çev. Esra Ermert, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2019, s. 53; Çinlilerin getirdiği ticaret malları Ceneviz, Venedik ve Katalan tüccarlarca Kuzey Afrika ve Orta Doğu limanlarından alınarak Avrupa'nın Bruges, Antwerp, Sandwich ve Southampton gibi limanlara taşınmaktaydı. Sadece Avrupa'ya değil, aynı zamanda Kırım'ın Kefe limanına da taşınmaktaydı. Maria Elisa Soldani, **Orta Çağ III**, ed. Umberto Eco, çev. Leyla Tonguç Basmacı, Alfa Yayınları, İstanbul 2019, s. 195; Ayrıca Arap tüccarlar da Çin'in güneyindeki limanlara koloniler kurup burada ticarî temsilcilikler açtılar. Bkz. Ye. Agibalova, G. Banskoy, **Orta Çağ Tarihi**, çev. Çağdaş Sümer, Yordam Kitap, İstanbul 2017, s. 165.

³⁹ Hobsan, **Batı Medeniyetinin Doğulu Kökenleri**, s. 59.

geliştirmişti. Demir hammaddesinden elde edilen ürünler bıçak, keski, iskarpela, çekiç, tokmak, çoban demiri, bel, kürek, el arabası dingili, tekerlek, at nalı, tencere, tava, çaydanlık, çan, asma köprü zinciri, zırh idi. Tarım alanında ise en çok üretilen ürünler pirinç ve tahıl türleriydi. Demir hammaddesi ve tarımda üretilen ürünlerin fazlalıkları komşu krallıklara ve deniz ticareti ile birlikte çeşitli ülkelere ihraç edilmekteydi. Çinliler, fazlalık ihraç malları deniz ticaret yoluyla Japonya, Endonezya, Hindistan, İran, Irak, Suriye ve Kuzey Afrika ülkelerine göndermekteydi.⁴⁰ Deniz ticaret yolunun yanı sıra dünyanın en verimli ve büyük tarım arazileri Güney Asya'da bulunmaktaydı. Bu tarım arazileri dünyada tarım yapıldığı ilk yerdir ve burada ağırlıklı olarak pirinç üretilirdi.⁴¹

Ekonomi ve ticaretin yanı sıra Kubilay Han'ın Güney Asya krallıklarına yönelmesinin bir başka sebebi, öncesi Çin hanedanlarının ulaşamadıkları başarıyı yakalamak istemesiydi. Gücünü kısmen Koryo Krallığı'na karşı kanıtlarken, Japonya Krallığı'na karşı başarısız olmasıyla hanın halk üzerindeki otoritesi azaldı. Gücünü yeniden kanıtlamak amacıyla Güney Asya krallıkları üzerine seferler planladı.

KAYNAK TANIMI

Araştırma Eserler

Çalışmamız batılı tarihçilerin gözünden Moğolların Uzak Doğu siyasetini konu etmektedir. Tezimizin konusu ile ilgili genel bilgileri kapsayan en önemli araştırma eserlerden biri Morris Rossabi'nin kaleme aldığı *Kubilay Han* çalışmasıdır.⁴² Kitap 8 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm Moğolların ortaya çıkışları ve devletleşmeleri, ikinci bölüm ise bizzat Kubilay'ın doğumu ve kağanlığa kadar yükselişi kronolojik

⁴⁰ Hobsan, **a.g.e.**, s. 56-65; Maria, **Orta Çağ III**, s. 198.

⁴¹ Cipolla'ya göre dünyadaki tarıma açılan ilk arazi Tayland'ın kuzeyinde ve Myanmar kıyılarında yaklaşık M.Ö. 7500'e kadar uzanan bir tarihe sahiptir. Cipolla, **Dünya Nüfusunun İktisat Tarihi**, çev. Mehmet Sırrı Gezgin, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2015, s. 15; Ahmet N. Özdal, **Ortaçağ Ekonomisi ve Müslüman Tüccarlar (X-XIV. Yüzyıllar)**, Selenge Yayınları, İstanbul 2016, s. 67.

⁴² Morris Rossabi, **Kubilay Han**, çev. Özür Özol, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015 İstanbul.

olarak ele alınmaktadır. Üçüncü ve dördüncü bölümlerde Kubilay Han'ın Doğu ve Güney Asya'ya yaptığı seferler ve anlaşmalara yer verilmektedir.

Kubilay Han ve onun dönemini inceleyen bir başka eser Gaye Yavuzcan'ın yazdığı *Kubilay Han* kitabıdır. Eser beş bölümden oluşmaktadır.⁴³ Birinci bölümde genel olarak Çengiz Han'ın ortaya çıkışı ve Kubilay Han dönemine kadar devletin genişlemesi ele alınmaktadır. İkinci bölümde Kubilay Han'ın hayatı incelenmektedir. Üçüncü bölümde Kubilay Han'ın kardeşi ile taht kavgası, Çin'i ve Koryo Krallığı'nı ele geçirilişi anlatılmaktadır. Dördüncü kısımda Kubilay Han'ın Japonya ve Güney Asya seferleri sırasıyla yazılmaktadır. Bu seferlerin yanı sıra devletin sosyo-ekonomik durumu ele alınmaktadır. Son bölüm ise Kubilay Han'ın aile yaşamı hakkında bilgi içermektedir.

Çalışmamızla ilgili önemli başka bir araştırma ise James Delgado tarafından yazılan *Kubilay Han'ın Kayıp Donanması*'dır. Kitap on iki bölümden oluşmaktadır.⁴⁴ Birinci bölümde Delgado Japonlar için kutsal olan kamikaze hakkında bilgi vermektedir. İkinci bölümde Çin Denizi'ndeki ticaret ve öneminden bahsedilmektedir. Üçüncü, dördüncü ve beşinci bölümlerde kronolojik olarak Moğolların ortaya çıkışı, yayılışı ve Yüan Hanedanlığı'nın kuruluşuna yer verilmektedir. Altıncı bölümden on ikinci bölüme kadar sırasıyla Kubilay Han'ın Doğu ve Güney Asya'ya yaptığı seferleri detayları bir biçimde ele alınmaktadır. Eser, seferler konusunda oldukça detaylı bilgiler sunmaktadır.

Moğollar tarihi'nin başlangıcı hakkında yazılmış önemli en önemli eserlerin başında araştırmacı Allsen'in *The Rise of The Mongolian Empire and Mongolian Rules in North China* adlı kitabı gelir.⁴⁵ Bu çalışma Cambridge History of China Vol VI adlı kitabın bölümlerinden biridir. Çalışmanın temeli Moğolların ortaya çıkış ve yükseliş dönemlerini kapsamaktadır. Bu çalışmanın birinci kısmı Çengiz Han'ın hayatı ve yaptığı seferleri ele almaktadır. İkinci kısımda Çengiz Han'ın ölümünden sonra

⁴³ Gaye Yavuzcan, **Kubilay Han**, Selenge Yayınları, 2021 İstanbul.

⁴⁴ James Delgado, **Kubilay Han'ın Kayıp Donanması**, çev. Merve Tosun, Tarih & Kuram, 2017 İstanbul.

⁴⁵ Thomas allsen, **The Cambrigde History of China Vol VI**, ed. Denis C. Twitchett – Helbert Franke, Cambrigde University Press, 1994 Cambridge.

sırasıyla Ögedey, Güyük ve Möngke dönemlerinde yaşanan siyasi ve ekonomik gelişmeler incelenmektedir.

Moğolların Kuzey Çin'deki faaliyetleri hakkında bilgi veren çalışma ise Haw'ın "The Mongol Conquest of Tibet" isimli makalesidir.⁴⁶ Makale monolog olarak yazılmaktadır. Temelde Çengiz Han döneminde Moğolların Kuzey Çin'de Xia Krallığına karşı yaptığı seferi konu almaktadır. Bunun yanı sıra Xia Krallığının kökenleri ve krallığın tarihsel geçmişi hakkında bilgi verilmektedir.

Moğolların Koryo Krallığı seferleri hakkında da kaleme alınmış bir başka eser de Michael J. Seth'in *A History of Korea* isimli kitabıdır. Kitap on altı bölümden oluşmaktadır.⁴⁷ Eserin beşinci bölümünde Koryo Krallığı'nın 1170 – 1392 yılları arasındaki siyasi durumu, giriştiği savaşlar ve Moğol istilası ile karşılaşması ele alınmaktadır. Çengiz Han dönemi'nden Kubilay Han dönemi'ne kadarki Moğolların yaptığı seferler ve anlaşmalar ele alınmaktadır. Kubilay döneminde ise Koryo Krallığı'nın Moğol İmparatorluğu'nun bir parçası oluşu ve Japon İmparatorluğu seferlerinde yapılan yardımlara yer verilmektedir.

Koryo Krallığı'nın sosyo kültürel yapısı hakkında Buell'in "Korea As Part of Mongolian World: Patterns and Differences" isimli makalesinden mevcuttur.⁴⁸ Makale üç kısımdan meydana gelmektedir. Birinci bölümde Moğolların ortaya çıkışlarından itibaren kültürel gelişimlerini konu etmektedir. İkinci bölümde Korelilerin, Çin ve Moğol kültürlerinden nasıl etkilendiğinden bahsedilmektedir. İkinci bölümde tam olarak her iki egemen gücün Koreyi kültürel olarak etkilediği noktalar kaleme alınmaktadır. Üçüncü bölümde Kore-Moğol mutfaklarının birbirlerine olan tesirleri anlatılmaktadır.

Koryo-Moğol ilişkileri hakkında yararlandığımız bir başka eser Enhorn'un *Korea The Mongol Invansion* isimli kitabıdır.⁴⁹ Kitap iki bölüm on dört kısımdan oluşmaktadır. Birinci bölümün ilk beş kısmında sırasıyla Çengiz Han dönemi'nden

⁴⁶ Stephen G. Haw, "The Mongol Conquest of Tibet", Journal of Royal Asiatic Society, 2014.

⁴⁷ Michael J. Seth, **A History of Korea**, Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2011 Plymouth.

⁴⁸ Paul D. Buell, "Korea As Part of The Mongolian World: Patters and Differences", Avrasya Uluslararası Araştırma Dergisi, C.V, S.6, 2017.

⁴⁹ W. E. Enhorn, **Korea The Mongol Invansion**, E. J. Brill, 1963 Leiden.

Kubilay Han dönemi'ne uzanan Moğol-Koryo ilişkileri ele alınmaktadır ve Kubilay Han dönemine kadarki meydana gelen seferler anlatılmaktadır. İkinci bölüm dokuz kısımdan oluşmaktadır ve genel olarak Kubilay Han dönemini de kapsayarak Moğolların Koryo Krallığından talep ettiği vergiler, edinilen hediyeler, Koryo Krallığı içinde kurulan askeri üsler, Koryoluların Moğol ordularına sağladığı lojistik destek ve Moğollar için hazırlanan gemi tersaneleri hakkında ayrıntılı bilgiler sunulmaktadır.

Çalışmamızda Japonya seferleri hakkında sıkça başvurduğumuz ise Stephen Turnbull'un *The Mongol Invasions of Japan 1274 and 1281* kitabıdır. Kitap altı bölümden oluşmaktadır.⁵⁰ Birinci bölümde Moğol İmparatorluğu ile Japon İmparatorluğu'nun genel siyasi durumları hakkında bilgi verilmektedir. İkinci bölümde iki imparatorluğun ordu yapıları, kullandıkları teçhizatlar ve taktikler ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde Moğolların birinci Japonya seferi anlatılmaktadır. Bu bölümde savaşın nasıl başladığı, ilk olarak kimin saldırdığı ve seferin sonucu incelenmektedir. Dördüncü bölümde ise ikinci sefere kadarki süreçte iki imparatorluk arasında yapılan mektuplaşmalar ve girişilen diplomatik ilişkilere yer verilmektedir. Beşinci bölümde Moğolların ikinci Japonya seferi ele alınmaktadır. Bu bölümde iki Moğol bölüğünün yaşadığı sorunlara, sonrasında seferde giriştikleri mücadelelere ve ardından kamikaze hareketinin ortaya çıkışı anlatılmaktadır. Son bölümde savaşlardan sonra iki imparatorluğun içinde bulunduğu durumlar kaleme alınmaktadır.

Moğolların Japonya seferleriyle ilgili başvurduğumuz bir başka çalışma ise Burak Çınar'ın "Moğolların İkinci Japonya Seferi: Kyusu 1281" isimli makalesidir.⁵¹ Makale beş bölümden oluşmaktadır. Birinci kısımda Moğollardan önceki Çin hanedanlıklarının Japonya ile olan münasebetlerini konu etmektedir. İkinci bölümde Kubilay Han'ın başa geçmesinin ardından Moğolların Japonya ile olan müsabetleri hakkında bilgi verilmektedir. Üçüncü kısımda ise Moğolların birinci ve ikinci Japonya seferinin nedenleri ve seferin gidişatı ele alınmaktadır. Dördüncü bölümde Moğol ve Japon ordularının genel yapıları anlatılmaktadır ve iki devletin ordu yapıları

⁵⁰ Stephen Turnbull, **The Mongol Invasions of Japan 1274 and 1281**, Osprey Publishing, 2010 Oxford.

⁵¹ Burak Çınar, "Moğolların İkinci Japonya Seferi: Kyusu 1281", Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HUTAD), C. 10.

kyaslanmaktadır. Beşinci bölümde her iki seferin de meydana geldiği Kyusu bölgesi hakkında bilgi verilmektedir.

Dönemin Japonyası ile alakalı yararlandığımız eser ise Susumu Ike'nin *Competence over Loyalty: Lords and Retainers in Medieval Japan* adlı çalışmasıdır.⁵² Çalışma Gempei savaşıdan sonraki Japonya'nın yeni siyasi ve iç yapısını konu almaktadır. Savaşından ardından imparatorun yönetimden el çektilmesi, yeni bir yönetim sisteminin kurulması ve yeni siyasi yapının detayları ele alınmaktadır. Kamakura Japonyası hakkında yapılan araştırmalarda sık sık yazılan Bakufu, Jito, Gokenin gibi terimlerin anlamları bu çalışmada açıklanmaktadır. Çalışmanın son kısımlarına doğru Moğollar ile yapılan seferlere yer verilmektedir ve seferler değerlendirilmektedir.

Japonya ile alakalı başka önemli çalışma ise Sensom'un *A History of Japan to 1334* adlı kitabıdır.⁵³ Kitap yirmi bir bölümden oluşmaktadır. On beşinci bölümde Yorimoto ailesi ve ailenin yapısı ele alınmaktadır. On altıncı bölümde Orta Çağ Japonya'sının genel durumu, Yorimoto ailesinin izlediği politikalar ve Japonya'nın yeni yönetim şekli hakkında bilgilere yer verilmektedir. On yedinci bölümde Yorimoto ailesi'nin son varisinin ölmesiyle birlikte ailede hiçbir varis kalmamış olması ve Bakufu yönetiminin Hojo Ailesine devredilmesi anlatılmaktadır. Yirminci bölümde Moğol gücünün yayılışının Japonya'da yankılanması ve Moğolların birinci ve ikinci Japonya seferleri hakkında bilgiler verilmektedir. Yirmi birinci bölümde Moğol seferlerinin ardından Japonya'nın genel durumu değerlendirilmektedir.

Kubilay Han'ın Güney Asya seferleri hakkında başvurduğumuz çalışmaların başında Stephen Turnbull'un *Mongol Warrior 1200-1350* kitabı gelir.⁵⁴ Kitabın birinci bölümden beşinci bölüme kadar Moğol ordusuna asker seçilmesi, zırh, silah gibi evanterlerin hazırlanması, atların ve askerlerin yiyecek tedarikleri ve savaş alanında kullanılan savaş tatikleri gibi konular ele alınmaktadır. Kitabın altıncı bölümünde Moğolların uzak deniz, göl ve ormanlardaki savaş tatikleri hakkında bilgi

⁵² Susumu Ike, "Competence over Loyalty: Lords and Retainers in Medieval Japan", **War and State Building in Medieval Japan**, ed. John A. Ferejohn and France McCall Rosenbluth, Stanford University Press, California.

⁵³ George Sensom, **A History of Japan to 1334**, Charles E. Tuttle Company, 1990 Tokyo.

⁵⁴ Stephen Turnbull, **Mongol Warrior 1200 - 1350**, Osprey Publishing, 2003 Oxford.

verilmektedir. Ayrıca bu bölgelerdeki asker sayıları ve kullanılan savaş aletleri de aynı bölüm içerisinde değerlendirilmektedir. Turnbull sadece Moğol orduları hakkında bilgi vermez aynı zamanda Güney Asya’da bulunan krallıkların ordu yapıları ve teçhizatları hakkında genel bilgileri sunmaktadır.

Moğol – Japon savaşları hakkında bir diğer çalışma ise Huriye Şen’in *Kubilay Han Döneminde Yuan Hanedanı – Japon İlişkileri* adlı doktora tezidir. Tez iki bölümden oluşmaktadır.⁵⁵ Birinci bölümde Kubilay Han’ın hayatı, Çin seferleri, Moğol İmparatoru oluşu ve Yuan Hanedanlığını kurması gibi konular incelenmektedir. İkinci bölümde ise Yuan – Koryo ilişkileri, Moğolların Japonya ile münasebet kurmasında Koryo’nun katkısı, Moğolların Japon seferlerine hazırlanması ve 1274 – 1281 seferlerinin genel anlatımı yer almaktadır.

Moğol seferleri hakkındaki diğer çalışma W. Eberhard tarafından yazılan *Uzak Doğu Tarihi*’dir.⁵⁶ Kitap sekiz bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm miletan önceki arkeolojik dönemi kapsamaktadır. İkinci bölümde başlangıçtan İmparatorluk döneminde kadar Japonya tarihine yer verilmektedir. Üçüncü bölümde Kore tarihi ele alınmaktadır. Dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci bölümlerde ise Güney Asya’daki krallıkların başlangıçtan yakın tarihe kadar oluşumları kronolojik olarak anlatılmaktadır.

Moğolların Güney Asya seferleriyle alakalı bir diğer çalışma Buell’in “Mongols in Vietnam: End of One Era, Begining of Antother” adlı makalesidir. Makale dört bölümden oluşmaktadır. Birinci kısımda Çengiz Han döneminden itibaren Moğolların Kuzey Çin’i fethetmesi ve bu bölgeyi topraklarına katması ele alınmaktadır. İkinci bölümde Kubilay Han’ın Moğol imparatoru olmasının ardından Güney Çin’e yönelmesi ve Song Hanedanlığına son vermesi anlatılmaktadır. Üçüncü bölümde Song Hanedanlığı’nın ortadan kaldırılmasının ardından Kubilay Han’ın çevre krallıklara yaptığı seferler hakkında bilgiler verilmektedir. Son bölümde Kubilay Han’ın Vietnam üzerine yaptığı seferler değerlendirilmektedir.

⁵⁵ Huriye Şen, *Kubilay Döneminde Yuan Hanedanı – Japon İlişkileri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019 Manisa.

⁵⁶ W. Eberhard, *Uzak Doğu Tarihi*, TTK Yayınları, 2018 Ankara.

Güney Asya seferleriyle alakalı bir başka çalışma Kubilay Atık'ın “Moğolların Güneydoğu Asya Devletleri ile Siyaseti” adlı makalesidir.⁵⁷ Makale dört bölümden oluşmaktadır. Birinci kısımda Çengiz Han döneminden itibaren Moğol İmparatorluğu'nun kuruluşu, yükselişi ve farklı kollara ayrılması ele alınmaktadır. Birinci bölümün sonunda Kubilay Han dönemi ve Moğolların Güney Asya'ya ilerlemesi hakkında bilgiler verilmektedir. İkinci bölümde Dai-Viet ve Champa krallıkları'na yapılan seferler kronolojik olarak incelenmektedir ve seferlerin detayları ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde Moğolların Pagan Krallığı ile olan münasebetleri ve bu krallık ile yapılan savaşlar hakkında detaylara yer verilmektedir. Son bölümde kısaca Java Ada'sına yapılan savaş anlatılmaktadır.

⁵⁷ Kubilay Atık, “Moğolların Güneydoğu Asya Devletleri ile Siyaseti”, Doğu Asya Araştırma Dergisi, C.IV, S.7.

1.BÖLÜM

1.Moğolların Doğu Asya Seferleri

Çengiz Han döneminden Kubilay Han dönemine kadar Moğollar Doğu Asya’da Koryo Krallığı üzerine seferler düzenledi. Kubilay Han’ın başa gelmesine kadar bu krallığa karşı üstünlük sağlanamadı. Kubilay Han’ın başa geçmesinin ardından Koryo Krallığı Moğol İmparatorluğu egemenliği altına girdi. Ardından Kubilay Han yönünü Japon İmparatorluğu üzerine çevirdi. Bu imparatorluğa karşı iki sefer düzenlendi ve Moğollar iki seferde de başarısız oldu.

1.1.Moğolların Koryo Krallığı Seferleri

1.1.1 Çengiz Han Dönemi Koryo Krallığı Seferi

Moğol İmparatorluğu ile Koryo Krallığı⁵⁸ arasındaki ilişkiler Çengiz Han’ın Kuzey Çin’de bulunan Chin⁵⁹ ve Xia⁶⁰ krallıkları üzerine düzenlediği seferler sırasında başladı. Moğollar, Çengiz Han önderliğinde 1211-1216 yılları arasında Chin ve Xia krallıklarına bir dizi seferler düzenledi.⁶¹ 1216 yılında Çengiz Han, Chin Krallığı’nın

⁵⁸ Silla Krallığı’nın yıkılmasının ardından Vang Gion tarafından kurulan krallıktır. Krallık 918-1392 yılları arası hüküm sürdü. Bkz. Kyung Moon Hwang, **Kore Tarihi**, çev. Ayşe Su Doğru, Feylesof Kitap, İstanbul 2017, s. 41-42; Charles Holcombe, **Doğu Asya Tarihi**, çev. Muhammed Murtaza Özeren, Dergâh Yayınları, İstanbul 2016, s. 175.

⁵⁹ Bir Maçurya halkı olan Cürçenler tarafından kurulmuş ve 1115-1234 yılları arası hüküm sürmüş krallıktır. Chin Krallığı “Altın Hanedanlığı” olarak da bilinmektedir. Bkz. Helbert Franke, “Kitan ve Cürçenler: Maçurya Ormanlarının Sakinleri”, **Erken İç Asya Tarihi**, çev. İsenbike Togan, Ed. Denis Sinor, İletişim Yayınları, İstanbul 2017, s. 553; Eberhard’a göre Cürçenler bir Tunguz kabilelerinden birisidir. Bkz. Wolfram Eberhard, **Çin Tarihi**, Türk Tarihi Kurumu Yayınları, Ankara 2019, s. 249.

⁶⁰ Tibetliler tarafından kurulan ve Batı Xia Krallığı (Western Xia Kingdom, Hsi-Hsia Tangut Krallığı) olarak isimlendirilen krallıktır. 1032-1227 yılları arasında hüküm sürmüştür. 1227 yılında Moğollar tarafından yıkıldı. Bkz. Rene Grousset, **Bozkır İmparatorluğu**, Çev. Reşat Uzmen, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2014, s. 258-263. Ayrıca Moğol-Tibet ilişkileri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Hoffman, “Eski ve Orta Çağlarda Tibet”, s. 532-533; Paulenz, **a.g.e.**, s. 25; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 34; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 297; İzgi, “Moğolların Batı İstikası ve Türk Tarihi Bakımından Önemi”, s. 226; Richard A. Gabriel, **Yiğit Sabutay**, çev. Merve Tosun, Tarih & Kuram Yayınları, İstanbul 2017, s. 60-63; Kafalı, “Cengiz Han”, s. 368; Ch’un, **a.g.e.**, s. 19; Weatherford, **Cengiz Han’ın Kızları**, s. 63; Eberhard, **Çin Tarihi**, s. 244; Jack Weatherford, **Cengiz Han**, s.139.

⁶¹ John Keay, **Çin Tarihi**, çev. Neşe Kars Tayanç – Dinç Tayanç, İnkılâp Kitapevi, İstanbul 2011, s. 334; Eberhard, **Çin Tarihi**, s. 251; James Delgado, **a.g.e.**, s. 47.

başkenti Pekin ele geçirdi ve ardından Moğol ordusu Koryo Krallığı'na kaçan Chinli askerlerin üzerine yürüdü.⁶² Koryo Kralı Gojong topraklarına sığınan Chinli askerleri topraklarında barındırmak istemedi. Çünkü Koryo kralı dönemin Kuzey Çin krallıkları ile siyasi mücadele hâlinde olmasından ötürü Chinli askerlerin Koryo Krallığı topraklarında kalarak güç kazanmasındansa Moğollar tarafından yok edilmesini istemekteydi.

Chin ordusunun Koryo topraklarına sığınmasındaki amaç, Moğol akınlarına karşı güç toplamaktı. Chin Krallığı'nın mevcut topraklarının önemli kısmı Moğol ordusu tarafından ele geçirildi. Bu toprakların yağmalanmasıyla birlikte Chin kralı ordusunu besleyemeyecek duruma geldi. Kral askerlerini bir arada tutabilmek için ekonomik ve lojistik desteğe ihtiyaç duydu. Kral ihtiyacı olan yardımları sadece Koryo Krallığı'ndan sağlayabileceğinin farkındaydı. Bu nedenle kral, Koryo kralına yardım talep ettiği bir mektup yazarak elçisi vasıtasıyla yolladı. Chinli elçi Koryo kralının huzuruna çıkarak mektubu iletti, fakat Koryo kralı gelen yardım talebini reddetti. Koryo kralı, yardım ettiği takdirde Chin Krallığı'nın güçlenip tekrardan kendisine saldıracağını düşünerek rakibinin zayıflamasına göz yumdu. Ayrıca kralın gelen talebi reddetmesindeki bir başka gerekçe de topraklarına sığınan Chinli askerlerin artık işgalci konuma gelerek Koryo Krallığı içerisinde yayılmaya başlamalarıydı.⁶³ Bu nedenle kral, yardım etmemek için Chinli elçiye para karşılığında destek olabileceklerini, fakat parasız yardım yapamayacaklarını belirterek gelen yardım talebini reddetti.⁶⁴

Bu görüşmenin ardından Chin ordusu Koryo Krallığı'nın kuzeyinde bulunan Whangha Eyaleti'ne bağlı Pyong-Yang şehrinde karargâh kurdu.⁶⁵ Chin ordusu Koryo

⁶² Koryo Krallığı'na karşı yapılan seferdeki amaç, Koryo Krallığı'na kaçan Chin Krallığı askerlerinin ortadan kaldırılmasıydı. Moğolların Koryo Krallığı'nı işgal etmek gibi bir amacı yoktu. Gabriel, **Yiğit Sabutay**, s. 69.

⁶³ Michael J. Seth, **A History Of Korea**, Rowman & Littlefield Publishers, Inc, Plymouth 2011, p. 111; Weems, **Hulbert's History Of Korea Volume II**, p. 186.

⁶⁴ Weems, **a.g.e.**, p. 186

⁶⁵ Weems, **a.g.e.**, p. 186; Yamada'ya göre P'yung-Yang'a yerleşenler Moğollardan kaçan Kitan askerleriydi ve bu şehri kendileri için karargâh hâline getirmişlerdi. Ayrıca bu şehir Koryo Krallığı'nın batı başkentiydi. Bkz. Yamada, **a.g.e.**, p. 41. Araştırmacı Franke'ye göre Moğollardan kaçıp Koryo Krallığı'na sığınan askerler Chin Krallığı'nın askerleriydi. Yamada'nın çalışmasında "Kitanlar" olarak belirttiği topluluk Chin Krallığı tarafından 1124 yılında ortadan kaldırılan Liao Devleti'ydı. Mançurya kökenli olan Liao Devleti'nin diğer bir ismi de Kitan Liao Devleti'dir. Bu devlet 907 yılında A-Bav-Ci

topraklarının içerisinde hızla yayılmaya başladı ve bu durum krallık içerisinde güvenlik sorunu yarattı. Sorunun temeli Koryo kralının Chin ordusunun hızlı yayılmasını engelleyecek güçte bir orduya sahip olmamasıydı. Kral, topraklarını savunmada yetersiz kalınca halk krala karşı isyan başlattı. Chin ordusu çıkan isyanla birlikte Song-Do⁶⁶ şehrine giderek buradaki kaleyi ele geçirdi ve olası bir Moğol baskınına karşı mevcut kaleyi savunmada kullanmayı planladı.⁶⁷

Chin ordusunun bu hamlesinin ardından Koryo kralı çıkan halk isyanını bastırmak ve Chin ordusunun ilerleyişini durdurmak için Çengiz Han'dan yardım istedi. Han, bu talebi fırsat bilerek harekete geçti ve Koryo Krallığı üzerine yürüdü.⁶⁸ Han, bu sefer için 10.000 adam topladı ve General Tap Chin ile General Cha I Che'yi görevlendirdi. Moğol ordusu Yalu Nehri'ni⁶⁹ geçtikten sonra Chin ordusuna yaklaştı. 1218 yılında Moğol ordusu Kang-Dong⁷⁰ şehrine ilerlediği sırada kar fırtınası çıktı ve burada kamp kurmak zorunda kaldı.⁷¹ Bunun üzerine kral, Kang-Dong şehrinin Chin ordusunun elinden kurtarılması için en güvenilir adamlarından biri olan General Gen'i Moğol karargâhına yolladı. Fırtınanın dinmesinin ardından Moğol ve Koryo orduları birleşerek Kang-Dong şehrini kuşattı, Chinli komutan yenileceğini anlaması üzerine

adlı bir önder tarafından kurulmuştu. Devletin ismi Güney Mançurya'da bulunan Liao Irmağı'ndan gelmektedir. Kitanlar ile Korelilerin ilişkileri VI. yüzyıla kadar dayanmaktadır. Kitanlar, Çinliler ile Koreliler arasındaki siyasi mücadelelerde Çinlilere destek oldu. Nitekim zaman içerisinde Kore'ye Kitan göçleri de yaşandı. Nihayetinde 1124 yılında Chin Krallığı yıkıldı, fakat Kitan ismi bölgesel bir isim olarak kalmaya devam etti. Örnek olarak günümüzde Ruslar Çin'i "Китай (Kitay)" olarak isimlendirmektedirler. Franke, "Kitan ve Cüçenler: Mançurya Ormanlarının Sakinleri", **Erken İç Asya Tarihi**, s. 538-548; Liao Devleti'nin yıkılmasının ardından bir kısım boy Kara Hitay Devleti'ni (Batı Liao) kurdu. Keay, **a.g.e.**, s. 328; Sencer Divitçioğlu'na göre Kitanlar Moğol kökenli bir ulustu. Bkz. Sencer Divitçioğlu, **Sekiz Türk Boyu Üzerine Bazı Gözlemler**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2015, s. 53; Eberhard'a göre de Kitanlar (Ch'i-tan) Moğol kökenli bir boydu. Eberhard, **Çin Tarihi**, s. 241.

⁶⁶ Günümüzde Kuzey Kore sınırları içerisinde yer almaktadır.

⁶⁷ Weems, **a.g.e.**, p. 187.

⁶⁸ Huriye Şen, "Moğol Hakimiyetinde Koryo (Kore)", *Akademik Tarih Düşünce Dergisi*, C.7, S.3, 2020, s. 1524; Gabriel, **Yiğit Subutay**, s. 69.

⁶⁹ Amnok Nehri olarak da isimlendirilir. Günümüzde Çin Halk Cumhuriyeti ile Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti arasındaki sınır nehridir. **Encyclopedia of Korea**, ed. Yang Hi Choe – Wall, Australian National University, 1999, p. 22-23.

⁷⁰ Günümüzde Kuzey Kore sınırları içerisinde yer almaktadır.

⁷¹ Weems, **a.g.e.**, p. 187

50.000 adamını geride bırakarak intihar etti.⁷² Şehir, Moğol ordusu tarafından ele geçirildi ve Moğollar şehir içinde esir tutulan 700 Koryo askerini serbest bıraktı.⁷³

Seferin ardından han, Koryo Krallığı'nın başkenti Song-Do'ya⁷⁴ elçisini yolladı. Moğol elçisi kendisinin kral tarafından karşılanmasını beklerken, kralın habercisi tarafından karşılanması onurunu zedeledi ve duyduğu hicabı krala bildirerek saraydan ayrılmaya karar verdi. Moğol elçisi geri dönmek üzereyken kral devreye girdi ve elçiye ikna ederek kalmasını sağladı. Elçinin gönlünün hoş tutulması için kendisine kürk, kılıç ve yay gibi hediyeler takdim edildi. Kralın amacı, Moğollar ile karşı karşıya kalmamak, onların taleplerini yerine getirerek iki devlet arasındaki ilişkileri sıkı tutmaktır.⁷⁵ Nihayetinde kral, hanın taleplerini kabul ederek Moğol egemenliğini tanıdı ve yıllık vergi vermeyi kabul etti. Yıllık vergi olarak ipek kıyafet, kürk ve at gönderilecekti.⁷⁶

1221 yılında han talep ettiği verginin tahsilinin gerçekleşmesi için elçisini görevlendirerek kralın sarayına gönderdi. Elçinin kraldan tahsil edeceği vergi 10.000 pound pamuk⁷⁷, 3.000 top ipek, 3.000 parça gazlı bez, 100.000 dal kâğıttı.⁷⁸ Kral, han ile mevcut barışın sürmesi adına hanın talep ettiği vergiyi karşıladı. Ertesi sene kral, sınırdaki Moğol yağmalarına karşı önlem olarak Chin ile Koryo sınırı arasındaki geçiş yollarına duvar ördürttü.⁷⁹

Koryo kralı Moğolları karşısına almak istememesine rağmen iki güç arasındaki barış çok geçmeden bozuldu. Bunun sebebi ise 1225 yılında Koryo kralından talep edilen yıllık verginin tahsilatını gerçekleştirilmesi için gönderilen Moğol elçisinin yolda

⁷² Yamada, Kitan ordusunun 50.000 civarında olduğunu belirtmektedir. Yamada, **a.g.e.**, p. 44; Kendini asan Kinli generalin adı Han She idi. W. E. Henhorn, **Korea The Mongol Invansion**, E. J. Brill, Leiden 1963, p. 17.

⁷³ Weems, **a.g.e.**, p. 188; Joseph De Guignes, **Hunların, Türklerin, Moğolların ve Daha Sâir Batı Tatarlarının Tarih-i Umûmisi C. II**, çev. Hüseyin Cahit, Haz. Erol Kılınç, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2018, s. 468; Henhorn, **Korea The Mongol Invansion**, p. 17.

⁷⁴ Birçok araştırmacının çalışmalarında Song-Do, başkent olarak gösterilmiştir, fakat asıl başkent Kaesong şehirdir. Günümüzde Kuzey Kore ile Güney Kore arasındaki sınıra yakın olup, Kuzey Kore toprakları içerisinde kalmaktadır. Henhorn, **a.g.e.**, p. 20.

⁷⁵ Weems, **a.g.e.**, p. 188.

⁷⁶ Seth, **A History Of Korea**, p. 111.

⁷⁷ Yamada ve Weems eserlerinde Pamuk için "pound" ölçü birimini kullanmışlardır ve belirtilen miktar 4.535 kg ağırlına tekabül eder. Yamada, **a.g.e.**, p. 47; Weems, **a.g.e.**, p. 190.

⁷⁸ Yamada, **a.g.e.**, p. 47; Weems, **a.g.e.**, p. 190.

⁷⁹ Weems, **a.g.e.**, p. 190.

öldürülmesi idi.⁸⁰ Araştırmacı Clarence Weems'e göre elçi Chin-Koryo arasındaki geçiş yolları üzerinde faaliyet gösteren haydutlar tarafından öldürüldü.⁸¹ Elçinin ölüm haberi hana ulaştırıldı, fakat bu sıralarda han, Tunguzların üzerine düzenlenecek sefer için hazırlık yapmaktaydı. Bu nedenle ölen elçinin intikamını Tunguzların üzerine düzenleyeceği seferin sonrasına bıraktı. Ancak Çengiz Han 1227'de Tunguzlar üzerine çıktığı sefer yolunda öldü.⁸² Bu durumu fırsat bilen, kral Moğol hâkimiyetini tanımaktan vazgeçerek vergi vermeyi reddetti.⁸³

1.1.2. Ögedey Han Dönemi Koryo Krallığı Seferleri

Çengiz Han'ın ölümünden sonra kurultay ancak 1231 yılında toplandı ve hanın vasiyeti üzerine Ögedey han seçildi.⁸⁴ Ögedey Han, Çengiz Han döneminde yarım kalan seferlere devam edilmesini emretti. Bu seferlerden birincisi Koryo Krallığı üzerine yapıldı.⁸⁵ Han, Koryo Krallığı'na yollanacak ordunun başına General Sel Yatep'i getirdi.⁸⁶

⁸⁰ Weems, **a.g.e.**, p. 190; Jean Pau-Roux, **a.g.e.**, s. 158; Thomas Allsen, **The Cambridge History Of China Vol 6**, Ed. Denis C. Twitchett – Helbert Franke, Cambridge University Press, Cambridge 1994, p. 370; Araştırmacı Seth kendi çalışmasında ilgili tarihi 1225 olarak belirtir. Seth, **a.g.e.**, p. 111; Şen, “Moğol Hakimiyetinde Koryo (Kore)”, s. 1525; Henthorn, **a.g.e.**, p. 28; **Encyclopedia of Korea**, p. 138-139.

⁸¹ Weems, **a.g.e.**, s. 191.

⁸² Weatherford, **Cengiz Han**, s. 188; Vernadsky, **a.g.e.**, s. 61; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, s. 133; El-Cûzcânî, **a.g.e.**, s. 102; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 19; Findley, **a.g.e.**, s. 131; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 299; Paul, **a.g.e.**, s. 279; Paulenz, **a.g.e.**, s. 28; Grousset, **a.g.e.**, s. 281; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 37; Kafalı, **a.g.m.**, s. 368; Holcombe, **Doğu Asya Tarihi**, s. 169.

⁸³ Turgun Almas, **a.g.e.**, s. 380; Seth, **a.g.e.**, p. 111.

⁸⁴ Vernadsky, **a.g.e.**, s. 65; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, s. 133; Hayton, **a.g.e.**, s. 83; Bartold, **Moğol İstilasına Kadar Türkistan**, s. 473; El-Cûzcânî, **a.g.e.**, s. 105; Grousset, **a.g.e.**, s. 291; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 38; Cahun, **a.g.e.**, s. 232; Paulenz, **a.g.e.**, s. 37; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 299; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 20; Cüveynî, **a.g.e.**, s. 188; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 193; Delgado, **Kubilay Han'ın Kayıp Donanması**, s. 49.

⁸⁵ Almas, **a.g.e.**, s. 380; Seth, **a.g.e.**, p. 111; Homer B. Hulbert, **The Passing of Korea**, Doubleday, Page And Company, New York 1909, p. 83; Roux, **a.g.e.**, s. 258; Allsen, **a.g.e.**, p. 370; Morris Rossabi, **A History Of China**, Wiley Blackwell, West Sussex 2014, p. 215; Grousset, **a.g.e.**, s. 294; Kyang Moon Hwang, **A History Of Korea**, Palgrave Meenmillan, Hampshire 2010, p. 52; Kyang Moon Hwang, **Kore Tarihi**, çev. Ayşe Su Doğru, Feylesof Kitap, İstanbul 2017, s. 55; Yamada, **a.g.e.**, s. 50; Holcombe, **a.g.e.**, s. 178; Şen, **a.g.m.**, s. 1525.

⁸⁶ Yamada, **a.g.e.**, p.50; Weems, **a.g.e.**, p.192; Araştırmacı Roux'a göre bu komutanın adı “Sorfa Korai” dir. Bkz. Roux, **a.g.e.**, s. 258; Moğolların Gizli Tarihi'ne göre Ögedey Han bu sefer için Calayirtai-Horçin ve Yesuder-Horçi adlı komutanları görevlendirmişti. **Moğolların Gizli Tarihi** s. 196; Henthorn'a göre bu görevlendirilen Moğol komutanının adı Sartaq idi. Henthorn, **a.g.e.**, s. 61.

General Sel Yatep'in önderliğinde Moğol ordusu Yalu Nehri'ni geçer geçmez Ham-Sin şehrini ele geçirdi ve burada bir karargâh kurdu.⁸⁷ Moğol işgalinin başlamasına karşın Koryo kralı, General Pak So ve General Kim Kyong-Sol'u Moğollara karşı gönderdi. Koryo ordusuna mensup birliklerin Ko-Ju şehrinde toplanmasına karar verildi. General Sel Yatep'in adamları Koryo ordusunun bu bölgede toplandığını öğrenip generale iletti ve Moğol birlikleri Ko-Ju şehrine yöneldi.⁸⁸ Generalin nihai hedefi, Ko-Ju şehrini ele geçirip buradan hareketle başkent Keosong'a⁸⁹ doğru ilerlemektir. Nihayetinde Moğol ve Koryo orduları Ko-Ju şehrinde karşılaştı ve çıkan savaşta General Sel Yatep hezimete uğradı. Moğol ordusu toparlanabilmek için geriye çekildi.⁹⁰ Yenilginin ardından General Sel Yatep, Koryo ordusu generaline bir mektup yolladı. Sel Yatep mektubunda kendisiyle barış yapılmasını, aksi halde seferlerin devam edeceğini bildirdi.⁹¹

General, Koryo ordusu komutanına gönderdiği mektubun cevabının gelmesini beklemeden saldırıya geçti ve tekrar Koryo ordusu tarafından mağlup edilerek geriye çekilmek zorunda kaldı. Moğol ordusunun çekildiği sırada Koryo kralı, General Sel Yatep'e bir mektup yolladı. Kral mektubunda şu satırlara yer verdi:

*"Ben İmparatorum. Eğer savaş istiyorsan gel ve savaş. Eğer istemiyorsan geriye çekil ve bunun için hızlı ol."*⁹²

⁸⁷ Yamada, **a.g.e.**, p. 50; Weems, **a.g.e.**, p. 192; Henthorn, **a.g.e.**, s.61.

⁸⁸ Weems, **a.g.e.**, p. 192; Yamada, **a.g.e.**, p. 50; Bu şehir Koryo Generali Kim Kyongson'un emri altındaki birliğin sığınağıydı. Henthorn, **a.g.e.**, p. 61.

⁸⁹ Araştırmacı Grousset'e göre bahsi geçen şehir Kai-Syong'dir, fakat günümüzde bu şehir Keosong olarak adlandırılır. Bkz. Grousset, **a.g.e.**, s. 294; Koryo Krallığı'nın kuzeyde iki başkenti vardı. Bunlar Pyongyang (Sogyong) ve Kaosong (Kaesong) şehirleriydi. Günümüzde bu şehirler Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti sınırları içerisinde yer almaktadırlar. **Encyclopedia of Korea**, p. 655-1211.

⁹⁰ Yamada, **a.g.e.**, s. 50; Weems, **a.g.e.**, s. 192; Henthorn, **a.g.e.**, p. 62.

⁹¹ Weems, **a.g.e.**, p. 192; Yamada, **a.g.e.**, p. 51; Generalin yazdığı mektupta şu ibareler yer aldı: *"Biz Hamsin-chin şehrine vardığımızda, kimse öldürülmedi. Eğer bize boyun eğmeyi kabul etmezsen, geri çekilmeyeceğiz. Fakat bize boyun eğmeyi kabul edersen geri çekileceğiz"*. Henthorn, **a.g.e.**, p. 63.

⁹² Weems, **a.g.e.**, p. 193; Yamada, **a.g.e.**, p. 52; Bu mektubu Koryo kralının görevlendirdiği elçi Min Hui iletti. Henthorn, **a.g.e.**, p. 63-64.

Kral yukarıdaki mektubu yazdığı sırada Moğol ordusu bugün Kuzey Kore sınırları içerisinde kalan Ta-Dong Nehri'ni geçti ve Pyung-Ju şehrini ele geçirdi.⁹³ Pyung-Ju şehri Koryo Krallığı'nın başkentine yakın bir şehirdi ve kralın aldığı istihbarata göre Moğol ordusunun Pyung-Ju şehrinden sonraki hedefi krallığın başkentiydi. Bu durum karşısında kral, 1231 yılında General Sel Yatep'i sarayına davet ederek barış tesis etmek istedi. General, kraldan gelen talebi kabul edip kralın huzuruna çıktı. Kral, ülkesine ekonomik zararları bulunan Moğol akınlarını durdurmak adına Moğol hanı tarafından iletilen talepleri kabul etti ve anlaşma sonrası General Sel Yatep'i hediyelerle uğurladı.⁹⁴

Anlaşmanın ardından kral, Kong-Wha⁹⁵ Adasında kendisi için inşa ettirdiği saraya gitmeyi planladı. Kralın düşüncesine göre Moğol ordusu yakın zamanda Koryo topraklarını tekrardan yağmalayacaktı. Anlaşmadan önce Moğol ordusu başkente kadar yaklaşmış ve Koryo yönetimi tehdit altında kalmıştı. Başkentin Moğol ordusu tarafından ele geçirilme riskine karşılık kral başkentini Kong-Wha Adası'na taşıyarak yönetimini korumayı planladı. Moğol ordusu çekilirken burada 72 daruga bıraktı.⁹⁶ Darugalar, Koryo toprakları içinde kalarak halkın kullandığı dili öğrenecek, hanın talep ettiği vergileri toplayıp Büyük Han'a gönderecek ve aynı zamanda krallığın içerisinde yaşanabilecek sorunları hana bildireceklerdi.⁹⁷

Kralın Moğollar ile ikinci kez anlaşma yapma zorunda kalmasının ardından han, elçisini kralın huzuruna yollayarak vergisini talep etti. Hanın vergi olarak istediği şunlardı; 20.000 at koşum takımı, 10.000 top ipek, 20.000 su samuru derisi, 1.000 erkek ve 1.000 kadın. Ayrıca hanın diğer talebi ise Koryo kralının Moğol başkentine gelerek Büyük Han'a bağlılığını bildirmesiydi.⁹⁸ 1232 yılında kral, hanın huzuruna gitmedi, fakat iki elçisini görevlendirdi ve elçilerinin vasıtasıyla 31 kg altın, 5 kg

⁹³ Ptung-Ju (P'yongju) günümüzde Güney Kore sınırları içerisinde bulunan ve ülkenin güney kesiminde yer alan bir şehir. Koryo Krallığı zamanında bu şehrin adı P'yongu idi. Bkz. Henthorn, **a.g.e.**, s.64.

⁹⁴ Şen, **a.g.m.**, s. 1519-1541; Koryo kralı barışı sağlamak için tekrardan elçi Min Hui'yi görevlendirerek General Sel Yatep'in yanına gönderdi. Bkz. Henthorn, **a.g.e.**, p. 65.

⁹⁵ Günümüzde Güney Kore Cumhuriyetine bağlı ve başkent Seul şehrinin kuzey batısında bulunan adadır. Bu ada 1231-1259 yılları arasında Koryo Krallığı'nın ikinci başkenti oldu. Henthorn, **a.g.e.**, p. 69.

⁹⁶ Şen, **a.g.m.**, s. 1525.

⁹⁷ Grousset, **a.g.e.**, p.294.

⁹⁸ Weems, **a.g.e.**, p. 194; Henthorn, **a.g.e.**, p. 68.

gümüş, 10.000 post, 170 adet atı hana hediye olarak yolladı. Ayrıca kral, hana 1225 yılında öldürülen Moğol elçisinin Koryolu haydutlar tarafından öldürüldüğünü belirten bir mektup yazdı.⁹⁹

Kral, Moğollar ile anlaşma yapmasına rağmen Moğol ordusu ele geçirdiği yerleri terk etmedi. İşgal altında olan Song-Do şehri General Pak Su¹⁰⁰ yönetimi altındaydı. General halkın itirazına rağmen Moğollara itaatini bildirdi, fakat şehri onlara teslim etmedi.¹⁰¹ Dahası kralın Moğol egemenliğini ve ağır vergi taleplerini kabul etmesi halka kötü yansdı. Ağır vergiler ve sert işgal koşulları altında ezilen Koryo halkı 1232 yılında krala karşı isyan başlattı. Halk ilk olarak Moğol darugalarını öldürdü.¹⁰² Kral hem isyanın kontrol edilememesi hem de darugaların öldürülmesi üzerine Moğolların tekrardan krallığı üzerine sefer düzenleyeceklerini öngörerek Kong-Wha Adası'na kaçtı.¹⁰³ Bir önceki seferde Moğolların Koryo başkentine kadar ilerlemesi nedeniyle başkent korunaksızdı ve bu nedenle kral başkentini değiştirmeye karar verdi. Moğollara karşı verilmesi gereken mücadelenin korunaklı ve yıkılması zor bir bölgeden yapılması şarttı. Ayrıca adanın bir başka avantajı da Moğolların deniz gücüne sahip olamamasından dolayı adaya erişimlerinin mümkün olmamasıydı.¹⁰⁴

Kral, Kong-Wha Adası'na geçerken başkenti korumak üzere yerine General Cung-Giu'yi bıraktı. Başkentte her şey yolunda iken Song-Do şehrinde köleler isyan başlattı.¹⁰⁵ Akabinde General Yi Cha-Song devreye girerek çıkan isyanı hızlı bir şekilde bastırdı.¹⁰⁶ Bu arada Ögedey Han, kralın başkentini bırakıp Kong-Wha

⁹⁹ Weems, **a.g.e.**, p. 194; Henthorn, **a.g.e.**, p. 66.

¹⁰⁰ General Pak Su, Ku-Ju valisiydi. Bkz. Henthorn, **a.g.e.**, p. 65.

¹⁰¹ Weems, **a.g.e.**, p. 194; Henthorn, **a.g.e.**, p. 66.

¹⁰² Allsen, **a.g.e.**, p. 370; Seth, **a.g.e.**, p. 111; Henthorn, **a.g.e.**, p. 70.

¹⁰³ Yamada, **a.g.e.**, p. 56; Hulbert, **a.g.e.**, p. 83; Araştırmacı Weems çıkan isyanı Kral ile Vezir arasındaki husumetten kaynaklandığını belirtir, fakat bu dönemde asıl güç vezir Choe'nin elindeydi ve başkentten değiştirilmesindeki amaç ise Moğol ordusuna karşı daha iyi mücadele vermektir. Araştırmacı Roux'a göre bu adanın ismi Kaoghwa'dır. Bkz. Roux, **a.g.e.**, s. 258; Allsen, **a.g.e.**, p. 370; Seth, **a.g.e.**, p. 111; Hwang, **a.g.e.**, p. 52; Hwang, **a.g.e.**, p. 55; Grousset çalışmasında ilgili adayı Kang-Hua olarak belirtir. Bkz. Grousset, **a.g.e.**, s. 294; Şen, **a.g.m.**, s. 1525; Henthorn, **a.g.e.**, p. 70; Günümüzde Güney Kore Cumhuriyetine bağlı bir adadır. Başkent Seul'un batısında yer alır. Bkz. **Encyclopedia of Korea**, p. 139.

¹⁰⁴ Hulbert, **a.g.e.**, p. 83.

¹⁰⁵ Roux'a göre isyan 1235 yılında çıktı. Bkz. Roux, **a.g.e.**, s. 277; Henthorn'a göre bu isyan 1232 yılında çıktı. Henthorn, **a.g.e.**, p. 70.

¹⁰⁶ Weems, **a.g.e.**, p. 196.

Adası'na kaçtığını öğrendikten sonra krala bir mektup yazarak başkentini neden bıraktığını ve Moğol görevlilerinin neden öldürüldüğünü sordu.¹⁰⁷

Kral, han tarafından gönderilen mektuba cevap olarak; kendi topraklarında çıkan isyanlardan kaynaklı başkentini korunaksız olduğunu ve bu sebepten ötürü başkentini değiştirmenin zaruri bir ihtiyaç olduğunu belirtti. Ayrıca kral, Moğollarla yaptığı anlaşmaya hâlâ bağlı olduğunu söyledi.¹⁰⁸

Kralın Kong-Wha Adası'na kaçmasının ardından General Sel Yatep önderliğinde Moğol ordusu tekrardan Koryo Krallığı üzerine sefer düzenledi. Moğol ordusu Pyong-yang, Whang-ha ve Hong-Hang gibi şehirleri ele geçirdi, fakat Moğol ordusu Hang şehrinde Koryo ordusu tarafından durduruldu.¹⁰⁹ Bu sefer sırasında Moğol ordusunun en önemli komutanlarından biri olan Sel Yatep öldü ve Moğol ordusu geri çekilmek zorunda kaldı.¹¹⁰ Moğollar 1236 ve 1238 yıllarında da bu bölgeye seferler düzenledi.¹¹¹ 1238 yılındaki sefer Ögedey Han zamanında yapılmış son seferdi. Han sefer için büyük bir ordu topladı. Araştırmacı Weems'e göre Moğol ordusu 200.000 ile 300.000 arası askerden oluşmaktaydı.¹¹² Hazırlıkların tamamlanmasının ardından Moğol ordusu tekrardan Koryo Krallığı üzerine yürüdü. Moğol ordusu bir yandan ilerlemeye devam ederken diğer yandan krala sıklıkla teslim olma çağrısında bulundu. Moğol ordusunun krala yaptığı çağrıda kralın oğlunu Moğol hanına rehin yollaması karşılığında hanın ordusunu geri çekeceği bildirildi. Kral oğlunu yollamak yerine bir hanedan üyesi olan Chun'u yolladı.¹¹³ Ancak bu girişim tek başına yeterli olmadı. Han, kralın eski başkentine geri dönmesini de istedi. Fakat kral gelen öneriyi kabul etmedi.¹¹⁴ Moğol ordusu hanedan üyesi Chun'u rehin alarak geri çekildi. 1241 yılında Ögedey Han'ın ölümü nedeniyle Moğol orduları seferleri durdurup geriye çekilmek zorunda kaldı.

¹⁰⁷ Yamada, **a.g.e.**, p. 56; Weems, **a.g.e.**, p. 196.

¹⁰⁸ Yamada, **a.g.e.**, p. 57.

¹⁰⁹ Weems, **a.g.e.**, p.197, 198; Yamada, **a.g.e.**, p.57; Hwang, **a.g.e.**, s. 55.

¹¹⁰ Weems, **a.g.e.**, p.197; Seth'e göre bu seferde ölen komutanın adını Sartak idi. Seth, **a.g.e.**, p. 111.

¹¹¹ Yamadaya göre Moğollar sadece 1236'da sefer düzenledi ve intikamını alıp geri çekildiler. Bkz. Yamada, **a.g.e.**, p.57; Henthorn, **a.g.e.**, p. 102.

¹¹² Weems, **a.g.e.**, p. 199.

¹¹³ Henthorn, **a.g.e.**, p. 104; Şen, **a.g.m.**, s. 1525.

¹¹⁴ Weems, **a.g.e.**, p. 199; Yamada, **a.g.e.**, p. 58; Henthorn, **a.g.e.**, p. 104.

1.1.3. Güyük Han ve Möngke Han Dönemleri Koryo Krallığı Seferleri

1241 yılında Ögedey Han'ın ölümünün ardından yerine 1246 yılında kardeşi Güyük, Moğol İmparatorluğu'nun başına geçti.¹¹⁵ Güyük Han zamanında Moğol seferleri duraklama dönemine girdi. Bu dönemde han daha çok Avrupa siyaseti ile ilgilendi. Bu dönemde Kuzey Çin, Güney Çin ve Koryo Krallığı üzerine sefer düzenlenmedi.¹¹⁶ Han kendi kağanlığı döneminde yalnızca 300 askerini istihbarat toplamak üzere Koryo'nun kuzey kesimlerine su samuru avlamaya gönderdi.¹¹⁷ Bunun haricinde herhangi bir gelişme yaşanmadı.

1249 yılında Güyük Han öldü ve 1251 yılındaki kurultayda Möngke, han ilan edildi.¹¹⁸ Möngke Han döneminde Koryo ve Song Hanedanlığı'na yönelik Moğol seferleri yeniden başladı. Bu dönemde Kuzey Çin tamamen Moğol egemenliğine geçti, ancak Song Hanedanlığı ile Koryo Krallığı halen Moğol hâkimiyetini tanımıyordu. Bunun üzerine han bir birliğini Koryo Krallığı üzerine, ikinci birliğini de Song İmparatorluğu üzerine göndermeyi planladı. Daha sonra han fikir değiştirerek bütün birliklerini Koryo Krallığı üzerine göndermeye karar verdi.

Sefer önceliği konusunda birkaç faktör etkili oldu. Bu faktörlerden ilki, Moğol-Koryo mücadelesinin Çengiz Han döneminden beri neticeye bağlanmamış olmasıydı. Koryo Krallığı farklı dönemlerde Moğol egemenliğini tanımış, fakat hiçbir zaman Moğol İmparatorluğu topraklarına dâhil olmamıştı. Han, bu sonuçsuz kalan mücadeleyi

¹¹⁵ Cüveynî, **a.g.e.**, s. 233; Hayton, **a.g.e.**, s. 90; D'ohsson, **a.g.e.**, s. 222; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 225; Vernadsky, **a.g.e.**, s. 82; Paul, **a.g.e.**, s. 280; Grousset, **a.g.e.**, s. 305; Paulenz, **a.g.e.**, s. 40; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 42; Bartold, **a.g.e.**, s. 493; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 24; Cahun, **a.g.e.**, s. 272-273; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**; s. 300; Carpini, **a.g.e.**, s. 145-148; Delgado, **a.g.e.**, s. 50.

¹¹⁶ Şen, **a.g.m.**, s. 1526.

¹¹⁷ Weems, **a.g.e.**, p. 200; Yamada, **a.g.e.**, p. 58; Araştırmacı Seth, Güyük Han zamanı Koryo-Moğol ilişkileri hakkında farklı bir bilgi sunmaktadır. Seth'e göre 1241-47 yılları arası sayısız sefer oldu ve bu seferler Tankut-Batu ve Prens Yeku komutası altında yapıldı. Fakat diğer araştırmacılar kendi çalışmalarında Güyük Han dönemindeki seferler hakkında detayları bilgi vermemektedir. Seth, **a.g.e.**, p. 111; Şen, **a.g.m.**, s. 1526; Seth'in belirtmiş olduğu sefer aslında 1247 yılında Moğol birliklerinin Koryo Krallığı'nın kuzey bölgesinde yaptıkları keşif seferiydi. Koryo istihbaratı bir Moğol birliğinin kuzeyde Ch'ongch'on Nehri civarında kamp kurduğunu öğrenmesi üzerine harekete geçti, fakat uzun süreli takipten sonra Moğol birliğinin sefer hazırlığında olmadığını ve Dağ Sıçanı avladıklarını raporladılar. Henthorn, **a.g.e.**, p. 106.

¹¹⁸ Weatherford, **Cengiz Han**, s. 231; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, s. 136; Vernadsky, **a.g.e.**, s. 90; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 28; Golden, **Türk Halkları Tarihine Giriş**, s. 300; El-Cûzcânî, **a.g.e.**, s. 140-141; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 43-44; Bartold, **a.g.e.**, s. 498; Paulenz, **a.g.e.**, s. 40-41; Grousset, **a.g.e.**, s. 309; Hayton, **a.g.e.**, s. 90; Delgado, **a.g.e.**, s. 50.

sonlandırmayı amaçlamaktaydı. Diğer faktör ise Song İmparatorluğu'na karşı yapılacak deniz seferlerinde kullanılacak donanmanın eksikliği idi. Han, Koryo Krallığı'nın deniz gücünü Song İmparatorluğu'na karşı yapacağı deniz seferlerinde kullanmayı düşünmekteydi.

Moğol ordusunun sefer hazırlıklarını tamamlamasının ardından han, 1253 yılında Kong-Wha Adası'nda bulunan Koryo kralına Song-Do'ya dönmesini emretti ve uyarı amaçlı ordularını Koryo Krallığı'na gönderdi.¹¹⁹ Fakat kral gelen uyarıyı dikkate almadı ve Koryo Krallığı'na gönderilen Moğol ordusu bozguna uğratıldı. 1254 yılında Büyük Han, Koryo üzerine ikinci seferin düzenlenmesini emretti. Bu sefer için han 10.000 asker topladı ve Koryo ordusu komutanlarından biri olan Hang-Ta-Dong'u Moğol ordusuna destek vermesi için kendi tarafına çekmeyi başardı.¹²⁰ Seferin başarıya ulaşması için han ordusunun başında sefere katılmaya karar verdi. Moğol ordusu, Ta-Dong Nehri'ni geçti ve Koryo ordusunun gelişini beklemeye başladı.¹²¹ Bu sırada eski bir Koryolu olan ve daha sonra bir Moğol prensesi ile evlenip hanın hizmetine geçen elçi Sun, Koryo kralına bir mektup yazdı. Mektupta şöyle satırlar yer aldı:

“Kağan kızgın, çünkü ona itaat etmemekte ısrar ediyorsun ve imparator 17 başbuğunu senin üzerine yolluyor. Fakat kağan der ki eğer adayı terk edip onun emirlerini yerine getirirsen, o (han) ordusunu geri çekecek. Şimdi ülkeni huzura kavuşturman için son bir şans var. Eğer adayı terk edersen, oğlunu hanın yolla ve gelen Moğol elçisini iyi karşıla. Bu Koryo Krallığı için en iyisi olacak. Eğer bunu yapmazsan, aileni onlardan (Moğollar) önce öldür.”¹²²

Elçi Sun'un yazdığı mektup kralın sarayına ulaştı ve mektup saray meclisinde tartışıldı. Saraydaki tartışmaların ardından kral, Kong-Wha Adası'nda kalmaya devam

¹¹⁹ Başkent Keosong olmasına rağmen kralın Song-Do şehrine gelmesinin sebebi kralın ayrıca burada da bir sarayının mevcut olmasıdır. Weems, **a.g.e.**, p. 201; Henthorn, **a.g.e.**, p. 111.

¹²⁰ Allsen bu seferde ordu komutanının Celayir olduğunu belirtir. Bkz. Allsen, **a.g.e.**, p. 405; Henthorn'a göre Moğol ordusunun asker mevcudu 5.000 idi ve ordunun başında General Celayir vardı. Bkz. Henthorn, **a.g.e.**, p. 127.

¹²¹ Henthorn, **a.g.e.**, p. 112.

¹²² Weems, **a.g.e.**, p. 201; Yamada, **a.g.e.**, p. 60.

etti. Bu süreçte Möngke Han, krala yeni bir mektup yazdı ve General Ya Gol-Da aracılığıyla krala yolladı. Möngke Han'ın mektubunda şu satılar yer almaktaydı:

*“Güneşin doğduğu yerden battığı yere kadar olan bölgeleri fethedeceğim. Bütün insanlar sevinirken, sen beni dikkate almıyorsun. Sana şimdi General Ya Gol-Da'yı yolluyorum. Eğer onu iyi karşılırsan, seni huzur içinde bırakacağım, eğer yapmazsan bu tutumunu affetmeyeceğim.”*¹²³

Araştırmacı Seth'e göre Möngke Han'ın bu bölgeye düzenlediği ikinci sefer Koryo Krallığı açısından çok ağır geçti. Krallık askerlerinin ve şehirlerini kaybetti, ancak kral Moğollara karşı direnişini sürdürdü.¹²⁴ Moğol ilerleyişinin devam etmesi üzerine kral, General Ya Gol-Da'ya yaşlandığı için seyahat yapamayacağını belirtti. General ise krala eyaletlerdeki valilerine mektup göndererek onların Moğollara teslim olmalarını, aksi hâlde seferlerin devam edeceğini bildirdi.¹²⁵ Fakat kral, Moğol generalinin çağrısına kayıtsız kaldı ve general umduğu sonucu elde edemedi. Akabinde Moğol ordusu Ch'un-Ch'un şehrine yöneldi ve şehri ele geçirdi. Ardından Moğol ordusu Ch-ung-ju şehrine saldırdı, fakat buradaki savunmayı kıramadı ve Moğol ordusu Kang-wa şehrine yönelmek zorunda kaldı. Sonrasında general krala kendisiyle görüşmesi hâlinde Yalu Nehri'nin gerisine çekileceğini belirtti.¹²⁶

General, Koryo kralının belirlediği bir görevli ile görüşerek hanın arzularını ilettiler. Generalin krala sunmuş olduğu talep, her eyaletin başında bir valinin olması ve valilerin altında 10.000'er adamın olmasıydı. Yaşı oldukça ilerlemiş olan kral artık Moğollara direnecek gücünün kalmadığını düşünerek generalin talebini kabul etmek zorunda kaldı. Kral generale Moğol ordusunun Yalu Nehri'nin ötesine çekilmesine istinaden eski başkentine geri döneceğini ve adadaki sarayı yıktıracağını belirtti.¹²⁷

¹²³ Weems, a.g.e., p. 202; Henthorn, a.g.e., p. 113.

¹²⁴ Araştırmacı Seth bu savaşı kendi çalışmasında şu şekilde betimler: “Topraklar ölü insanların kemikleri ile kaplanmış, ölümler çok fazlaydı ki saymak mümkün değildi. Moğollar her nereden geçtiyse yöre halkının hepsini yakmıştı, köpek ve tavukları bile.” Bkz. Seth, a.g.e., p. 112; Henthorn, a.g.e., p. 128.

¹²⁵ Weems, a.g.e., p. 202; Henthorn, a.g.e., p. 113.

¹²⁶ Weems, a.g.e., p. 203; Henthorn, a.g.e., p. 113.

Taraflar arasında uzlaşının sağlanması üzerine kral oğlunu hanın huzuruna gönderme kararı aldı ve 1259 yılının üçüncü ayında Koryo veliahtı 40 korumasıyla birlikte hanın sarayına gönderildi.¹²⁸ Koryo kralı oğlunu hanın huzuruna göndermesine rağmen kendisi eski başkentine dönmedi. Bunun üzerine Möngke Han harekete geçerek kralın üzerine bir ordu yollamaya karar verdi, fakat ordu harekete geçmeden Koryo kralı 1259 yılında Kong-Wha Adası'nda öldü.¹²⁹ Babasının ölümünden habersiz olan Koryo veliahtı, Moğol İmparatorluğu'nun başkenti Karakurum'a vardı, fakat bu sırada Büyük Han ve kardeşi Kubilay Song İmparatorluğu'na karşı sefere çıkmıştı. Veliaht vakit kaybetmeden hanın karargâhına varmak üzere yola çıktı. Veliaht hanın karargâhına vardığı sırada Mengü Han da ölmüştü.¹³⁰ Kardeşi Kubilay seferin yarım kalmaması adına ordunun başına geçerek seferi devam ettirmeye çalıştı, fakat başkent Karakurum'da hanın ölüm haberinin duyulması üzerine küçük kardeşi Arık Buka'nın Moğol beyleri ile görüşüp kağanlığa seçilme konusunda onları ikna etmeye çalıştığını öğrendi. Bunun üzerine Kubilay, Song İmparatoru ile anlaşma yaparak seferi sonlandırdı ve Kuzey Çin'e, kendi yönettiği bölgeye çekildi.¹³¹

Kubilay kuzeye çekilirken Koryo veliahtını da yanına aldı, fakat Koryo kralının ölümünden Kubilay ve prens haberdar değildi. Bu sırada krallığın içerisinde halk isyan başlattı. İsyanın kontrol altına alınamaması üzerine krallığın ileri gelenleri toplanarak kralın en küçük oğlunu tahta geçirdiler. Kubilay'ın Koryo Krallığı içerisinde yaşanan gelişmelerden haberdar olur olmaz Koryo veliahtını en önemli generalleri Sok Yika

¹²⁷ Yamada, **a.g.e.**, p. 63. Kralın talepleri kabul etmesinin ardından generale bir mektup gönderdi ve mektupta şu satırlara yer verdi: *"İmparator'a boyun eğmeyi istedim ama güçlü yöneticiler tarafından engelledim. Genel vali geri çekildi ve emrettiğiniz gibi Song-Do'ya geri döneceğim. Fakat askeriniz tarafından kuşatıldık ve kıpırdamamız zor. Biz kedinin ortalıkta aradığı fare gibiyiz. Askerlerinize geri çekilmeleri için emir verin ve ben geri döneceğim."* Weems, **a.g.e.**, p. 204-208; Henthorn, **a.g.e.**, p. 138.

¹²⁸ Veliaht, han'a hediye olarak yanına 300 at almıştı. Bkz. Weems, **a.g.e.**, p. 209; Allsen, **a.g.e.**, s. 436; İki devlet arasındaki uzlaşma Moğollar için çok önemliydi. Çünkü Koryo'nun egemenlik altına alınmasıyla birlikte Mengü Han bütün ordularını Song İmparatorluğu üzerine gönderebilecekti ve Koryo'nun egemenlik altına alınmasıyla Song İmparatorluğu'na denizden destek gelme ihtimalini de ortadan kaldırmıştı. Keay, **Çin Tarihi**, s. 350; Şen, **a.g.m.**, s. 1528; Henthorn, **a.g.e.**, p. 150.

¹²⁹ Weems, **a.g.e.**, p. 209; Henthorn, **a.g.e.**, p. 132. Hwang, kralın 1261 yılında öldüğünü belirtmektedir. Bkz. Hwang, **a.g.e.**, s. 55.

¹³⁰ D'Ohsson, **a.g.e.**, s. 233; Bartold, **a.g.e.**, s.513; Keay, **a.g.e.**, s. 350; Golden, **a.g.e.**, s. 136; Weatherford, **a.g.e.**, s. 253; Vernadsky, **a.g.e.**, s. 94; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 45; Paulenz, **a.g.e.**, s. 47; Gorussset, **a.g.e.**, s. 320; Sonders, **a.g.e.**, s. 167; Delgado, **a.g.e.**, s. 51.

¹³¹ Yamada, **a.g.e.**, p. 67; Henthorn, **a.g.e.**, p. 152.

ve Kang Wha Song ile birlikte tahtını geri almak için gönderdi.¹³² Nihayetinde Koryo veliahtı Moğol generallerinin desteği ile tahtını geri aldı ve isyanı bastırarak krallığındaki düzeni sağladı.

1.1.4. Kubilay Han Dönemi Koryo-Moğol İlişkileri

Diğer Moğol hanlarının aksine Kubilay Han döneminde Koryo Krallığı'na karşı sefer düzenlenmedi. Bunun sebebi ise Kubilay Han'ın kızını Koryo kralı ile evlendirerek iki devlet arasında akrabalık bağını kurması ve Koryo Krallığı'nı nihayetinde bu bağ ile kendine bağlı özerk bir krallık hâlinde getirmesiydi.¹³³

Kubilay Han döneminde Koryo Krallığı içerisinde vuku bulan tek hadise, 1270 yılında çıkan bir isyandı. İsyanı Koryo Krallığı içerisinde kolluk kuvvet olarak görev yapan Im Yum (Im Yumu, Im Yon) çıkardı. Im Yum, Koryo Krallığı'nın Moğol egemenliği altına girmesini kabul etmeyen askerî grubun başındaydı. 1270 yılında isyanı başlatarak Koryo kralını tahtan indirip yönetimi devraldı. Bunun üzerine kral, büyük handan yardım istedi. Japonya'ya karşı sefere hazırlanan Kubilay Han Koryo Krallığı'nın tehlikede olduğunu duyması üzerine hızla bir şekilde isyanı bastırmak için ordularını Koryo'ya yönlendirdi. Koryo, Moğol orduları için Japonya seferi için önemli bir askerî üs'tü. Burada yaşanacak bir sorun planlanan seferi tehlikeye

¹³² Weems, **a.g.e.**, p.210-211; Henthorn'e göre bu kişilerin isimleri Shu-li-ta ve Kang Hwasang idi. Bkz. Henthorn, **a.g.e.**, p. 152.

¹³³ Hwang, **a.g.e.**, s. 55; Holcombe'ye göre Koryo Krallığı özerk bir krallıktan çok Moğol yanlısı bir krallıktı. Holcombe, **a.g.e.**, s. 178; Araştırmacı Buel, Moğol egemenliği altındaki Koryo Krallığı'nı "üvey evlat" olarak tanımlar. Ona göre bu evlilik basit politik bir evlilik değildi. Bu evlilik sayesinde Kubilay Han uzun yıllar Moğol İmparatorluğu ile Koryo Krallığı arasında süren mücadeleyi bitirdi ve Koryo Krallığı'nı Moğol İmparatorluğu'na dahil ederek olası bir tehdidi ortadan kaldırdı. Evlilik sayesinde Koryo Krallığı, Moğol İmparatorluğu'nun yıkılışına Moğol Hanedanlığı'nın bir üyesi olarak devam etti. Bu başarı kuşkusuz Kubilay Han'a aitti. Kubilay Han'ın amacı, Koryo Krallığı'nı kendi hanedanlığına dahil ederek kendi kültürünü bu krallığa empoze etmektir. Nitekim ilerleyen zamanda bunun etkileri görülmeye başlandı. Koryo Kralı Ch'ungsan Kubilay Han'ın torunuydu. Böylelikle Moğol soyu Koryo Krallığı içerisinde yaşatılmaya başladı. Paul D. Buell, "Korea As Part of The Mongolian World: Patterns and Differences", **Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi**, C.5, S.6, 2017, s. 139.

atabilirdi. Im Yun'un başlattığı isyan 1273 yılına kadar sürdü. İsyan, Moğollar tarafından bastırıldı ve kral yeniden tahtına çıkartıldı.¹³⁴

Kubilay Han döneminde Koryo-Moğol ilişkilerinin önemini iki alanda incelemekteyiz. Bunlardan ilki ekonomik ilişkilerdi. Koryo Krallığı ağırlıklı olarak seramik üretimi, balıkçılık, tarım ve deniz ticaretinde etkindi. Kubilay Han özellikle Koryo Krallığı'nın deniz ticareti ile yakından ilgilenmekteydi ve bu deniz ticaretinden kendi imparatorluğunun da faydalanmasını istemekteydi. Song İmparatorluğu fethedilmeden evvel Kuzey Çin'e gelen ticarî malların büyük bir kısmı Koryo üzerinden getirilmekteydi. İkincisi ise askerî ilişkilerdi. Koryo Krallığı askerî yönden zayıftı, fakat oldukça iyi denizcilere ve donanmaya sahipti. Moğollar ise askerî alanda güçlü, ancak denizcilik konusunda pek bir tecrübeye sahip değildi. Kubilay Han'ın Kuzey Çin'i ele geçirmesinin ardından yönünü Güney Çin'e çeviren Moğollar Song İmparatorluğu'nu sadece karadan yaptığı savaşlar ile ele geçiremeyeceğini anladı. Bu imparatorluk ancak kara saldırılarına ek olarak denizden yapılacak saldırılarla birlikte tamamen kontrol altına alınabilirdi. Kubilay Han döneminin başlangıcında Moğol İmparatorluğu'nun deniz gücünü sadece Mançuryalı ve Kuzey Çinliler oluşturmaktaydı ki bu durum Song İmparatorluğu'na denizden saldırmak için yeterli değildi. Aynı zamanda siyasi olarak kendilerine bağlı olan Koryo Krallığı'nın da deniz gücüne hâkim olması gerekti. Kubilay Han'ın donanma konusundaki ilerleyişi sadece Song İmparatorluğu'na karşı yapılması planlanan sefer için değil, aynı zamanda Çin Denizi'ndeki ticaretin yönünü kendi lehine çevirmesi açısından da önemliydi.

Böylesine bir deniz gücüne sahip olmak Kubilay Han'ın hedefleri doğrultusunda önemli bir adımdı. Çünkü Kubilay Han'ın Japonya'dan sonraki hedefi Güney Asya'daki krallıkları deniz gücü ile fethetmek ve buradaki ticareti kendi imparatorluğunun lehine çevirmektir.

Kubilay Han, Koryo Krallığı'nın diplomatik ve deniz gücü sayesinde Japon İmparatorluğu'na yönelerek barışçıl olarak ilişki kurmaya karar verdi. Japon

¹³⁴ Sambyeolcho (Three Elit Patrols) adıyla bilinen ve Koryo Krallığı'ndaki askerî diktatörlüğün sonunu getiren isyandır. Bkz. Allsen, **a.g.e.**, p. 437; Seth, **a.g.e.**, p. 112; Weems, **a.g.e.**, p. 215, 216; Şen, **a.g.m.**, s. 1530; Henthorn, **a.g.e.**, p. 111.

İmparatorluğu ile Moğol İmparatorluğu arasında yaşanan gelişmelerde Koryolu diplomat ve denizcilerin katkıları büyük oldu. Fakat iki imparatorluk arasındaki müzakerelerde net bir sonuç çıkmayınca, çözüm savaşmaktan yana kullanıldı. Nitekim Moğol İmparatorluğu ile Japon İmparatorluğu arasında 1274 ve 1281 yıllarında iki deniz savaşı gerçekleşti. Her iki seferde de Moğol İmparatorluğu başarısız oldu, fakat burada asıl önemli olan unsur Koryo Krallığı'nın iki seferde de Moğol İmparatorluğu'na verdiği askerî, diplomatik ve lojistik desteklerdir. Koryo kralı denizcilerini, donanmasını, askerlerini ve erzaklarını Moğol ordusu için kullandı.

Moğolların Japonya'ya yaptığı seferler sırasında Koryo Krallığı'nın yardımları Moğollar açısından önemliydi. Fakat seferler boyunca Koryo Krallığı Japonya'ya yapılan seferler için pek istekli değildi. Bunun altında yatan pek çok neden vardır. Bu nedenlerden ilki, Koryo Krallığı'nın 1218 yılından beri Moğol saldırılarına maruz kaldığından tarım arazilerinin büyük kısmının harap olmasıdır. Moğollar tarafından talep edilen vergiler hem krallığın hem de halka elde ettikleri kazançlarının azalmasına neden oldu. Yine Moğol egemenliğinin kabul edilmesiyle meydana gelen isyanlar krallığın içerisindeki iç barışın bozulmasına neden oldu ve krallık istikrarsızlaştırıldı. Üçüncü neden ise, Moğolların Koryo donanmasını ele geçirmesiyle birlikte deniz ticaretini de kendi tekeline bağlamasıydı. Bu durumda Koryo Krallığı deniz ticaretinden edindiği kazancı Moğollara bıraktı. Son olarak da Japonya'ya yapılacak seferlerin başarılı olması durumunda Koryo Krallığı'nın bu seferlerden hiçbir şey kazanamayacak oluşuydu. Yukarıda belirttiğimiz nedenler doğrultusunda Koryo Krallığı, Japonya'ya yapılan seferlerde isteksizdi, ancak Moğol egemenliği altında mecburi olarak var oldu. Koryo Krallığı'nın Moğollara destek vermemesi söz konusu olamazdı, çünkü iki hanedanlık evlilik yolu ile de birbirine bağlandı ve Koryo kralı, Kubilay Han'ın desteğiyle tahtını korumayı başardı. Ayrıca kralın hana karşı koyacak siyasi ve askerî gücü bulunmamaktaydı.¹³⁵

Japonya seferinin yanı sıra, Moğol nüfusunun bir kısmı Koryo Krallığı topraklarına yerleşerek hayatlarını burada idame ettirdiler. Bu durumun kuşkusuz en önemli kaynağı iki devletin kan bağı ile birleşmesiydi. Ayrıca Koryo halkının da bir kısmı

¹³⁵ Şen, **a.g.m.**, s. 1531.

hanın başkentine giderek buraya yerleşti.¹³⁶ Böylece iki devlet arasındaki kültürel bağlar da güçlendi.¹³⁷

Koryo Krallığı, Kubilay Han döneminden Yuan Hanedanlığı'nın çöküşüne kadar Moğol İmparatorluğu'nun bir parçası olarak ayakta kalmaya devam etti. 1368 yılında Yüan Hanedanlığı'nın parçalanması üzerine bağımsızlığını ilan etti. Fakat bu bağımsızlık çok uzun sürmedi, Yüan Hanedanlığı'ndan sonra kurulmuş olan Ming Hanedanlığı'nın egemenliği altına girdi.

1.1.5. Kubilay Han Dönemi'nde Moğolların Koryo Krallığı Üzerindeki Etkileri

Koryo Krallığı'nın Moğol İmparatorluğu egemenliği altına girmesiyle birlikte krallık içerisindeki Moğol nüfusu arttı. Nüfus artışıdaki faktör ise iki krallık arasında kurulan evlilik bağıydı. Koryo kralı Moğol egemenliği altında saç kesimini Moğol geleneklere göre yaptı. Koryo kralı hanın kızıyla evlenmesiyle birlikte Koryo Hanedanlığı içerisinde de birtakım yenilikler ortaya çıktı. En belirgin örneği, mevcut kralın ölümünden sonra yerine geçecek olan varisin mirası böldürmemek adına eski kralın eşiyle evlenmesiydi.¹³⁸

Ayrıca Koryo veliahtları tahta çıkmadan evvel büyük hanın yanına rehin olarak gönderilirdi. Bunun nedeni Koryo kralının hana olan bağlılığının sürdürülmesiydi. Etki olarak ise Koryo veliahtları Moğol kültürüne ve geleneklerine bağlı olarak yetiştirilirdi. Bunun da gerekçesi veliaht tahta çıktıktan sonra bağımsız hareket etmeyip hana bağlı krallığı idame ettirmesiydi.¹³⁹

¹³⁶ Koryo halkı Moğol egemenliği altında ekonomik olarak çeşitli zorluklarla karşılaştı. Moğol ordularının devamlı Koryo topraklarına seferler düzenlemesi, krallık içerisindeki tarım alanlarının zarar görmesine neden oldu. Diğer bir zorluk ise Moğol saldırılarıyla birlikte Koryo Krallığı'na yapılan kara ticaretinin durma noktasına getirmesiydi. Ticaret yolları Moğol askerleri tarafından ele geçirildi ve tüccarlar Moğol ordusunun mallarını yağmalamaları endişesiyle bu yolları kullanamadılar. Bu nedenlerden dolayı krallığın ekonomisi zayıfladı. Koryo halkının bir kısmı yaşanan ekonomik problemlerden dolayı Moğol başkenti Dadu'ya göçmek zorunda kaldı. Chen Gaohua, **The Capital of The Yuan Dynasty**, Silkroad Press, Hong Kong 2010, p. 83-84-85.

¹³⁷ Şen, **a.g.m.**, s. 1531; Buell, "Korea As Part of The Mongolian World: Patterns and Differences", s. 140.

¹³⁸ Peter I Yun, p. 28; Hwang, **a.g.e.**, s. 56.

¹³⁹ Şen, **a.g.m.**, s.1531.

Başka bir etki ise giyim kuşamda oldu. Kubilay Han döneminde Moğol askeri mevcudunun Koryo’da artmasıyla birlikte yerel halk Moğol kıyafetlerini benimsemeye başladı.¹⁴⁰

Zamanla Moğol nüfusunun çoğalmasıyla birlikte Moğol dili de halk arasında yayılmaya başladı ve Moğolca isimler (Batur, Temür, Bukha) yeni doğan bebeklere verildi.¹⁴¹

1.2. Moğolların Japonya Seferleri

1.2.1. I. Japonya Seferi’nin Ortaya Çıkmasındaki Nedenler

Koryo Krallığı’nın Moğollar tarafından itaat altına alınmasından sonra Kubilay Han’ın sonraki hedefi Japon İmparatorluğu’ydu. Moğollar, Kubilay Han’ın önderliğinde Japon İmparatorluğu’na karşı 1274 ve 1281 yıllarında iki sefer düzenledi. Düzenlenen seferlerin nedenleri ve sonuçları Batılı araştırmacılar arasında farklı boyutlarda ele alınmaktaydı. Araştırmacılara göre her bir seferin kendine has nedenleri ve buna bağlı olarak sonuçları bulunmaktaydı.

Bu konuyu derinlemesine araştıran en önemli batılı araştırmacılardan birincisi Stephen Turnbull’dır. Turnbull, Moğolların sefere çıkış nedenini ekonomik hususlarla açıklar ve açıklamalarına referans olarak Japon kaynakları ile Marco Polo’nun seyahatnamesine dayanır. Turnbull, Marco Polo’nun eserinde Japon Adası’nı “altın ada” olarak tanımladığını ve Japonya’da çıkartılan altınların tüccarlar tarafından Song İmparatorluğu’nun güney limanlarında kurulan pazarlara getirilerek Song bakır parası ile değiştirildiğini belirtir. Polo bu bilgiyi İranlı, Arap ve Uygur tüccarların söylemlerinden yola çıkarak büyük hana iletir ve Turnbull’e göre bu husus hanın Japonya’ya karşı ilgisini arttırır.¹⁴²

¹⁴⁰ Peter I Yun, p. 28, Hwang, **a.g.e.**, s. 56

¹⁴¹ Peter I Yun, p. 31.

¹⁴² Japonya’da altın ilk olarak M.S. 749 yılında çıkartılmaya başlandı. Japon tüccarlar çıkarılan altınları Güney Çin pazarlarında takas usulü kullandı ve bu nedenle Çinli tüccarlar tarafından “Altın Ada” olarak

Turnbull'ın çalışmasında üzerinde durduğu bir başka gerekçe ise yine ekonomik temelliydi. Möngke Han'dan itibaren Moğollar Song İmparatorluğu üzerine seferler düzenlenmekteydi. Möngke Han'ın 1259 yılında ölüp 1261 yılında kardeşi Kubilay Han'ın tahta çıkmasından sonra da Songlar üzerine seferler devam etti. Song İmparatorluğu hem kuzeyden hem de batıdan Moğollarca sarılmış durumdaydı. Fakat Song Hanedanlığı güneyde Japonlarla ticari ilişkilerini devam ettirerek imparatorluk ekonomisini ayakta tutmayı başardı ve Moğollara karşı uzun süreli direnç gösterebildi. Kubilay Han, Japonya ile Song Hanedanlığı arasındaki ticari ilişkileri Uygur tüccarları sayesinde öğrendi ve Japon İmparatorluğu'nu ortadan kaldırarak Song İmparatorluğunu ekonomik yönden zayıflatmayı kendine hedef belirledi.¹⁴³ Turnbull, çalışmasında Moğolların I. Japon İmparatorluğu seferi için sunmuş olduğu ikinci neden birçok araştırmacının da hemfikir olduğu bir görüştü.¹⁴⁴

Turnbull'a göre üçüncü neden ise Moğol hâkimiyeti altında bulunan Koryo Krallığı'nın Batı sahillerinin Japon korsanlar tarafından yağma ve işgallere

anıldı. Stephen Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, Osprey Publishing, Oxford 2010, p. 10; W. Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2010, s. 93; Marco Polo seyahatnamesinde Japonya'yı "Jipangu" olarak isimlendirir. **Marco Polo Seyahatnamesi**, çev. Leyla Tonguç Basmacı, s. 27; Polo, **Dünyanın Hikâye Edilişi**, s. 328; **Marco Polo'nun Gezi Kitabı**, çev. Ömer Güngören, s. 155; Polo'nun seyahatnamesinde Japonya'yı "altın ada" olarak tanımlamasındaki neden, Japonya hakkındaki bilgileri Çinli, Uygur ve Arap tüccarlardan almış olmasıydı. Bkz. Laurence Bergreen, **Marco Polo**, çev. Mine Zeybekoğulları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2018, s. 258; Huriye Şen, **Kubilay Han Döneminde Yuan Hanedanlığı-Japonya İlişkileri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2019, s. 93.

¹⁴³ Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 11; Song Hanedanlığı zamanında bakır madeni para kullanıldı. Song Hanedanlığı çevre krallıklar arasında en önemli ticaret devletiydi. Buna bağlı olarak da Song Hanedanlığı'nın kullandığı bakır para çok değerliydi. Zaman içerisinde bu para çevre krallıklar arasında çokça kullanılan ticarî paraya dönüştü. Song Hanedanlığı'nın en önemli bakır para ithalatçısı Japon İmparatorluğu'ydu. Japon İmparatorluğu'nun para biriminin değersiz olması dış ticaretteki alım gücünü olumsuz etkilemekteydi. Bu nedenle Japon İmparatorluğu dış ticarete Song para birimini benimsedi. Fakat belli bir süreden sonra Song Hanedanlığı paralarının dışarı çıkmasını yasakladı. Buna neden olan durum ise Song Devleti içerisindeki bakır para üretecek madenlerin yeterli olmayıştıydı. Bakır madenlerinin çoğu Kuzey Çin'de Jin Hanedanlığı'nın toprakları içerisinde yer alıyordu ve bu nedenle zaman içerisinde Song Hanedanlığı para biriminin dış ticarete kullanımını yasakladı. Bu yasak çok uzun sürmedi. Moğolların Song Hanedanlığı üzerine yaptığı seferler sırasında yürürlüğe konulan bu yasak kaldırıldı ve yeniden Japonya ile Song Devleti'nin bakır para birimi ile devam edildi. Song Hanedanlığı'nın ticarî gücü sayesinde Doğu Asya'daki ticaret bölgesi "Song Para Bölgesi" olarak nitelendirilir. Bkz. Erdal Küçükyalçın, **Dönüm Noktalarıyla Japon Tarihi Samuraylar Çağı**, İnkılâp Kitapevi, İstanbul 2013, s. 94; Holcombe, **a.g.e.** s. 162-163; Burak Çınar, "Moğolların İkinci Japonya Seferi: Kyusu 1281", **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HUTAD)**, C. 10, 2009, s. 39.

¹⁴⁴ Turnbull'ın dışında Rossabi ve Delgado gibi tarihçiler de bu görüşü savunmaktadır. Bkz. Morris Rossabi, **Kubilay Han**, s. 99; Delgado, **a.g.e.**, s. 76.

uğramasıydı.¹⁴⁵ Koryo Krallığı'nın en önemli geçim kaynağı balıkçılık ve deniz ticaretiydi. Nitekim bu geçim kaynaklarından Koryo Krallığı'nın yanı sıra Moğollar da yararlanmaktaydı. Böylece krallığın ekonomik olarak Japon korsanlar tarafından bu denli zarar görmesi Moğolların Japonlara karşı harekete geçmesinin bir başka sebebiydi.¹⁴⁶

Turnbull'dan sonra Moğol-Japon seferlerini araştıran bir başka araştırmacı David Nicolle'di. Nicolle, Moğolların Japon İmparatorluğu'na yaptığı seferleri siyasi temele dayandırmaktaydı. Nicolle'ye göre Kubilay Han, büyükbabası Çengiz Han'ın benimsediği cihan hâkimiyeti anlayışını devam ettirmekteydi. Han, topraklarını genişletme konusunda sabırsız ve doyumsuz davranıyordu. Han, Japon İmparatorluğu'nu da topraklarına katarak imparatorluğunu genişletme niyetindeydi.¹⁴⁷ Ayrıca Nicolle çalışmasında Turnbull ile benzer bir görüşe yer vermektedir. Nicolle'ye göre Japon korsanlarının Koryo Krallığı'nın Batı sahillerinde gösterdiği korsanlık faaliyetleri neticesinde krallığın toprakları zarar görüyordu ve bu da Kubilay Han'ın dikkatini çekiyordu.¹⁴⁸

Konu ile alakalı başka bir görüş ise Kubilay Han dönemini ve seferlerini kaleme alan araştırmacı Morris Rossabi tarafından belirtildi. Rossabi, Nicolle gibi Japon İmparatorluğu'na karşı yapılan seferin siyasi temelini olduğunu yazdı. Büyük han, Song Hanedanlığı'nı ele geçirip Çin'i birleştirdikten sonra halka kendini kanıtlamıştı.¹⁴⁹ Halk içindeki itibarını kuvvetlendirebilmesi için yeni topraklar işgal etmesi gerekmekteydi ve bu nedenle Çin'e uzun süredir boyun eğmemiş olan Japon İmparatorluğu üzerine yöneldi. Japon İmparatorluğu'nun topraklarının da Büyük Han'ın eline geçmesiyle halk arasında bir kahraman olarak kabul edileceğini ve kendi hanedanlığının bu vesileyle kalıcı hâle geleceğini düşünmekteydi.

¹⁴⁵ Japoncası "Wako" olan korsanlar aktif olarak Koryo Krallığı'nın Batı sahillerinde korsanlık faaliyeti göstermekteydiler. Bkz. Stephen Turnbull, **Figthing Ships of The Far East 2**, Osprey Publishing, Oxford 2003, p. 7-8.

¹⁴⁶ Turnbull, **The Mongol Invansion Of Japan 1274 And 1281**, p. 11.

¹⁴⁷ David Nicolle, **The Mongols Warlord Genghis Khan, Kublai Khan, Hulegu, Tamerlane**, Firebird Books, Dorset 1990, p. 65.

¹⁴⁸ Nicolle, **a.g.e.**, p. 65; Turnbull, **The Mongol Invansion Of Japan 1274 And 1281**, p. 11.

¹⁴⁹ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 97.

Bu konuyla alakalı görüş belirten bir başka araştırmacı ise Jean Paul-Roux'du. Roux'a göre Koryo Krallığı içerisinde yetişmiş bir entelektüel olan Cho-I, Japon korsanların Koryo Krallığı'nın Batı sahillerine yaptığı yağma ve işgallerden endişe duyarak büyük han ile görüşmek için Moğol İmparatorluğu'nun başkenti Pekin'e geldi ve burada han ile görüşmek istedi. Cho-I, büyük han ile yaptığı görüşmede öncelikli olarak Japon korsanların Koryo Krallığı'nın Doğu sahillerindeki yağma ve işgal faaliyetlerinden bahsetti ve ardından Japon İmparatorluğu topraklarına gittiğini belirterek, Song İmparatorluğu ile Japon İmparatorluğu arasındaki ticaret hakkında bilgi verdi. İki imparatorluk arasındaki ticarî ilişkilerin yanı sıra Cho-I, Büyük Han'a kendisinin çizmiş olduğu Japon İmparatorluğu'nun haritasını hediye etti. Cho-I'nın bilgilendirmesi üzerine büyük han iki imparatorluk arasındaki ticarî ilişkileri sonlandırmak niyetiyle Japonlar ile görüşmeye karar verdi. Nitekim Roux'a göre Moğollar ile Japonlar arasında yapılan bu görüşme Moğol-Japon seferinin temelini oluşturdu.¹⁵⁰

Birçok araştırmacının çalışmalarında belirttikleri nedenlere istinaden Moğolların Japonya seferlerine başlamasındaki en önemli sebep Japonya'nın Song İmparatorluğu ile ticaretini devam ettirmesi ve Songların Moğollara karşı daha uzun süreli direnmelerini sağlamasıydı. Songlara karşı girişilen mücadelenin yavaş ilerlemesi üzerine han süreci hızlandırmak adına farklı çözüm yolları aradı. Han, Japon İmparatoru ile diplomatik ilişkiler kurarak iki imparatorluk arasındaki ticari ilişkileri kendi lehine çevirmek istedi. Diplomatik denemelerin başarısız olması, Japonların elçilere kötü davranması ve gelen elçilerin öldürülmesi üzerine Moğol-Japon Savaşı kaçınılmaz oldu.

1.2.2. I. Japonya Seferi (1274): Bun'ei Savaşı

Büyük han, Song İmparatorluğu ile Japon İmparatorluğu arasındaki ticari ilişkileri bitirmek için Japon imparatorunun huzuruna elçi heyeti göndermeye karar verdi.

¹⁵⁰ Roux, **Moğol İmparatorluğu Tarihi**, s. 367; Nakaba Yamada ve Clarence Norwood Weems gibi araştırmacılar da bu bilgiyi kendi çalışmalarında teyit ederler. Weems, **a.g.e.** p. 216; Yamada, **a.g.e.**, p. 74.

Diplomatik ilişkilerin kurulabilmesi adına han, Heuk Chuk ve Eun Hang adlı iki saray görevlisine Koryo Krallığı'na gitmelerini emretti.¹⁵¹ Elçiler, Koryolu diplomatların refakati ile Japon İmparatorluğu'na götürülecekti. Hanın elçileri 1266 yılında Koryo Krallığı'na vardı.¹⁵² Büyük Han Koryo kralına bir mektup yazdı ve mektubunda şu ibareler yer aldı:

*“Farkındayız ki doğuda Japonya adında zengin bir ada bulunmakta. İyi huylu, itaatkâr olan insanlara sahip ve sana çok da uzak olmayan bu adanın varlığı senin insanların tarafından da doğrulanmaktadır. Ayrıca bu ada ile ilgili seninle ve Çin ile yakın ilişkilere sahip olduğu söylenmektedir. Peki neden bizim bu ada ile yakın ilişkimiz olmasın? Bizim amacımızın gerçekleşmesi için elçilerimize her koşulda yardım etmeni emrediyorum.”*¹⁵³

Elçiler, Koryolu Kun-Bi ve Kim Chan tarafından karşılandılar.¹⁵⁴ Oluşturulan plana göre elçiler Kgung-saug Eyaleti'nde bulunan Ka-Je Limanı'ndan¹⁵⁵ denize açılıp Japonya'ya götürülecekti. Fakat Japon Denizi'nde fırtına çıkması nedeniyle Koryolu denizciler elçileri ikna ederek bu yolculuğun ertelenmesini sağladı ve bu nedenle elçiler Pekin'e döndü.¹⁵⁶ Planın iptal olması konusunda araştırmacılar arasında bir tartışma mevcuttur. Weems ve Homer B. Hulbert gibi araştırmacılar bu diplomatik girişimin gerçekten de fırtınanın çıkmasıyla engellendiğini düşünmektedir. Fakat David Nicolle, Morris Rossabi ve Thomas Allsen gibi araştırmacılara göre Koryo Krallığı ile Japon İmparatorluğu iyi ilişkilere sahipti ve Moğollar ile Japonlar arasında çıkacak olası bir savaşa Koryo Krallığı'nın müdahil olmak istemediğini, bu nedenle

¹⁵¹ Weems, **a.g.e.**, p. 123; Yamada'ya göre bu elçilerin isimleri Hei-ti ve Yin-hung idi. Bkz. Yamada, **a.g.e.**, p. 76.

¹⁵² Weems, Hulbert'in çalışmasından alıntı yaparak elçilerin yola çıkışını 1265 yılı olarak belirtir, fakat araştırmacılar arasındaki genel kanı elçilerin 1266 yılında yola çıktığıdır. Bkz. Weems, **a.g.e.**, p. 213; Hulbert, **a.g.e.**, p. 84; Yamada, **a.g.e.**, p. 76; Nicolle, **a.g.e.**, p. 65; Howorth, **a.g.e.**, p. 238; Ishi Susumu, **The Cambridge History of Japan Vol III**, ed. Kozo Yamamura, Cambridge University Press, New York 2006, p. 131; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 97.

¹⁵³ Yamada, **a.g.e.**, p. 77; Şen, **Kubilay Han Döneminde Yuan Hanedanlığı-Japonya İlişkileri**, s. 95.

¹⁵⁴ Yamada, **a.g.e.**, p. 78; Weems, **a.g.e.**, p. 213.

¹⁵⁵ Günümüzde Güney Kore'nin Güney Gyeongsang Eyaleti sınırları içerisinde bulunan Geoje Adası'nda yer alan limandır. Bkz. **Encyclopaedia of Korea**, ed. Yang Hi Choe-Wall, Australian National University Press, 1999, p. 712.

¹⁵⁶ Yamada, **a.g.e.**, p. 78; Weems, **a.g.e.**, p. 213; Çınar, “Moğolların İkinci Japonya Seferi: Kyusu 1281”, s. 40; Şen, **a.g.e.**, s. 95.

elçilerin fırtına bahanesi ile bekletilmeden geri gönderildiklerini belirtmektedirler.¹⁵⁷ Dahası Moğollar İle Japonlar arasında çıkacak olan muhtemel bir savaşta Koryo Krallığı'nın mutlak bir kazancı olmayacaktı, bu nedenledir ki Koryo Krallığı, Moğolların Japon İmparatorluğu ile ilgilenmesinden hoşnut değildi ve iki imparatorluk arasında kurulacak olan ilişkilerin parçası olma niyetinde değildi.¹⁵⁸ Ayrıca Koryo kralının Japonya ile ticarî ilişkileri mevcuttu. Moğol saldırıları ve ağır vergilerden dolayı ekonomik zorluklar yaşayan Koryo kralı, Japonya ile mevcut ticarî ilişkileri bozarak buradaki ekonomik kazancını sonlandırma niyetinde değildi. Kaldı ki Kubilay Han Japonya seferi için burada bir karargâh kurarak ordusunun önemli bir bölümünü Koryo'da tuttu. Askerlerin beslenmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması Koryo kralının sorumluluğuna bırakıldı.

Elçilerin Pekin'e dönmesine büyük han çok kızdı ve Koryo kralına tehdit içerikli bir mektup yazdı.¹⁵⁹ Kral, mektubu alması üzerine başka çaresi kalmadığını anlayarak hanın elçilerine yardım etmek zorunda kaldı. Nihayetinde 1268 yılında hanın elçileri tekrardan yola koyuldu. Elçiler, Koryolu denizciler ve diplomatlar eşliğinde 1268 yılında Japon İmparatorluğu'na gitmek üzere denize açıldı.¹⁶⁰ Japonya'ya varan elçiler imparatorluk yetkililerine büyük hanın taleplerinin yazılı olduğu mektubu Japon imparatoruna götürmek üzere başkent Kyoto'ya gitmek istediklerini belirttiler, fakat olumsuz yanıt aldılar. Çünkü Japon İmparatorluğu ikiye bölünmüş durumdaydı. İmparator başkent Kyoto şehrinde ikamet etmekteydi, ancak imparatorluğun merkezi otoritesi Kamakura şehrindeydi. Mektup, elçilerden alınarak asıl yönetme erkine sahip olan Kamakura'ya Kuzey Kyushu shugo'su¹⁶¹ Mutu Sokeyoshi tarafından

¹⁵⁷ Susumu, **The Cambridge History of Japan Vol III**, p. 131; Nicolle, **a.g.e.**, p. 65; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 97.

¹⁵⁸ Nicolle, **a.g.e.**, s. 65; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 97, Morris Rossabi, **The Cambridge History Of China Vol VI**, Twitchett-Herbert Franke, Cambridge University Press, Cambridge 1994, p. 437.

¹⁵⁹ Yamada, **a.g.e.**, p. 79.

¹⁶⁰ Rossabi, **The Cambridge History Of China**, Vol VI, p. 437; Nicolle, **a.g.e.**, p. 65; Jack Weatherford, **Cengiz Han**, s. 279; Roux, **a.g.e.**, s. 367; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 97; Yamada, **a.g.e.**, p. 80; Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 12; Delgado, **a.g.e.**, s. 89; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 94; Küçükyalçın, **Samuraylar Çağı**, s. 83; Howorth, **a.g.e.**, p. 238; Weems, **a.g.e.**, p. 215; Susumu, **a.g.e.**, p. 132; Rossabi, **The Cambridge History Of China Vol VI**, p. 437; Roux, **a.g.e.**, s. 367; Çınar, **a.g.m.**, s. 40; Gaye Yavuzcan, **a.g.e.** s. 69; James L. Huffman, **Japonya Tarihi**, çev. Cengiz Yücel, İnkılâp Yayınları, İstanbul 2020, s. 55.

¹⁶¹ Eyaletlere atanan yüksek rütbeli memur. Bkz. Huffman, **Japonya Tarihi**, s. 54.

götürüldü.¹⁶² Büyük hanın mektubu ile birlikte Koryo kralının da Japon imparatoruna yazdığı mektup Shogun¹⁶³ Hojo¹⁶⁴ Tokimune'ye iletildi.¹⁶⁵

Kral mektubunda şu satırlara yer verdi:

“Koryo kralı, Japon kralına belirtmek ister ki Koryo Krallığı uzun bir süreden beri Yüce Moğol İmparatorluğu’nun hükümlerine altında yaşamaktan mutludur. İmparatorun erdemi yeryüzündeki bütün varlıkları canlandıran güneş kadar büyüktür. İmparator sizinle dostça ilişki içerisinde olmak ve sizi bu konuda ikna etmem konusunda beni görevlendirdi. Bu itaat etmek manasına gelmez. Eğer imparatorun talebini kabul ederseniz, bu sadece beni değil, aynı zamanda imparatoru da memnun edecektir ve imparator size iyi davranacaktır. Bu yüzden size elçilerinizi imparatorun sarayına yönlendirmenizi ve bu Dünya’nın hükümdarı olan imparatora bağlılığınızı bildirmenizi öneririm. Bu talebi yerine getirmeyecek misiniz?”¹⁶⁶

Büyük Han da mektubunda şu satırlara yer verdi:

“Kadim zamanlarda, küçük devletlerin liderleri birbirleriyle dostça ilişkiler kurmayı çabalar. Biz, Büyük Moğol İmparatorluğu, göklerin yetkisini aldık ve kâinatın efendisi olduk. Bu nedenle, uzak diyarlardaki sayısız devlet, bizimle bağ kurmayı arzu etti. Biz tahta geçtiğimizde, Koryo’daki birçok

¹⁶² Shogun, en üst askeri rütbedir. İmparatorluk tahtına isyan edenlere karşı mücadele etmek için imparator bir komutanı shogun ilan eder ve geçici rütbe ile ülke ve ordu yönetimini devreder. Shogun, imparatorun aldığı yetki ile ülkesinin yönetimini geçici olarak ele alır. Ancak Minamoto klanı gücü ele geçirdiğinde Shogunluk imparatorluk için kalıcı bir duruma geldi. Bkz. Stephen Turnbull, **Samuraylar**, çev. Egenur Karabillioğlu, Kronik Kitap, İstanbul 2021, s. 12; Susumu, **The Cambridge History of Japan Vol III**, p. 132; Huffman, **a.g.e.**, s. 54.

¹⁶³ Başkomutan manasına gelen askeri unvandır. Genpei savaşıdan önce imparator için savaşan askerlere verilen bir unvandı. Savaşın ardından Kamakura Japonya’sında Bakufu yönetiminin kurulmasıyla bu yönetimin başında bulunan kişiye verilen unvana dönüştü. George Sansom, **A History of Japan To 1334**, Charles E. Tuttle Company, Tokyo 1990, p. 313; Jonathan Clements, **A Brief History of Japan**, Tuttle Publishing, Tokyo 2017, p. 15; **The Hutchinson Dictionary of Ancient and Medieval Warfare**, Helicon Publishing, Oxon 2005, p. 612; Küçükyağcı, **a.g.e.**, s. 52; Lafcadio Hearn, **Japonya**, çev. Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2016, s. 175.

¹⁶⁴ Minamoto Klanı’ndan Yarimato’nun 1199 yılında ölmesinin ardından Minamoto ailesinde ülkenin başına geçebilecek bir naip bulunmamaktaydı. Hojo Klanı Minamoto ailesini destekleyen ailelerin başında gelmekteydi ve iki aile arasındaki bağlar kuvvetliydi. Minamoto Klanından naip çıkmaması üzerine ülkenin ileri gelenleri Hojo Klanı’nın naip olarak yönetimi devralmasını istedi. Böylece Kamakura Japonya’sında Hojo naipliği dönemi başlamış oldu. Bkz. Turnbull, **Samuraylar**, s. 15.

¹⁶⁵ Sansom, **A History of Japan To 1334**, p. 419; Milton W. Mayer, **Japonya Tarihi**, çev. Lizet Deadato, İnkılâp Kitapevi İstanbul 2014, s. 76-77.

¹⁶⁶ Yamada, **a.g.e.**, p. 82-83.

masum insan süregelen savaşların cefasını çekiyordu. Derhal savaşlara son verdik, topraklarını onlara teslim ettik ve genç, yaşlı bütün esirleri serbest bıraktık. Koryo prensi ve halkı, bize minnettar kalarak ülkemizi ziyaret etti ve aramızdaki ilişki efendi ile tebaası arasındaki ilişkinin doğası gereği bir baba ile çocuğu arasındaki ilişki gibiydi ve şüphesiz büyük kral, siz bu durumdan haberdarsınız. Koryo egemenliğimizin doğu sınırında konumlanır, Japonya onun yanındadır ve kurulduğundan bu yana Koryo ile olduğu kadar Çin ile de irtibat hâlinededir. Hâkimiyetimiz sürmeye başladığından beri ne tek bir barış habercisi geldi ne de bir dostluk bağı kuruldu. Ülkenizin bu gerçekleri tam olarak bilmediği korkusuyla, hassasiyetlerimizi anlamanız için büyük kral size bir elçi aracılığıyla sizi bilgilendirecek özel bir mektup gönderdi. Gelecekte, dört denizin yurdumuz olabilmesi için sizin büyük kral, bizimle dostane ilişkiler kurmanızı istiyoruz. Aramızdaki ilişkiyi reddetmek mantıklı mıdır? Sonucu savaş olacaktır ve kim bu sonuca varmayı ister ki! Bunları bir düşünün, büyük kral!”¹⁶⁷

Mektubun Bakufu¹⁶⁸ yönetimine iletilmesinin ardından Hojo Tokomune önderliğinde toplanan Bakufu yöneticileri mektubu tartışmaya açtı. Mektuba verilecek cevap konusunda net bir görüş ortaya konulamadı, çünkü Bakufu yönetimi böylesine bir dış tehdit ile uzun zamandır karşı karşıya gelmemişti ve mektuba nasıl bir karşılık verileceği konusunda belirsizlik hâkimdi. Bakufu yönetiminin genel görüşü mektuba cevap verilmemesi ve Moğol hanının boyun eğme çağrısını reddetmektir. Fakat mektuba cevap verilmemesi konusunda iki farklı neden bulunmaktaydı. David Nicolle ve Erdal Küçükyalçın gibi araştırmacılar Japonların bir iç savaştan yeni çıktıklarını ve iç savaşa bağlı olarak güçlü bir merkezileşme gerçekleştiremediklerinden herhangi bir dış tehdide karşı nasıl bir tutum sergilemeleri gerektiği konusunda fikir sahibi olmadıklarını belirtti.¹⁶⁹ Ayrıca Shogun Hojo Tokimune hanın mektubunu inceledikten sonra Moğollar hakkında edindiği bilgilerden yola çıkarak Moğolların bir

¹⁶⁷ Delgado, a.g.e., s. 89; Turnbull, *The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281*, p. 15; Howorth, a.g.e., p. 238-239; Susumu, a.g.e., p. 132; Eberhard, *Uzak Doğu Tarihi*, s. 94; Turnbull, a.g.e., p. 15; Yamada, a.g.e., p. 83; Şen, 96-97. 1266 yılında yazılan bu mektubun bir kopyasının günümüzde Todaji Kütüphanesi'nde saklandığı belirtilmektedir. Bkz. Kenneth W. Chase, “Mongol Intentions Towards Japan in 1266: Evidence From A Mongol Letter To The Sung”, *Sino-Japanese Studies Journal*, Vol. 9:2, 1990, p. 15.

¹⁶⁸ Gempei Savaşı'nın ardından Kamakura Japonyası'nda kurulmuş olan yeni askerî yönetimdir. Bakufu kelime anlamıyla “çadır devleti” veya “askerî karargâh” anlamlarına gelmektedir. Gempei Savaşı kazanan Minamoto Klanı tarafından kuruldu. Bakufu yönetimi komutanlardan ve askerî bürokratlardan oluşmaktaydı. Bkz. Clements, *A Brief History of Japan*, p. 118; Sansom, a.g.e., p. 332; Anthony Bryant, *The Samurai*, Osprey Publishing, Wellingborough 2000, p. 6; *The Hutchinson Dictionary of Ancient and Medieval Warfare*, p. 612;

¹⁶⁹ Küçükyalçın, *Samuraylar Çağı*, s. 81-83; Erdal Küçük Yalçın, *Samuraylar*, Timaş Yayınları, İstanbul 2019, s. 73; Nicolle, a.g.e., p. 65.

deniz gücünün olmadığını ve bu nedenle Japon ana karasına erişemeyeceklerini düşünerek mektuba cevap vermeyi reddetti.¹⁷⁰

Birinci görüş daha etkin gözükmekteydi. Japon İmparatorluğu 1180-85 Genpei Savaşı¹⁷¹ sonrası yönetsel olarak ikiye bölünmüştü. Bakufu adıyla askerî sınıfın egemen olduğu yönetici asker sınıfı yönetimi ele aldı ve imparator işlevsiz hâle getirildi.¹⁷² Yeni yönetim sistemine göre Japon Devleti'nin iç ve dış meselelerde alacağı kararları Kamakura şehrinde kurulan Bakufu yönetimi alacaktı ve imparator başkent Kyoto'da kalmaya devam edecekti. Kubilay Han'ın mektubunun Bakufu yönetimine iletilmesinin ardından, Bakufu yönetimi mektubu okuyup inceledikten sonra imparatora gönderdi. İmparator ve Bakufu yönetimi mektuba verilecek karşılık konusunda ayrı görüşlere sahipti. Bakufu yönetimi devletin yeni bir iç savaştan çıktığını ve olası bir dış güçle mücadele edecek kadar gücünün olmamasından kaynaklı mektuba cevap vermeyi reddetti. İmparator ise, devletin içinde bulunduğu duruma aldırış etmeksizin mektuba cevap vererek Moğol hanının isteklerini yerine getirilmesi taraftarıydı.¹⁷³ İmparator, hanın mektubuna cevap vermeyi denediyse de Bakufu yönetimi imparatora müsaade etmedi. Nihayetinde Bakufu yönetimi, hanın mektubuna

¹⁷⁰ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 98; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 94; Delgado'nun öne sürdüğü neden de Rossabi'nin düşüncesi ile benzerdi, fakat Delgado daha çok mektupta bulunan tehditkâr sözlerin Japonları kızdırdığını ve bu nedenle cevap vermediklerini belirtir. Mektuba cevap vermeyi reddedip elçileri geri Pekin'e yolladıktan sonra Bakufu yönetimi harekete geçmiş ve bir emir yayınlamıştır. Emir: "*Moğolların yakın zamanda bir kötülük peşinde olduğunu ve Japonya'yı fethetmeyi deneyeceklerinin haberini aldık. Hemen eyaletinizdeki Gokeninleri bilgilendirin ve ulusun savunmasını güçlendirin.*" Delgado, **a.g.e.**, s. 90; Turnbull, **The Mongol Invansion Of Japan 1274 And 1281**, p. 16.

¹⁷¹ Heinan Japonya'sı döneminde kuzeyli iki büyük klan bulunmaktaydı. Bunlar Taira ve Minamoto klanlarıydı. Taira Klanı 1156 yılında Minamoto Klanı'nın liderini öldürerek Heinan Japonya'sında politik gücü eline aldı ve 25 yıl boyunca bu gücü elinde tuttu. Minamoto Klanı'ndan geriye Yorimoto adlı bir aile bireyi kalmıştı. Yorimoto çoğunluğu yok edilmiş olan Minamoto Klanı'nı zaman içerisinde tekrar güçlendirdi ve Taira Klanı'na karşı tekrardan siyasi mücadele başlattı. Yorimoto 1180 yılında Taira Klanı'nın üzerine saldırmasıyla birlikte Genpei İç Savaşını başlattı ve bu savaş 1185 yılına kadar devam etti. Neticesinde Yorimoto savaşı kazanarak hem ailesinin intikamını aldı hem de Japonya tarihinde yeni bir dönemi başlattı. Yorimoto'nu yönetimi devralmasıyla birlikte Japonya'da Kamakura dönemi başladı. Bkz. Küçükalyçın, **Samuraylar Çağı**, s. 56-63; Meyer, **a.g.e.**, s. 73-75; Thomas Cleary, **Japon Savaş Sanatı**, çev. Şen Süer Kaya, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 1998, s. 13; Hearn, **Japonya**, s. 175; Stephen Turnbull, **The Gempei War 1180-85**, Osprey Publising, Oxford 2016, p. 6-8-9-10; Huffman, **a.g.e.**, s. 51-52.

¹⁷² Turnbull, **The Mongol Invansion Of Japan 1274 And 1281**, p. 13; Turnbull, **Samuraylar**, s. 11-12; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 69; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 98.

¹⁷³ Turnbull, **The Mongol Invansion Of Japan 1274 And 1281**, p. 12; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 69.

cevap vermeyi reddetti ve Moğol elçisini ülkesine geri gönderdi. Bunun üzerine han, Koryo kralına savaşa hazırlanması için emir yolladı.¹⁷⁴

1269 yılında büyük han, ikinci kez imparatorun huzuruna elçi yollayarak, Japonya'yı diplomatik yollar ile itaati altına almaya çalıştı.¹⁷⁵ Hanın elçileri, imparator ile tekrardan görüşebilmek için Koryolu rehberler eşliğinde denize açıldı. Fakat elçiler, Tsushima Adası yakınlarında Japon donanması tarafından durduruldu ve bunların Japon İmparatorluğu'nun ana karasına ilerlemeleri engellendi. Yaşanılan durum üzerine elçiler, hanın mektubunu Japon askerlerine teslim ederek beklemeye koyuldu. Fakat uzun bir bekleyişin ardından imparatorun cevabın gelmemesi üzerine elçiler adadan iki balıkçıyı kaçırarak onları başkent Pekin'e hanın huzuruna götürdüler.¹⁷⁶ Japon balıkçıları kaçırılarak büyük han imparatorluğunun gücünü balıkçılara göstermek istedi. Zira hana göre Japonlar, Moğolları tanımıyordu. Hanın düşüncesine göre onlara Moğolların askerî gücünü görmelerinin ardından Japon halkını ve imparatorunu bu konuda bilgilendirerek diplomatik ilişkilerin ivedi bir şekilde çözüme kavuşacaktı. Bu nedenle han tutsaklara iyi davrandı ve onlara imparatorları ile görüşüp, Moğol egemenliği altında olmaları konusunda ikna etmelerini istedi. Akabinde Japon balıkçıları ülkelerine geri gönderildi, fakat bu durum da bir diplomatik çözüm sunamadı.¹⁷⁷

¹⁷⁴ Kubilay Han'ın Koryo kralına yazdığı emir şu şekildedir: *"Bu durumda dize gelmeyen ülkeye karşı savaş planlamalıyız. Savaşa yardım etmek için bir ordu yollaman senin ülkenin yararına olacaktır. Binlerce savaş gemisi inşa etmen ve üç bin ya da dört bin çuval (shi) pirinç toplamamıza olur."* Bkz. Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 12; Weems bu emrin bir başka çevrilmiş halini kendi çalışmasında yayınlamıştır ve ona göre elçiler Ta-Ju bölgesinde 5 ay boyunca kötü şartlar altında bekletilmiştir. Ardından ülkelerine geri gönderildi ve bunun üzerine Kubilay Han Koryo kralına şu emri yolladı: *"Ben Japonya'yı istila etmeye karar verdim. Derhal 1000 parçalık donanma inşa etmeye başlamalısın. 4000 çuval pirinç ve 40.000 kişilik bir ordu sağlamak zorundasın."* Bkz. Weems, **a.g.e.**, p. 214; Yamada, **a.g.e.**, p. 91-92; Delgado, **a.g.e.**, s. 90; Ordu ve donanma sadece Japonlara karşı değil aynı zamanda Songların herhangi bir saldırı ihtimaline karşı da hazırlanmaktaydı. Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 12.

¹⁷⁵ Yamada, **a.g.e.**, p. 96; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s.94. Turnbull'a göre bu elçiler ve yanlarındaki heyet 70 kişiden meydana gelmekteydi. Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 13; Susumu, **a.g.e.**, p. 135; Weems'e göre elçi olarak Heuk-Chuk ve Koryolu Sim Sa-Jun görevlendirildi. Weems, **a.g.e.**, p. 214-215.

¹⁷⁶ Yamada, **a.g.e.**, p. 97; Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 13; Delgado, **a.g.e.**, s. 90; Susumu, **a.g.e.**, p. 135; Çınar, **a.g.m.**, s. 40.

¹⁷⁷ Susumu, **a.g.e.**, p. 135; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 98.

Bunun üzerine büyük han, Zhao Liand adlı elçisini imparator ile tekrardan diplomatik ilişki kurması için görevlendirdi.¹⁷⁸ 1270 yılında elçi Zhao'nun görevlendirilmesinin ardından Koryo Krallığı'na doğru yola koyuldu. Zhao, Koryo Krallığı'na vardığında Koryolu yetkililer onu bir süre bekletti ve Zhao'yu Japonya'ya götürmeden önce kendileri Japonlar ile müzakere yaptı. Koryolu yetkililerin Japonlar ile yaptığı müzakereden bir sonuç elde edilmemesi üzerine 1271 yılında elçi Zhao, Japonya'ya gönderildi.¹⁷⁹ Zhao, Japonya'ya vardığında kötü muamelelere maruz kaldı. İlk olarak Japon askerlerinin saldırısına uğradı ve ardından bir gün hapis yattı. Daha sonra Japon yetkililer onun Dazaifu bölgesine geçmesine müsaade etti, fakat Japonlar hiçbir yabancı elçinin imparator ile görüşmesine müsaade etmiyordu. Bu nedenle Zhao, hanın mektubunu saray yetkililerine teslim etti. Zhao, 1273 yılına kadar cevap beklediyse de Japonlar cevap vermeyi reddetti ve sonuç almadan Pekin'e geri gönderildi.¹⁸⁰ Elçi başkente döndüğünde büyük hanın huzuruna çıktı ve büyük han'a şu sözleri söyledi; *"Yararlı insanlar uçsuz bucaksız vadileri doldurmak için kurban edilmemelidir."*¹⁸¹ Elçi Zhao'ya göre Japonlar bağımsızlıklarına düşkün bir ulustu. Elçi, Moğolların Japonlar ile girişeceği mücadeleden bir netice alamayacağını belirterek bu nedenle savaşı başlatmamayı önerdi. Büyük Han, imparator ile üç kez diplomatik ilişki kurmaya çalıştı, fakat üçünde de başarısız oldu. Diplomatik yollar ile sonuç alamaması üzerine iki ülke arasında savaş kaçınılmaz oldu.

Han, Japonya seferinin başlatılmasından önce güney sınırlarını güvence altına almak amaçlı Songlara başarılı Shiang-Gang seferini düzenledi ve güneyden gelecek olası bir tehdit veya baskına karşı topraklarını koruma altına aldı.¹⁸² Ancak Japonya seferi hazırlıklarına devam ederken Koryo Krallığı'nda isyan ortaya çıktı.¹⁸³ Bunun üzerine

¹⁷⁸ Susumi ve Rossabi'ye göre bu elçinin adı Chao Liang – Pi idi. Bkz. Susumu, **a.g.e.**, p. 136; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 98; Yamada'ya göre bu elçi Cho-Yon-Pil idi. Yamada, **a.g.e.**, p. 98; Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 14.

¹⁷⁹ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 98; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 94; Susumi, **a.g.e.**, p. 136; Rossabi, **The Cambridge History Of China Vol VI**, p. 437; Roux, **Moğol İmparatorluğu Tarihi**, s. 367; Yamada, **a.g.e.**, p. 100; Çınar, **a.g.m.**, s. 41; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 69.

¹⁸⁰ Yamada, **a.g.e.**, p. 104; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 99.

¹⁸¹ Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 14.

¹⁸² Rossabi, **Kubilay Han**, s. 85.

¹⁸³ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 99; Rossabi, **The Cambridge History Of China Vol VI**, p. 437; Seth, **a.g.e.**, p. 112; Weems, **a.g.e.**, p. 215, 216; Şen, **a.g.m.**, s. 1530; Henthorn, **a.g.e.**, p. 111; Çınar, **a.g.m.**, s. 41.

Büyük Han, ordusunu Koryo Krallığı'na gönderdi ve isyanı kısa sürede bastırdı.¹⁸⁴ Daha sonra han, Japonya seferi için Hol-Ton, Hong Ta-Gu ve Yu Pak-Hyong adlı komutanlarını görevlendirdi.¹⁸⁵ Ardından Han sefer için asker toplanmaya başladı. Moğol ordusu, Moğol, Kuzey Çinli, Mançu ve Koreli askerlerden meydana geldi. II. Japonya seferinde bu orduya Güney Çinli askerler de katılacaktı.

Moğolların I. Japonya seferine katılan asker ve gemi sayıları hakkında araştırmacılar birbirlerinden farklı görüşler ortaya koymaktadır. Turnbull ve Eberhard'a göre Moğollar bu sefer için 15.000 asker ve 900 parça gemi hazırladılar.¹⁸⁶ Grousset çalışmasında Moğol ordusundaki asker sayılarına yer vermeyerek sadece Moğol-Koryo ordusunun sahip olduğu gemi sayısını vermektedir. Ona göre Moğol-Koryo donanması 150 gemiden oluşmaktaydı.¹⁸⁷ Mayer'e göre Moğol ordusunun toplam mevcudu 25.000 asker ve 900 gemiden oluşmaktaydı.¹⁸⁸ Sensom, Rossabi ve Burgan gibi tarihçilere göre Moğol ordusunda 15.000 asker vardı. Buna ek olarak 6.000 ile 8.000 arasında değişen Çin-Mançu askerleri de Moğol ordusuna dâhil oldu. Moğol donanması 800 gemiden oluşuyordu ve bu gemilerin 300'ü büyük, 400 ile 500'ü küçük boyutluydu. Ayrıca 7000 Koryolu denizci ordu mevcudiyetine katıldı.¹⁸⁹ Roux ve Howorth diğer araştırmacılara göre daha farklı bir bilgi verirler. Onlara göre Moğol ordusu 150-300 arası gemi ve 15.000 askerden meydana gelmekteydi.¹⁹⁰ Delgado'ya göre Moğol donanması 900 gemi, 6.700 Koreli denizci ve 23.000 Moğol askerinden meydana gelmekteydi.¹⁹¹ Weatherford'a göre Moğol ordusu 23.000 askerden ve 900 gemiden oluşmaktaydı.¹⁹² Weems, Moğol ordusu 25.000 asker, Koryo ordusu 15.000 asker ve 900 gemiden oluştuğunu belirtir.¹⁹³ Hulbert ve Nicolleye ise Moğol ordusunun toplamda 40.000 kişiden oluştuğunu ve 1000 gemiye sahip olduğunu

¹⁸⁴ Turnbull, *The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281*, p. 14.

¹⁸⁵ Delgado, *a.g.e.*, s. 91; Yamada, *a.g.e.*, p. 106; Weems, *a.g.e.*, p. 220; Şen, *a.g.e.*, s. 106.

¹⁸⁶ Turnbull, *The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281*, p. 32-33; Turnbull, *Fighting Ships of The Far East 2*, p. 6; Eberhard, *Uzak Doğu Tarihi*, s. 95.

¹⁸⁷ Grousset, *a.g.e.*, s. 325.

¹⁸⁸ Mayer, *Japonya Tarihi*, s. 82.

¹⁸⁹ Rossabi, *Kubilay Han*, s. 99; Rossabi, *The Cambridge History Of China Vol VI*, p. 442; Sensom, *a.g.e.*, p. 442; Michael Burgan, *Empire of The Mongols*, Facts On File, inc., New York 2005, p. 34.

¹⁹⁰ Roux, *a.g.e.*, s. 368; Howorth, *a.g.e.*, p. 239.

¹⁹¹ Delgado, *a.g.e.*, s. 91.

¹⁹² Weatherford, *Cengiz Han*, s. 279.

¹⁹³ Weems, *a.g.e.*, p. 220.

yazarlar.¹⁹⁴ Yamada'ya göre Moğol ordusu 25.000 asker, Koryo ordusu 15.000 asker ve 900 gemiden oluşmaktaydı.¹⁹⁵ Son olarak tarihçi Cahun'a göre Moğol ordusu 70.000 Çinli, 30.000 Koryo-Moğol askeri ve 900 parça gemiden ibaretti.¹⁹⁶

Moğol ordusu hazırlıklarının tamamlanmasının ardından, 1274 yılında, Koryo Krallığı'nın Haplo Limanı'ndan¹⁹⁷ donanma ile birlikte denize açıldı.¹⁹⁸ Moğol ordusunun planına göre öncelikli olarak Koryo Krallığı'na yakın olan Tsushima ve İki adaları ele geçirilecekti.¹⁹⁹ 4 Kasım 1274'te Moğol donanması, Sasuura yakınlarında görüldü ve akabinde Tsushima Adası'nın Jitosu²⁰⁰ So Sukekuni²⁰¹ ve adamları, Moğol donanmasının çıkartma yapabileceği bölgelere yöneldiler. So Sukekuni ve adamları Moğol ordusuna karşı Kamadu sahilinde önlem aldılar, fakat Moğol ordusundaki asker sayısının fazla olması nedeniyle alınan önlem fayda etmedi. Moğol ordusu 5 Kasım sabahı Kamada sahiline bir zorluk ile karşılaşmadan çıkartma yaptı.²⁰² So Sukekuni, Moğol ordusunun ilerleyişini kendi yönetiminde bulunan adada durdurabilmek adına adamlarını gizlice Moğol generallerinin huzuruna yollayarak bir barış antlaşması talep etti, fakat Japonlar anlaşma için geç kalmıştı ve Moğol generalleri anlaşmayı

¹⁹⁴ Hulbert, **a.g.e.**, p. 84-85; Nicolle, **a.g.e.**, p. 65.

¹⁹⁵ Yamada, **a.g.e.**, p. 106-107.

¹⁹⁶ Tarihçi Cahun'un yanıldığı nokta I. Japonya seferindeki Çinli askerlerin sayısıydı. Diğer araştırmacılar I. Japonya seferi için Çinli asker sayısı hakkında bilgi vermemektedirler. Tarafımızca Cahun seferleri birbirine karıştırmaktadır. Çünkü tek bir sefer için asker ve gemi sayısı belirtmektedir. Cahun, **a.g.e.**, s. 291.

¹⁹⁷ Günümüzde Busan limanı olarak isimlendirilir. Rossabi, **The Cambridge History Of China Vol VI**, p. 442.

¹⁹⁸ Delgado Moğolların denize 3 Ekim'de açıldığını belirtir. Delgado, **a.g.e.**, s. 91; Turnbull ise bu tarihi 2 Kasım olarak verir. Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 33; Turnbull, **Samuraylar**, s. 15.; Mayer, **a.g.e.**, s.82; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 99; Nicolle, **a.g.e.**, p. 65; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 95; Küçükyalçın, **Samuraylar Çağı**, s. 84; Howorth, **a.g.e.**, p. 239; Keay, **a.g.e.**, s. 360; Grousset, **a.g.e.**, s. 325; Rossabi, **The Cambridge History Of China Vol VI**, p. 437; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 279; Huffman, **a.g.e.**, s. 55; Şen, , s. 106.

¹⁹⁹ Rossabi, **The Cambridge History Of China Vol VI**, s.442; Grousset, **a.g.e.**, s. 325; Rossabi, **Kubilay Han**, s.99; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 280; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 95; Nicolle, **a.g.e.**, s. 66.

²⁰⁰ Bakufu yönetimi tarafından ilgili bölgenin korunması ve asayişinin sağlanması için atanan memurdur. Bkz. Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 21; Sansom, **a.g.e.**, p. 341; Susumu Ike, "Competence over Loyalty: Lords and Retainers in Medieval Japan", **War and State Building in Medieval Japan**, ed. John A. Ferejohn and Frances McCall Rosenbluth, Stanford University Press, California 2010, p. 55; Huffman, **a.g.e.**, s. 54.

²⁰¹ Tsushima Adası'nın valisi. Yamada, **a.g.e.**, p. 107; Susumi, **a.g.e.**, p. 138.

²⁰² Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 34; Delgado, **a.g.e.**, s. 91; Nicolle, **a.g.e.**, p. 66; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 95; Susumi, **a.g.e.**, p. 138; Grousset, **a.g.e.**, s. 325; Rossabi, **The Cambridge History Of China Vol VI**, p. 442; Roux, **a.g.e.**, s. 368; Weatherford, **a.g.e.**, s. 280; Yamada, **a.g.e.**, p. 107.

reddederek adaya çıkartma yapmaya devam etti.²⁰³ Moğolların çıkarmasına karşı So Sukekuni ve adamları şiddetli bir direnç göstermeye çalıştılsa da Moğollara karşı bir üstünlük sağlayamadı çünkü iki tarafın asker sayısı kıyaslandığında Moğolların üstünlüğü çok barizdi. So Sukekuni'nin emrinde bulunan toplam samuray sayısı 80 kişiydi.²⁰⁴ Moğollar sayıca üstünlüklerini kullanarak So Sukekuni ve adamlarını bertaraf etmeyi başardı. Turnbull, Moğolların I. Japon seferini konu alan Japon ana kaynağı *So Shi Kafu*'da So Sukekuni'nin Moğollara karşı direnişteki rolünü şu şekilde aktarmaktadır:

“Sukekuni oklarını fırlattı, hırsızları öldürdü, on askeri de alaşağı etti. Ayrıca So Umajiro öncü birlikteki bir generale ok fırlattı ve bu generali öldürdü. Sukekuni sonra dörtına doğru ilerledi, birliğine cesaret verdi ve Moğol-Çin birliklerine saldırdı. Eyalet askerleri cesaretlendirildi ve korkusuzca savaştı. Sukekuni öldü ve adamları ağır bir yenilgiye uğradı. Bu Ejder vaktine kadar sürdü.
“²⁰⁵

Moğol ordusu ezici üstünlükle Tsushima Adası'nı ele geçirdi ve İki Adası'na yöneldi.²⁰⁶ İki Adası yüz ölçümü bakımından Tsushima'dan daha küçüktü. Adanın jitosu Taira Klanından Kagetaka'ı.²⁰⁷ Kagetaka, Tsushima Adası'nın Moğol ordusu tarafından zapt edildiğini öğrenmesi üzerine Bakufu'dan yardım istedi, fakat Bakufu'nun yardım göndermeye ne gücü ne de zamanı vardı. Bakufu'dan yardım gelmeyeceğini anlayan Kagetaka emrinde bulunan 100 samurayını Moğol ordusunun çıkartma yapabileceği yerlere konuşlandırdı.²⁰⁸ Nihayetinde Moğol ordusu, İki Adası'nın Sam-Nang Liman'ından çıkartma yaptı. Moğol ordusu adaya çıkmasının

²⁰³ Turnbull, *The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281*, p. 33.

²⁰⁴ Delgado, *a.g.e.*, s. 91; Çınar, *a.g.m.*, s. 41. Sensom'a göre de iki Japon adasındaki asker sayısının az olmasından ötürü Moğollar kısa sürede bu adaları ele geçirdi. Sensom, *a.g.e.*, p. 443.

²⁰⁵ Turnbull, *The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281*, p. 36.

²⁰⁶ Turnbull, *The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281*, p. 34; Delgado, *a.g.e.*, s. 91; Nicolle, *a.g.e.*, p. 66; Eberhard, *Uzak Doğu Tarihi*, s. 95; Susumi, *a.g.e.*, p. 138; Grousset, *a.g.e.*, s. 325; Rossabi, *The Cambridge History Of China Vol VI*, p. 442; Roux, *a.g.e.*, s. 368; Weatherford, *a.g.e.*, s. 280; Yamada, *a.g.e.*, p. 116; Çınar, *a.g.m.*, s. 41; Şen, *a.g.e.*, s. 108.

²⁰⁷ Turnbull, *The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281*, p. 36, Delgado Moğolların bu adaya 14 Ekim de vardığını belirtmektedir. Delgado, *a.g.e.*, s. 92; Yamada, *a.g.e.*, p. 117; Şen, *a.g.e.*, s. 108.

²⁰⁸ Delgado, *a.g.e.*, s.92.

ardından zorlanmadan Kagetaka ve adamlarını mağlup edip geriye çekilmelerini sağladı. Kagetaka ve adamları Moğol ordusuna karşı üstünlük kuramayınca adadaki Hinotsume Kalesi'ne kapandı.²⁰⁹ Ardından Moğol ordusu kaleye ilerledi ve kısa sürede kaleyi ele geçirmeyi başardı. Sonunda Kagetaka ailesiyle birlikte Moğol ordusuna teslim olmamak için intihar etti.²¹⁰ Böylece Moğol ordusu Tsushima ve İki adalarının kontrolünü sağlayarak arkalarından gelebilecek tehlikeleri önledi.

İki Adası'nın da kontrolünün sağlanmasıyla birlikte Moğol ordusu Hakata'ya yöneldi. Moğol ordusu Hakata Körfezi'nin ilerisinde demirledi ve Japonların Hakata sahilindeki savunma önlemlerini gözlemlemek üzere öncü birliklerini yolladı. Moğol donanmasının Hakata Körfezi girişinde görülmesi üzerine Bakufu yönetimi hızla harekete geçerek Shugo Shoni Tsunesuke ve Satsuma Shugo Shimoza Hisatsune adlı iki komutan görevlendirdi.²¹¹

Japon ana karasını savunacak orduların başına generallerin görevlendirilmesinin ardından Bakufu yönetimi Hakozaaki Hachiman Tapınağı'nda bir araya gelerek savunma stratejilerini belirledi.²¹² Bakufu yönetiminin bir arada olduğu sırada Moğol ordusu Samurayların hazırlıksız olduğunu anlaması üzerine harekete geçti ve İmazu, Savaraura ve Momojivara bölgelerine çıkartma yapmayı başardı. Çıkartmanın başarılı bir şekilde yapılmasının ardından Moğol ordusu doğrudan Bakufu yönetiminin merkezi olan Dazaifu bölgesine doğru ilerlemeye başladı. Moğol ordusunun bu denli hızlı çıkartma yapabilme ve hızlı hareket edebilme kabiliyeti karşısında Bakufu yönetimi telaşlandı. Bakufu yönetiminin elinde henüz bir düzenli ordu bulunmamaktaydı ve imparatorluk içerisindeki iç savaşın izleri yeni temizlenmişti. Ayrıca uzun bir süre dış düşman ile savaşılmamasından kaynaklı Samuraylar arasında ciddi tecrübe eksikliği bulunmaktaydı. Moğol ordusu, Bakufu yönetimi altında bulunan samuraylara göre daha düzenli ve disiplinli olup, savaş alanında hızlı ve

²⁰⁹ Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 36; Yamada, **a.g.e.**, p. 126.

²¹⁰ Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 37; Yamada, **a.g.e.**, p. 128; Çınar, **a.g.m.**, s. 41.

²¹¹ Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 40; Sensom, **a.g.e.**, p. 443.

²¹² Hakozaaki Hachiman Japonlar için önemli bir efsaneydi. Japon inancına göre Hakozaaki adayı koruyan ilahî bir efsaneydi ve Japon kaynaklarında özellikle Moğolların işgaline karşı onun adayı koruduğu ve bu yüzden Moğolların yenildiği düşüncesi halk arasında yayılmıştı. Bkz. Turnbull, **a.g.e.**, p. 41.

sağlam ilerleme kaydedebilmekteydi. Bu nedenle samuraylar Moğol ordusunun ilerleyişini durdurmakta zorlandı.²¹³ Çıkartmanın ilk günü, Bakufu yönetimi ve Samuraylar için çok kötü geçti. Moğol ordusunun ilerleyişi karşısında samuraylar askeri mevcutlarının önemli çoğunluğunu kaybederek iç bölgelere doğru çekilmek zorunda kaldı.²¹⁴ Moğol-Japon seferlerini aktaran bir başka önemli Çin kaynağı Yuan Shu, Samurayların durumunu şu şekilde aktarmaktadır:

“İşgal doruk noktada. Generaller (Moğol) davullarla komutlar verdi ve birlikler davul sesine göre ilerledi ya da geri çekildi. Düşman önceki pozisyonuna çekildiğinde, işgalciler her taraftan saldırdılar. Onlar [Moğollar] ayrıca ateşli silah kullandı ve çoğu düşman askerini katlettiler. Böylece Japonlar hezimete uğradı.”²¹⁵

Hachiman Gudokun’da Moğol ordusunun Hakata Sahiline yaptığı çıkartmayı şu şekilde aktarmaktadır:

“Moğollar karaya ayakbastı ve atlı askerler oklarını fırlatarak saldırıyı başlattılar. Bir Japon komutanın 13 yaşındaki torunu Soni Nguda Sukeyoshi bir işaret oku attı, fakat Moğollar sadece güldüler. Onlar büyük davulları ve zilleri çaldılar. Bazen de kâğıt ile demirden yapılma bombaları patlattılar. Japon atları bu muazzam seslerden dolayı çok korktu ve kontrolden çıktılar. Moğol oklarının ucunda zehir vardı. Bizim askerimizin çoğu bu zehirden etkilendi. On bin adamımız kendi oklarını hazırladılar ve onları yağmur gibi fırlatmak için ateşe verdiler. Savaş alanı o kadar doluydu ki balta ve mızrakların taşınıp saklanabileceği boş bir alan bile yoktu... Başkomutan yüksek bir tepeye geçti ve geri çekilmek zorunda kaldığında buradan komuta davulunu çaldırttı. Onlar ilerledikleri zaman komutan saldırı zilini çaldırttı. Böylece onlar kendilerini yönlendirebildiler. Fakat Moğollar geri çekildiğinde, metal bombalar fırlattılar ve bir gürültü meydana geldi. Bu gürültü ile ordudaki komuta

²¹³ Buradaki temel problem Japonların uzun süredir düzenli bir ordu ile savaş yapmamasıydı. Samuray kültürünün Japonya’da yayılmasıyla birlikte savaş kültürü değişmişti. Samuray kültüründe toplu savaş yerine birebir çarpışma vardı. İki asker kılıçlarını çeker ve birebir savaşırdı. Fakat Moğollar gibi oturmuş bir savaş kültürüne sahip olan orduya karşı Japonlar kendi düzenlerini sağlayamadığı gibi bir bocalamanın içine düştüler. Ayrıca Moğolların bu seferde bomba ve zehirli ok kullanması Japon ordusunun düzenini bozan başka etmenler arasındaydı. Rossabi, **Kubilay Han**, s. 99,

²¹⁴ Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 40; Çınar, **a.g.m.**, s. 42; Sensom, **a.g.e.**, p. 443.

²¹⁵ Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 41.

zinciri zarar gördü. Bizim askerlerimizin kafası karıştı ve onlar dehşete kapıldılar. Onların gözleri kör oldu ve kulakları da sağdan sola iletişim kuramayacak kadar sağır oldu.”²¹⁶

Moğol ordusu, Samuraylara karşı üstünlük sağlayıp hiçbir engel olmaksızın kolaylıkla Dazaifu bölgesine ilerleme şansına sahipken gecenin çökmesiyle birlikte geri çekilme kararı aldı. Bu karar son derece ilginçti ve Moğol-Japon savaşlarını araştıran tarihçiler arasında alınan bu konuda farklı görüşler ortaya atıldı. Tarihçiler ağırlıklı olarak iki neden üzerinde durmaktadır.

Turnbull ve Küçükyalçın gibi araştırmacılara göre Moğol ordusunun geri çekilmesindeki en önemli faktör, Moğolların Japon coğrafyasına hâkim olmamasıydı.²¹⁷ Moğol komutanları karanlığın çökmesinin ardından ilerlemeyi durdurdu. Komutanlara göre coğrafyanın iyi bilinmemesi nedeniyle ordunun Japonya içerisindeki ormanlarda tuzağa düşürülme riskinin olduğunu ve bu yüzden başarılı giden bir savaşın hezimete dönüşmemesi adına ilerlemeyi durdurdular. Günün aydınlanmasıyla birlikte ordu ilerlemesine tekrardan devam edecekti. Dahası, adı geçen araştırmacılara göre I. Japon seferi, Moğollar açısından bir keşif seferi sayılmaktaydı ve bu nedenledir ki, Moğol ordusunun askerî mevcudu keşif seferi olması nedeniyle düşük tutulmuştu.²¹⁸ Keşif seferi olarak sayılmasının bir gerekçesi de Kubilay Han'ın ana ordusunun Song İmparatorluğu'na karşı yürütülen seferler için Güney Çin'de tutulmasıydı. Buradaki amaç, gücü tam olarak bilinmeyen Japon İmparatorluğu'nun Song İmparatorluğu ile bağlantısının kesilmesi idi. Bu nedenledir ki bahsi geçen araştırmacıların I. Japon seferi ile ilgili ortaya attıkları tez, geçerli bir sebebe dayanmaktaydı.

Tarihçi Sensom ve Delgado ise konuya askerî açıdan yaklaşmaktadırlar. Delgado kendi görüşünü şu şekilde ifade etmektedir:

²¹⁶ Turnbull, *The Mongol Invansion Of Japan 1274 And 1281*, p. 41, Küçükyalçın, *Samuraylar Çağı*, s. 85-86.

²¹⁷ Turnbull, *The Mongol Invansion Of Japan 1274 And 1281*, p. 49; Küçükyalçın, *Samuraylar Çağı*, s. 86.

²¹⁸ Küçükyalçın, *Samuraylar Çağı*, s. 86.

“Çamların arasına gizlenen birkaç samuray, net atış yapabilecekleri pozisyonu bekleyip, Moğol ve Korelileri dikkatli bir biçimde vurdular.”²¹⁹

Delgado’ya göre I. Japon seferi, Moğollar için bir keşif seferi değildi. Ona göre iki güç arasındaki çatışmalar gece yarısına kadar sürmüş ve görüş mesafesinin giderek azalması üzerine Moğolları Japon coğrafyasına hâkim olmadıklarından daha fazla askerî kayıp vermemek için geriye çekilme kararını aldirtmiştir. Görüş mesafesinin kısılmasının yanı sıra Moğollar ilerledikçe Japonların tuzaklarına ve ani taarruzlarına maruz kalabilirlerdi. Ayrıca Koryo birlikleri komutanları da Moğol generallerine bu konuda baskı yapmış ve nihayetinde Moğol ordusu generalleri çekilme kararı almıştı.²²⁰ Turnbull ve Yamada, çalışmalarında bu tezi destekleyen bir alıntıya yer vermektedirler. Onlar, Moğol ve Koryolu komutanların arasında geçen geri çekilme tartışmasını şu şekilde aktarmaktadırlar:

“Kim Pang-gyonh sitem ederek Hu-tiun ve Hang – ta gu şöyle söyledi; “Bizim birliklerimiz küçük, bu doğru, fakat onlar zaten düşman ülkesinde. Şimdi onlar savaş istiyorlar. Bizim pozisyonumuz gemisi yanmış Meng-ming gibi ya da arkasına denizi alarak savaşmış olan Huai-yin ile aynıdır. Bu yüzden bırakın savaşalım” dedi. Bunun üzerine Hu-tun şöyle cevapladı: “eğer bir komutan küçük birlik ile büyük mücadele ortaya koyarsa, büyük birliği ortadan kaldırabilir. Bu yüzden yorgun olan birliği, düşman üzerine ilerlemesi güvenli bir strateji değildir. Şu an birliklerin geriye çekilmesi en iyisidir.”²²¹

Tarihçi Sensom, Delgado gibi çalışmasında alıntılara yer vermese de ona göre gece fırtınanın çıkmasıyla birlikte Koryolu komutanların Moğol komutanlarına yaptığı baskılar sonucunda Moğolların geri çekilmek zorunda kaldıklarını belirtmektedir.

²¹⁹ Delgado, **a.g.e.**, s. 94; Çınar, **a.g.m.**, s. 42.

²²⁰ Delgado, **a.g.e.**, s. 94; Yamada, **a.g.e.**, p. 141-142.

²²¹ Turnbull, **The Mongol Invansion Of Japan 1274 And 1281**, p. 49; Yamada, **a.g.e.**, p. 142.

Sensom'a göre, Moğollar gece fırtınayla birlikte Japonların kendilerine pusu kurabileceğini ve bu yüzden çok fazla asker kaybının yaşanabileceğini biliyordu.²²²

Japon taarruzlarından sonra Moğol ordusu komutanlarından Yu-Puk Hyong bir samurayın saldırısı üzerine yaralandı ve gemiye dönmek zorunda kaldı. Diğer iki komutan Hol-Tun ve Hung-Tsa-Kiu ise alınacak önlem hakkında tartışmaya başladı. General Hol-Tun gece yarısı Japonların Dazaifu'ya takviye kuvvet göndermeden saldırımlarının gerekliliğini savunurken, General Hung-Tsa-Kiu da buna karşı çıkarak şu ifadeleri kullandı:

“Önceliğin onların bu gece güzelce dinlenmeleri ve yeni silahlarla donatılmaları olmalıdır.”

Ayrıca General Hung-Tsa-Kiu gece yapılacak seferde Japonların kendilerine baskın yapabileceği endişesiyle bir sonraki saldırının güneşin doğuşuyla başlaması gerektiğini belirtti ve bu yüzden geri çekilme emrini verdi.²²³

Moğol ordusunun geri çekildiği sırada Japon Denzinde korkunç bir fırtına belirdi. Fırtınanın çıkmasıyla birlikte Koryolu kaptanlar Moğol ordusu generallerine adayı terk etmeleri konusunda telkinlerde bulunarak Pekin'e geri dönmek için onları ikna ettiler. Akabinde Moğol donanması fırtına şiddetini arttırmadan denize açıldı, fakat fırtınanın şiddetini arttırmasıyla Moğol donanması fırtınanın ortasında kaldı ve donanmasının önemli bir kısmı battı.²²⁴ Dönemin en önemli kaynaklarından biri olan Yüan Shu'ya göre Moğol ordusu 300 gemisini ve 13.500 askerini kaybetti.²²⁵ Moğol ordusu askeri açıdan üstünlük sağlamasına rağmen çıkan tayfun Moğol donanmasını yerle bir etti ve

²²² Sensom, *a.g.e.*, p. 444; Çınar, *a.g.m.*, s. 42.

²²³ Delgado, *a.g.e.*, p. 95; Yamada, *a.g.e.*, p. 142; Turnbull, *The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281*, p. 49; Çınar, *a.g.m.*, s. 42.

²²⁴ Yamada, *a.g.e.*, p. 146; Rossabi, *The Cambridge History Of China Vol VI*, p. 442; Turnbull, *The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281*, p. 49; Grousset, *a.g.e.*, s. 325; Meyer, *a.g.e.*, s. 82; Rossabi, *Kubilay Han*, s. 202; Keay, *a.g.e.*, s. 361; Roux, *Moğol İmparatorluğu Tarihi*, s. 368; Delgado, *a.g.e.*, s. 95; Weatherford, *Cengiz Han*, s. 281; Susumi, *a.g.e.*, p. 140; Weems, *a.g.e.*, p. 220; Hulbert, *a.g.e.*, p. 85; Küçükyağcı, *Samuraylar Çağı*, s. 86; Eberhard, *Uzak Doğu Tarihi*, s. 95; Nicolle, *a.g.e.*, p. 66; Burgan, *Empire of The Mongols*, p. 35.

²²⁵ Delgado, *a.g.e.*, p. 96; Rossabi, *The Cambridge History Of China Vol VI*, p. 422; Turnbull, *The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281*, p. 49; Rossabi, *Kubilay Han*, s. 100; Weems, *a.g.e.*, p. 220; Eberhard, *Uzak Doğu Tarihi*, s. 95; Susumi, *a.g.e.*, p. 140; Çınar, *a.g.m.*, s. 42; Sensom, *a.g.e.*, p. 444; Çınar, *a.g.m.*, s. 42; Anthony J Bryant, *The Samurai*, Osprey Publishing, Wellingborough 1989, p. 14; Don Nardo, *Genghis Khan and The Mongol Empire*, Lucent Books, London, p. 82.

sefer başarısızlıkla sonuçlandı. Moğol ordusunun I. Japonya Seferi'nde başarı sağlayabildiği tek hadise Hakata limanının yıkılmasıydı. Bu liman Japonya ve Güney Çin arasındaki ticarete aktif olarak kullanılan bir limandı. Böylece Moğollar amaçlarından birini yerine getirerek iki devlet arasındaki ticari ilişkilere zarar verdi.

Japon kaynakları fırtınanın çıkmasının ardından Moğol ordusu ve donanması için şu şekilde not düşmüştü:

“Ben duydum ki düşman gemilerinin binlercesi denizde göründü, ters bir rüzgâr yükseldi ve onların hepsini evine geri gönderdi, bazıları adayı terk etti. Söylenenlere göre Otomu Yoriyasu elliden fazla düşman yakaladı ve onları tutsak alıp Kyoto'ya gönderdi. Ters rüzgârın gelmesi ilâhi bir korumanın habercisi değil mi?”²²⁶

Bu sefer, Moğol İmparatorluğu için büyük bir hezimet oldu. Moğollar ilk kez giriştikleri deniz seferinden büyük bir mağlubiyet ile geri döndüler. Bu yenilgi Moğol ordusunun başarısızlığından ziyade alışkanlıklarıyla ilgiliydi. Çünkü Moğol ordusu steplerde savaşmaya alışık bir kara ordusuna sahipti. Deniz savaşı için pek tecrübeleri yoktu ve giriştikleri ilk deniz savaşında doğa ile başa çıkmadılar. Çıkan tayfunda Moğol donanmasının önemli bir bölümü battı ve 13.000'e yakın Moğol askeri öldü. Kuşkusuz bu durum, büyük hanın itibarını zedeledi, fakat hanı bu mağlubiyetin telafisini ikinci seferi düzenleyerek almaya çalışacaktı. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki bu ilk seferle Moğol İmparatorluğu, Song Hanedanlığı ile Japon

²²⁶ Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 50. Delgado çalışmasında Moğolların I. Japon seferindeki tayfunun meydana gelen Moğol donanmasını yerle bir etmesine şüpheyile bakmaktadır. Moğolların yaptığı iki seferde de tayfun çıkmış ve Moğol donanması alabora etmişti. Delgado'ya göre çıkan tayfunlardan birisi gerçek, diğeri ise uydurmaydı. Ona göre birinci seferde bahsedilen hadise için gerçek bir tayfun mu yoksa sert bir rüzgâr mı olduğunu kanıtlayacak bir bilgi bulunmamaktaydı. Kubilay Han'a rapor veren komutanın büyük handan korkması yüzünden Moğol donanmasının Japon Denzinde tayfun çıkmasından kaynaklı battığını söylemektedir ve olayın aslı ise Moğolların Japonlara savaşta kaybettiğiydi. Fakat Çin kaynakları bu seferde 300 geminin ve 13.500 kişinin geri dönmediğini yazmaktadır. Diğer tarihçiler Çin kaynaklarında ve Japon kaynaklarında savaşla alakalı yazılmış olan hadiselerden yola çıkarak tayfunun çıkması sonucu Moğol donanmasının battığını kabul eder. Bkz. Delgado, **a.g.e.**, s. 95-96-97; Japonlar bu rüzgâra “Kamikaze” adını verir. Kamikaze kelime olarak “Kutsal Rüzgâr” manasına gelmektedir. Moğol donanmasının fırtınadan dolayı batmasını Japon halkı kutsal rüzgârın Japon anakarasını koruduğu şeklinde düşünmekteydi. Bkz. Susumi, **a.g.e.**, p. 140; Cleary, **Japon Savaş Sanatı**, s. 14; Huffman, **a.g.e.**, s. 55.

İmparatorluğu arasındaki ticareti kesmeyi başarabildi. Böylece Song Hanedanlığı'nın Moğollara karşı direnme gücü azalacak ve Song Hanedanlığı'nın fethi kolaylaşacaktı.

1.2.3. II. Japonya Seferi (1281): Kyusu Savaşı

I. Japonya seferinin hezimete uğramasından sonra han hem bu başarısızlığı telafi etmek hem de siyasi üstünlüğünü kabul ettirmek için Japonya'ya ikinci sefer düzenlemek istedi. Birinci seferde olduğu gibi ikinci seferin başlangıcında da diplomatlar devreye sokularak diplomatik bağlantılar sağlanmaya çalıştı. Moğollar I. Japonya Seferi'nin ardından ikinci seferi ivedi bir şekilde başlatacak durumda değildi. Moğol ordusunun önemli bir kısmı hâlen Song Hanedanlığı üzerine sefer düzenlemekteydi ve iki cephede savaşmak Moğol ordusu için oldukça zordu. Bu nedenle han elçileri vasıtasıyla Japon imparatoru ile müzakereler yaparak boyun eğmesini istiyordu.

Büyük han diplomatik görüşmeler için ilk adımı 1275 yılında Tu-Şicung ve Ho Vın-Cu adlı elçilerini Japon imparatorunun huzuruna göndererek attı.²²⁷ Fakat uzun bir müddet elçilerinden ses çıkmadı. Daha sonra elçilerin Bakufu yönetimi tarafından idam edildiği bilgisi iletildi.²²⁸ Han bu haberi duymasına rağmen hızlı hareket edemedi, çünkü bu sıralarda Songlara karşı seferler devam etmekteydi ve Moğol ordusu Güney Çin'de başarılar kazanmaktaydı.

Uzun süredir Moğollara direnen Song Hanedanlığı'nın direnişi sonunda kırıldı ve hanedanlık, 1279 yılında Moğol ordusu tarafından ele geçirildi.²²⁹ Moğollar Han Hanedanlığı döneminden beri ikiye bölünmüş olan Çin'i tek bir çatı altında birleştirmeyi başardı. Böylece han güneyden gelebilecek tehlikeleri bu fetihle ortadan

²²⁷ Turnbull, *The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281*, p. 52; Yamada, *a.g.e.*, p. 149; Gorusset, *a.g.e.*, s. 325; Rossabi, *Kubilay Han*, s. 202; Keay, *a.g.e.*, s. 361; Roux, *a.g.e.*, s. 368; Delgado, *a.g.e.*, s. 98; Weatherford, *a.g.e.*, s. 281; Susumu, *a.g.e.*, p. 145; Küçükyalçın, *Samuraylar Çağı*, s. 86; Çınar, *a.g.m.*, s. 43; Sensom, *a.g.e.*, p. 445.

²²⁸ Turnbull, *a.g.e.*, s. 52; Rossabi, *Kubilay Han*, s. 100; Delgado, *a.g.e.*, s. 98; Weatherford, *Cengiz Han*, s. 281; Rossabi, *Kubilay Han*, s. 202; Şen, *a.g.e.*, s. 117.

²²⁹ Rossabi, *The Cambridge History Of China Vol VI*, p. 442; Rossabi, *Kubilay Han*, s. 203; Delgado, *a.g.e.*, s. 115; Susumu, *a.g.e.*, p. 145; Küçükyalçın, *a.g.e.*, s. 87; Eberhard, *Uzak Doğu Tarihi*, s. 96; Nicolle, *a.g.e.*, p. 66; Şen, *a.g.e.*, s. 117.

kaldırdı ve Güney Asya'ya yapılacak seferler için zemin hazırlandı. Ayrıca bu fethin bir başka sonucu ise hanın Japonya'ya karşı yapacağı sefer için bir engeli ortadan kaldırmasıydı.²³⁰ Nitekim 1279 yılında han elçilerini Japon imparatorunun huzuruna göndererek itaat etmesini istedi.²³¹ Ancak Japonlar uzlaşma ve boyun eğme niyetinde değildi ve yeniden Moğol elçilerini idam ettirerek bu niyetlerini hana gösterdiler. Elçilerin ölüm haberi hana ulaştığında, han sefer için hazırlıkların başlatılmasını emretti.²³²

Bakufu yönetimi hazırlıksız yakalandığı bir seferi doğa sayesinde atlatmayı başardı. Fakat Japonlar Moğol ordusunun yeniden saldırı yapacağını farkındaydı. Bu nedenle öncelikli olarak I. Sefer de başarıyla toprakları koruyan askerler ödüllendirildi. Ardından Bakufu Yönetimi asker sayısının azalması üzerine suçlu olan insanları askere almaya karar verdi. İç Savaş döneminde imparatora ve ardından Bakufu yönetimine isyan etmiş insanlar affedilerek orduya dahil edildi. Daha sonra Japonlar, Hakata sahiline 20 metre uzunluğunda, 1,5 2,8 metre yükseklikte bir duvar ördürdü. Duvarın yapılış amacı çıkartma yapacak düşman askerlerini geciktirmektir.²³³

Japonya'nın savunma önlemleri aldığı sırada Moğol ordusunun da hazırlıkları devam etmekteydi. Dönemin kaynaklarından Yüan Shu, Moğol ordusunun savaşa hazırlığını şu şekilde aktarır:

“İkinci ayda Japonya'ya gönderilen elçi Du Shizhong ve heyetinin idam edilmiş olduğu bildirildi. [O sırada Kore'de bulunan] Doğu sefer gücü²³⁴ General Xindu ve general [Hong] Tagu Japonya'ya düzenlenecek bir sefere komuta etmek için izin istediler. [Kubilay'ın divanı] toplandı ve durumu görüştü. Beşinci ayda [Kubilay'ın divanı] Japonya'ya yapılacak sefer için Koryolu Amiral Fan

²³⁰ Rossabi, **The Cambridge History Of China Vol VI**, s. 482.

²³¹ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 203; Keay, **a.g.e.**, s. 361; Delgado, **a.g.e.**, s. 115; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 281; Susumu, **a.g.e.**, p. 145; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 74. Guignes'e göre bu elçiler 1280 yılında Japonya'ya gönderildi. Bkz. De Guignes, **Hunların, Türklerin, Moğolların ve Daha Sâir Batı Tatarlarının Tarih-İ Umûmîsi 2**, s. 565.

²³² Delgado, **a.g.e.**, s. 115; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 281.

²³³ Delgado, **a.g.e.**, s. 98; Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 54; Eberhard, **a.g.e.**, s. 96; Küçükyağın, **Samuraylar Çağı**, s. 87. Rossabi duvarın lokasyonu hakkında daha detaylı bilgi verir. Ona göre duvar Hakozaiki'den İmazu'ya kadar uzanmaktaydı. Bkz. Rossabi, **Kubilay Han**, s. 202; Çınar, **a.g.m.**, s. 42-47; Sensom, **a.g.e.**, p. 445; Bryant, **The Samurai**, p. 14; Turnbull, **Fighting Ships of The Far East 2**, p. 13; Huffman, **a.g.e.**, s. 55.

²³⁴ Moğol, Kore, Mançu ve Kuzey Çinlilerden oluşan Kuzey ordusudur.

Wenhu'dan danışmanlık yapmasını istedi. Sekizinci ayda Japonya'ya yapılacak sefer için bir ordunun kurulmasına dair imparatorluk fermanı yayınlandı."²³⁵

II. Japonya Seferi için büyük han, Koryolu Amiral Fan Wen-Hu, Çinli General Fan Vın-Hu ve Hsin-Tu adlı Moğol generalini görevlendirdi.²³⁶ İkinci sefer için de araştırmacılar asker ve donanma sayıları hakkında farklı görüşler ortaya atmaktadır. Turnbull ve Delgado'ya göre Moğol-Kore ordusu 40.000 asker, Güney Çin ordusu 100.000 asker ve 1.000 parça gemiden oluşmaktaydı.²³⁷ Grousset, Rossabi ve Roux gibi araştırmacılar bu konuda benzer görüşler belirtmektedirler. Onlara göre Moğol ordusu 165.000 kişiden oluşuyordu. Bu ordunun 120.000 askeri Çinli, geriye kalan 45.000 asker de Moğol ve Koryolulardan meydana gelmekteydi. Ayrıca bu orduya ait 900 parça gemi bulunmaktaydı.²³⁸ Tarihçi Curtin sadece Güney Çin ordusunun asker ve donanma sayısını belirtir ve ona göre Güney Çin ordusunun mevcudu 100.000 askerdi. Donanma ise 900 gemiden oluşuyordu.²³⁹ Weems'e göre Moğollar 50.000 asker, Koryo ordusu 20.070 asker ve 15.000 denizciden meydana geliyordu.²⁴⁰ Küçükyağın diğer araştırmacılara göre daha detaylı bilgiler sunmaktadır. Ona göre Moğol-Koryo ordusu 40.000, asker 900 gemi ve 17.000 denizci, Güney Çin ordusu ise 100.000 asker, 3.500 gemi ve 42.000 denizciden oluşuyordu.²⁴¹ Eberhard'a göre Moğol ordusu 50.000 askerden, Güney Çin ordusu ise 100.000 askerden oluştuğunu belirtir.²⁴² Yamada, Moğol-Çin ordusunun 100.000 askerden ve Koryo ordusunun da 7.000 askerden oluştuğunu belirtir. Ayrıca Moğol donanması 3500 gemiden meydana gelmekteydi.²⁴³

²³⁵ Küçükyağın, **a.g.e.**, s. 87.

²³⁶ Rossabi'e göre Koryolu Amiral Hong Tagu idi. Bkz. Rossabi, **The Cambridge History Of China Vol VI**, p. 482; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 203.

²³⁷ Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 56; Delgado, **a.g.e.**, s. 115.

²³⁸ Grousset, **a.g.e.**, s. 325; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 203-205; Rossabi, **The Cambridge History Of China Vol VI**, p. 482; Roux, **a.g.e.**, s. 368.

²³⁹ Jeremiah Curtin, **The Mongols**, Brown, Little and Company, Boston 1908, p. 362.

²⁴⁰ Weems, **a.g.e.**, p. 224-225.

²⁴¹ Küçükyağın, **Samuraylar Çağı**, s. 87.

²⁴² Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 96.

²⁴³ Yamada, **a.g.e.**, p. 178.

Moğol ordusunun hazırlıklarını tamamlamasının ardından sefer için bir plan belirlendi. Birinci sefere kıyasla ikinci sefere daha kalabalık olan Moğol ordusu iki kola ayrıldı. Birinci kol Koryo, Moğol ve Tunguz askerlerinin oluşturduğu Doğu rotası tümeni, ikinci kol ise Güney Çinlilerin ve Moğol askerlerinin oluşturduğu Chiang-nan tümeniydi.²⁴⁴ Plana göre Doğu rotası tümeni Koryo Krallığı'nın Haplo Limanı'ndan hareket ederek Tsushima Adası'na çıkartma yapacak ve adanın alınmasının ardından İki Adası'na yönelecekti. Chiang-nan tümeni de Güney Çin'den hareket ederek doğrudan İki Adası'na yönelecek ve burada doğu rotası tümeni ile birleşecekti.²⁴⁵

Hazırlıkların tamamlanıp, planın oluşturulmasının ardından Doğu rotası tümeni 1281 yılının Haziran ayında Haplo Limanı'ndan denize açıldı.²⁴⁶ Doğu rotası tümeninin ilk görevi, Tsushima Adası'na çıkartma yaparak adayı ele geçirmektir. Nitekim bunu zorlanmadan gerçekleştirdiler ve ardından İki Adası'na yöneldiler. İki Adası, yüz ölçümü ve üzerinde bulunan askerî mevcudun az olması sebebiyle direnmeden teslim oldu. Tümen, adanın kontrolünü sağlamasının ardından Chiang-nan tümenini beklemeye koyuldu.²⁴⁷ İki tümen de İki Adası'nda birleştikten sonra Hakata sahilinde esas çıkartmayı gerçekleştirmeyi planladılar. Fakat Chiang-nan tümeninin hazırlıkları geç tamamladığından Hakata sahiline yapılacak olan çıkartma gecikti ve doğu rotası tümeni zaman kaybetmemek adına Hakata sahiline çıkartma yapmak için İki Adası'ndan ayrıldı.²⁴⁸

Doğu rotası tümeni Hakata açıklarında görüldüğünde Suenaga²⁴⁹ komutasındaki samuraylar, Hakata sahiline örülen savunma duvarının önünde mevzilendi. Çıkartma yapmaya çalışan Moğol tümeni samurayların sert direnişi ile karşılaştı. Hakata sahiline

²⁴⁴ Güney Çinli ve Moğol askerlerinden oluşan güney ordusudur.

²⁴⁵ Turnbull, *The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281*, p. 55; Yamada, *a.g.e.*, p. 180; Sensom, *a.g.e.*, p. 448-449; Delgado, *a.g.e.*, s. 115; Susumu, *a.g.e.*, p. 146; Bryant, *a.g.e.*, p. 14; Şen, *a.g.e.*, s. 125.

²⁴⁶ Burgan, *a.g.e.*, p. 35; Turnbull, *Samuraylar*, s. 15; Huffman, *a.g.e.*, s. 55; Şen, *a.g.e.*, s. 126.

²⁴⁷ Turnbull'a göre Doğu rotası tümeni Tsushima Adası'na 9 Haziran'da, İki Adası'na da 14 Haziran'da çıkartma yaptı. Bkz. Turnbull, *a.g.e.*, p. 57; Sensom, *a.g.e.*, p. 449; Rossabi, *Kubilay Han*, s. 206; Delgado, *a.g.e.*, s. 116; Weatherford, *Cengiz Han*, s. 281.

²⁴⁸ Delgado, *a.g.e.*, s. 116; Howorth'a göre bu gecikmenin temel sebebi Kubilay Han'ın güney ordusu hazırlık aşamasındayken General Argun'un ölmesi üzerine yerine Atahai görevlendirilmesiydi. Bu görevlendirme aşamasında güney ordu gurubu zaman kaybetti ve planlanan tarihten daha geç bir tarihte denize açıldılar. Bkz. Howorth, *a.g.e.*, p. 239; Çınar, *a.g.m.*, s.48; Eberhard, *Uzak Doğu Tarihi*, s. 97; Şen, *a.g.e.*, s. 126.

²⁴⁹ Hakata sahilinde Japonların direnişini yöneten Japon komutan.

çıkartma yapamayan tümen, samuraylara gemilerinde bulunan mancınık, bomba ve ok atarak karşılık verebildi, fakat kullanılan bu silahlar samuray direnişini kırmak için yetersiz kaldı.²⁵⁰ Bunun üzerine tümen geriye çekilerek Hakata açıklarında bulunan Shika Adası'na sığınmak zorunda kaldı.²⁵¹ Bunu fırsat bilen Japonlar, küçük kayıklardan oluşan bir filo kurarak Moğol donanmasının aralarına sızmaya çalıştılar.²⁵² Japonların küçük kayıkları kullanmalarının amaçları, beklemeye koyulmuş Moğol tümeninin geri çekilmesini sağlamaktı. Japonlar gündüzleri Hakata sahilinden ok atarak Moğol donanması ile savaşıyordu. Akşamları savaşın durması ile küçük kayıklarla Moğol donanmasının demirlediği bölgeye gidip burada ani baskınlar yapıyorlardı.

Japonların tasarladığı plan başarısız oldu, çünkü Moğol gemileri birbirlerine tahta kütükler ile bağlıydı. Bu nedenle gemilerin arasından geçilebilecek bir alan bulunmamaktaydı ve samurayları taşıyan kayıklar Moğol gemilerinin aralarına giremedi. Bunun üzerine samuraylar bir başka taktik geliştirdi. Buna göre küçük kayıklar birbirine zincirlenip ateşe verilerek Moğol donanmasının üzerine yollandı. Japonların uyguladığı bu taktikle Moğol ordusu çok fazla asker kaybı yaşadı. Bu nedenle Moğol donanması askerî kayıpları önlemek için İki Adası'na çekilmek zorunda kaldı.²⁵³

Diğer taraftan General Fan Wen-hu komutasındaki Chiang-nan tümeni 3.500 gemi ve 100.000 asker ile Temmuz ayında Güney Çin'den denize açılabilirdi. Chiang-nan tümeni, İki Adası'na gitmek yerine Japonya'nın İdari koyunun 50 km güneyindeki kırsal bir bölgeye çıkartma yaptı.²⁵⁴ Bu bölge Hakata sahiline uzak kalmaktaydı.

²⁵⁰ Moğollar, Güney Çinlilerin sahip olduğu bu teknolojileri İl. Japonya seferinde kullandılar. Güney Çinlilerin kullandıkları savaş gemilerinde güverte üzerinde mancınık silahı kuruluydu. Bu silahla Moğollar demirden yapılmış el bombalarını belli bir mesafeden Hakata sahilinde mevzilenmiş Japon askerlerinin üzerine fırlatmaktaydı. Bu silaha ek olarak da "Tatar yayı" adı verilen ve Avrupalıların "cross bow" olarak tanımladığı silahı kullanmaktadırlar. Daha fazla bilgi için bkz. Stephen Turnbull, **Mongol Warrior 1200-1350**, Osprey Publishing, Oxford 2003, p. 52-53-54-55-56; **China At War An Encyclopedia**, ed. Xiaoming Li, ABC-CLIO, California 2021, p. 150.

²⁵¹ Susumu, **a.g.e.**, p. 146; Şen, **a.g.e.**, s. 127.

²⁵² Japonlar bu filoyu "İkoku Keigo Banyaku" olarak isimlendirir. Delgado, **a.g.e.**, s. 117.

²⁵³ Delgado, **a.g.e.**, s. 119; Turnbull, **The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281**, p. 69; Sensom, **a.g.e.**, p. 449; Şen, **a.g.e.**, s. 128.

Chiang-nan tümeni, Hakata sahilindeki direnişten haberdardı ve bu nedenle Hakata'nın uzağında direniş ile karşılaşmadan çıkartma yapmayı düşünmekteydi. Fakat samurayların savunma tedbirleri sadece Hakata sahili ile sınırlı değildi. Samuraylar, Moğol donanmasının çıkartma yapabileceği her bölgede savunma önlemleri almıştı. Chiang-nan tümeni çıkartmayı gerçekleştirdiğinde taraflar arasında 2 haftaya yakın bir savaş sürdü. Savaş sürecinde Chiang-nan tümeni Takashima Adası'nı ele geçirdi.²⁵⁵ Bunun üzerine Doğu rotası tümeni de harekete geçti ve Hakata sahiline tekrardan çıkartma yaptı. Bu süreç Yuan Shi'de şu şekilde anlatılmaktadır:

“Küçük Japon savaş gemileri, Moğolların gemilerine karşı koyamadı. Japon gemileri geri püskürtüldü. Bu yüzden bütün ülke korkuya kapıldı. Pazarlarda satılacak pirinç kalmadı. Japon yönetici Hachiman tapınağına dua etmeye gitti ve güneş tanrısı tapınağının önünde hayatına karşılık ülkesinin bu durumdan kurtulması için yalvardı.”²⁵⁶

Japonlar Shika Adası'nda Doğu rotası tümenine uyguladığı taktiği, Takashima Adası'nda küçük kayıklar ile uyguladı, fakat başarısız oldular.²⁵⁷ Takashima Adası'nın alınmasından sonra Moğol tümenleri doğrudan Hakata sahiline yöneldiler ve nihayetinde Moğol tümenleri ile Japonlar burada karşı karşıla geldiler. Moğol tümenleri sayıca üstün olmasına rağmen samurayların direnişi karşısında çok sayıda askerini kaybettiler. İki taraf arasındaki savaş 15 Ağustos'a kadar devam etti. 15-16 Ağustos'ta, 1274'teki sefer sırasında olduğu gibi, Japon Denizi'nde tayfunun çıkmasıyla Moğol donanmasının tamamına yakını yok oldu.²⁵⁸ Japon

²⁵⁴ Yapılan arkeolojik araştırmalar sonucu Chiang-nan tümeninin çıkartma yaptığı bölge günümüzde Takashima Adası'nın Kozaki Limanı'dır. Bkz. Jun Kimura, Mark Staniforth, Le Thi Lien, Randall Sasaki, “Naval Battlefield Archaeology of the Lost Kublai Khan Fleets”, *The International Journal of Nautical Archaeology*, 2013, p. 2-3.

²⁵⁵ Delgado, *a.g.e.*, s. 119; Turnbull, *The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281*, p. 70; Çınar, *a.g.m.*, s. 49.

²⁵⁶ Turnbull, *The Mongol Invasion Of Japan 1274 And 1281*, p. 71.

²⁵⁷ Çınar, *a.g.m.*, s. 48.

²⁵⁸ Çınar, *a.g.m.*, s. 49; Sensom, *a.g.e.*, p. 450; Eberhard, *Uzak Doğu Tarihi*, s. 98; Grousset, *a.g.e.*, s. 325; Rossabi, *A History of China*, p. 227; Meyer, *a.g.e.*, s. 82; Rossabi, *Kubilay Han*, s. 206; Keay, *a.g.e.*, s. 361; Roux, *a.g.e.*, s. 368; Delgado, *a.g.e.*, s. 120; Curtin, *The Mongols*, p. 362; Weatherford, *Cengiz Han*, s. 282; Susumu, *a.g.e.*, p. 147; Hulbert, *a.g.e.*, p. 85; Djon Sonders, *Istoria Mongolskih*

İmparatorluğu'nun yöneticilerinden biri olan Kadenokoji Kanenaka'nın raporunda Moğol donanmasının tayfunun ortaya çıkmasıyla birlikte yok olması şu şekilde anlatılmaktadır:

*"Dazaifu'dan bir rapor geldi... Bir tayfun yabancı korsan gemilerinin çoğunu batırmış. Binlercesi öldürülmüş ya da esir edilmiş. İki ya da Tsushima'da tek bir düşman gemisi kalmamış. Gelen yabancı istilacılar ya hayatlarını kaybetmiş ya da esir edilmiştir."*²⁵⁹

Araştırmacı Delgado, fırtınanın çıkmasının ardından Moğol ordusunun kayıplarıyla alakalı Yuan Shi'yi referans göstererek 4.000 Moğol gemisinin battığını ve 100.000 Moğol askerinin hayatını kaybettiğini belirtmektedir.²⁶⁰ Moğol ordusunun başında bulunan komutanlar arasında sadece General Fan When-hu hayatta kalmıştı.²⁶¹

Araştırmacı Turnbull, Yuan Shi'yi referans göstererek fırtınanın ardından mahsur kalan Moğol askerlerinin durumunu şu şekilde aktarır:

*"İlk gün: bir tayfun gemilerimizi parçaladı. Beşinci gün: General Fan When-hu ve diğerleri sağlam kalmış gemileri topladılar ve denize açıldılar. Arkalarında Takashima'daki dağda 100.000'den fazla komutan ve asker bıraktılar. Lidersiz ve yemeksiz geçen 3 günün ardından biz kaptan Chang'i komutanımız olarak seçmeye ve ona vali unvanı vermeye karar verdik. Onun komutası altında ağaçları kesmeyi ve gemi inşa edip eve dönmeyi amaçladık. Yedinci gün: Japonlar bize saldırdı ve çoğumuzu yok etti. On binlerce adamımızı tutsak aldılar ve sürdüler. Dokuzuncu gün: Hakata'ya vardık. Japonlar bütün Moğol, Kore ve Han [Kuzey Çin] askerlerini öldürdüler. Japonlar yeni boyun eğen Çinli askerleri ayırdı. Onları kendilerine köle yaptılar. I Chang bunlardan biriydi."*²⁶²

Zavoevanniy, s. 170; Nicolle, a.g.e., p. 67; Rossabi, **The Cambridge History Of China Vol VI**, p. 484; Yavuzcan, a.g.e., s. 74; Guignes, a.g.e., s. 566; Cahun, a.g.e., s. 291; Bryant, a.g.e., p. 15; Burgan, a.g.e., p. 35; Nardo, **Genghis Khan and The Mongol Empire**, p. 82; Turnbull, **Fighting Ships of The Far East 2**, p. 13; Huffman, a.g.e., s. 55.

²⁵⁹ Delgado, a.g.e., s. 120.

²⁶⁰ Çınar, a.g.m., s. 49; Sensom, a.g.e., p. 450; Delgado, a.g.e., s. 120; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 282; Susumu, a.g.e., p. 147; Weems, a.g.e., p. 225;

²⁶¹ Delgado, a.g.e., s. 120.

²⁶² Turnbull, **The Mongol Invansion Of Japan 1274 And 1281**, p. 76; Yavuzcan, a.g.e., s. 74-75; Delgado, a.g.e., s. 121; Küçükyaçın, **Samuraylar Çağı**, s. 90; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 98.

Moğol ordusu, ikinci kez Japon İmparatorluğu'na karşı başarısız oldu. Moğol orduları her iki seferde de askerî üstünlük sağlamasına karşın Japon Denizi'nde çıkan fırtınaları hesaplamaadan giriştikleri seferlerde başarısızlığa uğradılar. Moğol ordusunun küçük bir grubu fırtınayı atlatıp Çin'e geri dönmeyi başarabilirken, bir diğer kısmı da Hakata ve civarında mahsur kaldı. Yuan Shi'de sayıları 20.000 ile 30.000 arasında değişen Moğol-Kore askerlerinin Japonlar tarafından infaz edildiği yazılmaktadır.²⁶³

II. Japonya seferi Moğol İmparatorluğu'nun tarih boyunca yaşadığı en büyük hezimetlerden birisiydi. Bu yenilgiyle birlikte han, Çin'de kalıcı hâle getirmek istediği hanedanlığını zayıflatmış ve otoritesini sorgulatır hâle getirdi. Ayrıca çevre krallıklar Japonya hezimetinden cesaret alarak Moğollara karşı direnç göstermeye başladı. Dahası bu sefer, ekonomik bakımdan da Kubilay Han'ın kurmuş olduğu Yüan Hanedanlığı'na büyük zarar verdi.²⁶⁴ II. Japonya Seferi için yeni gemiler inşa edilmiş ve askerlerin besin ihtiyaçları için çoğu çiftçinin tarlalarında yetiştirilen ürünlere el konulmuştu. Bu nedenle halk fakirleşti ve açlık ile karşı karşıya kaldı. Fakat han bu zararları görmezden gelerek siyasi otoritesini korumak için Japonya'ya karşı üçüncü sefer yapmayı istedi. İmparatorluk Meclisi üçüncü Japonya seferi için bir araya geldi, fakat imparatorluk yetkilileri yeni bir savaş istemiyordu. Halk savaşlardan yorulmuş ve ekonomik olarak gerilemişti. Ordu önce Song Hanedanlığı'na karşı yapılan seferlerden kaynaklı yorgun düştü ve ardından Japonya'ya karşı yapılan iki seferde büyük kayıplar yaşadı. İmparatorluğun ileri gelenlerine göre üçüncü seferi kaldıracak ne ekonomik kaynak ne de savaştacak asker vardı. Bu nedenle saray yöneticileri, hanın bu seferden vazgeçerek, yaşanan hezimetin yaralarının sarılmasını önerdiler. 1283 yılında toplanan mecliste, yaşanan tartışmaların ardından nihayetinde han Japonya'ya karşı yeni bir sefer düzenlemekten vazgeçti.²⁶⁵

Han, Japonya üzerine hâkimiyet sağlayamayacağını anlaması üzerine bir başka planı olan Güney Asya krallıkları üzerine yürümeye karar verdi. Bu plan aslında kendinden önceki Çin imparatorlarına ait bir plandı ve han kendisini hem Moğolların hem de

²⁶³ Çınar, **a.g.m.**, s. 49; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 98; Delgado, **a.g.e.**, s. 120; Curtin, **a.g.e.**, p. 362; Howorth, **a.g.e.**, p. 239; Guignes, **a.g.e.**, s. 566.

²⁶⁴ **China At War An Encyclopedia**, p 216.

²⁶⁵ Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 98.

Çinlilerin imparatoru olarak gördüğünden bu mevcut planı devam ettirmeye karar verdi.

II. BÖLÜM

2. Moğolların Güney Asya Seferleri

Kubilay Han'ın başa geçmesinin ardından kendinden önceki Çin hanedanlarının yayılma politikalarını takip etti. Eski Çin hanedanlıkları Güney Asya'daki krallıkları kontrol altına alarak buradaki ticareti kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak istemiş ve bu plana istinaden birtakım seferler düzenlemişlerdi. Ancak Güney Asya krallıkları tam manasıyla kontrol altına alınamıştı. Bu politika Kubilay Han döneminde de devam ettirildi.

2.1. Moğolların Ta-Li Krallığı Seferi

2.1.1. Kubilay Han Dönemi Öncesi Ta-Li Krallığı'nın Kısa Tarihi ve Genel Durumu

Ta-Li Krallığı günümüzde Güney Çin'de bulunan Yunnan Eyaleti sınırları içerisinde kuruldu. Bu krallığın kuruluşundan önce bölgenin hâkim gücü Nanzhao Krallığı'ydı.²⁶⁶ Nanzhao Krallığı 649 – 902 yılları arasında hüküm sürdü.²⁶⁷ Krallık başta Tailer olmak üzere Birman ve Çinli halklardan meydana gelmekteydi. Bu krallığın kökenleri konusunda çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Avrupalı tarihçilere göre Nanzhao Krallığı Tai halkı tarafından kuruldu²⁶⁸, fakat Çinli araştırmacılar Çin yıllıklarını referans göstererek Avrupalı tarihçilerin tezlerine karşı çıktı. Çinli araştırmacılar arasında kabul gören genel teze göre bu krallık Tang Hanedanlığı

²⁶⁶ W. A. R. Wood, *A History of Siam From The Earliest Time To The Year A.D. 1781 With A Supplement Dealing With More Recent Events*, T. Fisher Unwin, LTD., London 1926, p. 31.

²⁶⁷ David Lempert, "Nan Zhao Invansions ad Buddha Idols of Northern Thailand and Laos in the 7th to 9th Centuries", *The Journal of Lao Studies*, Vol. 6, No. 1, 2018, p. 28.

²⁶⁸ Wood, *A History of Siam From The Earliest Time To The Year A.D. 1781 With A Supplement Dealing With More Recent Events*, p.31; Eberhard, *Çin Tarihi*, s. 211; Bergreen, *a.g.e.*, s. 198; Roux, *Moğol İmparatorluğu Tarihi*, s. 322; G. Coeges, *The Indianized States of Southeast Asia*, ed. Walter F. Vella, trans. Susan Brown Cowing, Australian National University Press, Canberra 1975, p. 189.

döneminde Çinliler tarafından kurulmuş ve bu hanedanlığa bağlı bir uydu devleti oluşmuştu.²⁶⁹

Yunnan bölgesi, Han Hanedanlığı döneminden itibaren Tai ve Çin halklarına ev sahipliği yapmış bir bölgeydi. Nanzhao Krallığı'ndan önce bölge Han Hanedanlığı'nın kontrolü altındaydı. Ancak 649 yılında Sinulo adlı bir Taili önder, Tang Hanedanlığı'na karşı isyan başlattı ve aynı yıl içerisinde Nanzhao Krallığı'nı kurdu. Krallığın bu dönemdeki komşuları Tang Hanedanlığı, Tibet İmparatorluğu, Siam ve Pyus krallıklarıydı. Nanzhao Krallığı, konum itibarıyla stratejik bir mahiyete sahipti. Çin ile Güney Asya krallıkları arasındaki ticaret yolu Nanzhao toprakları üzerinden geçmekteydi. Han Hanedanlığı döneminden beri Çin hanedanlıkları bu ticaret yoluna sahip olmak için uzun süre mücadele verdi.²⁷⁰ Bu mücadele, Tang Hanedanlığı döneminde de devam etti.²⁷¹ Tang Hanedanlığı ile Nanzhao Krallığı birçok kez karşı karşıya geldi ve Tang Hanedanlığı zaman zaman siyasi ve askerî üstünlük sağlayabilmesine rağmen bu krallığı kendi topraklarına dâhil edemedi. Nanzhao Krallığı'nın böylesine güçlü direnç göstermesinin ardında Tibet İmparatorluğu'nun desteği bulunmaktaydı. VIII. yüzyılda Tang Hanedanlığı Güney Asya'da bölgesel güç olmaya çalıştığı sırada, Tibet ve Nanzhao krallıkları ittifak kurdular.²⁷² Kurulan ittifakın amacı, Tang Hanedanlığı'nın Güney Asya'da yayılmasını engellemektir. Ayrıca Tang Hanedanlığı'na karşı yapılan savaşlarda Tibet ve Nanzhao orduları birlikte savaşmışlardır.²⁷³

Tibet İmparatorluğu doğuda Nanzhao Krallığı ile, batıda ise Türkişler ile ittifak yapmaktaydı. Zamanla Türkişlerin Çinlilere boyun eğip ortadan kaldırılmasıyla Tibet İmparatorluğu zayıflamaya başladı ve Tang Hanedanlığı'na karşı sağladığı üstünlüğü

²⁶⁹ Wood, **a.g.e.**, p. 32; Lampert, “Nan Zhao Invasions and Buddha Idols of Northern Thailand and Laos in the 7th to 9th Centuries”, p. 27; Liang “Yongjia, Inalienable Narration: The Nanzhao History between Thailand and China”, **Asia Research Institute Working Paper Series No. 148**, Singapur, Ekim 2010, p. 3-15.

²⁷⁰ Bergreen, **a.g.e.**, s. 198.

²⁷¹ Wood, **a.g.e.**, p. 32; Lampert bu kralın ismini çalışmasında “Xi-nu-lou” olarak belirtir. Lampert, **a.g.m.**, p. 43.

²⁷² Christopher I. Beckwith, **Tibet İmparatorluğu Tarihi**, çev. Ali Fahri Doğan, Selenge Yayınları, İstanbul 2020, s. 147.

²⁷³ Tibet İmparatorluğu 756 yılında Tang Hanedanlığı'na karşı yaptığı seferde Nanzhao ordusu da destek verdi. Bkz. Beckwith, **Tibet İmparatorluğu Tarihi**, s. 152; Rossabi 751 yılında Nanzhao ordusunun Tang ordusunu mağlup ettiğini belirtmektedir. Bkz. Rossabi, **A History of China**, p. 157.

yitirdi. Buna bağılı olarak Tibet İmparatorluğu IX. yüzyılın ortalarında Nanzhao Krallığı'yla olan müttefikliğini de kaybetti ve imparatorluk gerileyip yerini bir başka bölgesel güç olacak Uygurlara bıraktı.²⁷⁴ Uygur Kağanlığı'nın Tibet İmparatorluğu üzerinde hâkimiyet sağlamaya çalıştığı sırada Nanzhao Krallığı Tibet'i desteklemedi. Tibet İmparatorluğu'nun siyasi olarak gerileme yaşadığı dönemde Nanzhao Krallığı mevcut gücü ile Tang Hanedanlığı'na karşı mücadelesini sürdürdü.²⁷⁵ Bu mücadele 902 yılına kadar devam etti ve aynı senede Nanzhao Krallığı yıkıldı.

Nanzhao Krallığı'nın yıkılmasının ardından Yunnan bölgesinde bir süre siyasi birlik sağlanamadı. 937 yılında Duan Siping adında başka bir önder bölgede uzun süredir bozulmuş olan siyasi birliği sağladı ve Ta-Li ismiyle yeni krallığı kurdu.²⁷⁶ Ta-Li Krallığı'nın ismi başkenti Ta-Li şehrinde gelmektedir.²⁷⁷ Bu krallık 937 – 1253 yılları arasında hüküm sürdü. Kurulduğu dönemde krallığın komşuları Song Hanedanlığı, Dai-Viet Krallığı ve Burma Krallığı'ydı. Ta-Li Krallığı siyasi olarak Song İmparatorluğu'na bağılı, güneydeki komşularıyla da siyasi çekişme hâlindeydi. Moğollar 1211 yılından itibaren Kuzey Çin'i adım adım işgal ederek Güney Çin'e kadar ilerledi. 1240'lı yıllarda Moğol İmparatoru Ögedey Han'ın talimatıyla Güney Çin'in işgal edilmesini planladı ve Moğol kuvvetleri yönünü Güney Çin'e çevirdi. 1250'li yıllarda Möngke Han önderliğinde Moğol İmparatorluğu Song Hanedanlığı'nı kuzeyden kuşatmaya başladı.

Moğol ordusunun kuzey cephesinde ilerleyişi yavaştı, çünkü tek bir cephede yoğunlaşan saldırılar karşısında Song ordusu güçlü bir direnç gösteriyordu. Kuzeydeki

²⁷⁴ Uygur Kağanlığı VIII. yüzyılda bu bölgede Tibet ve Tang Hanedanlığı'na karşı üstünlük sağladıysa da IX. yüzyılda bu üstünlüğünü koruyamadı ve çöktü. Bkz. Almas, **a.g.e.**, s. 155-159.

²⁷⁵ Beckwith'e göre, Tibet İmparatorluğu ile Nanzhao Krallığı arasındaki ittifakı Tang Hanedanlığı bozmuştu. Tang Hanedanlığı'nın Nanzhao Krallığı ile yaptığı diplomatik görüşmeler neticesinde bu ittifak dağıldı. Bkz. Beckwith, **a.g.e.**, s. 159.

²⁷⁶ Megan Bryson, "Southwestern Chan: Lineage in Texts and Art of The Dali Kingdom (937-1253)", **Special Issue of Pasific World Dedicated to The Late John R. McRae**, p. 68.

²⁷⁷ Guignes, **a.g.e.**, s. 530; Keay, **a.g.e.**, s. 349; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 34; Marco Polo bu krallığı "Karacang" olarak isimlendirmektedir. Bkz. Polo, **Dünyanın Hikâye Edilişi**, s. 249; Marco Polo, **Seyahatname**, s. 210; **Marco Polo'nun Geziler Kitabı**, s. 115; Tarihçi Cahun da bu krallığı "Karacang" olarak isimlendirmektedir. Bkz. Cahun, **a.g.e.**, s. 278; Günümüzde bu şehrin adı "Dali"dir. Du Yuting, Chen Lufan, "Did Kubilai Khan's Conquest of The Dali Kingdom Give Rise to The Mass Migration of The Thai People to The South?", **The Siam Society Newsletter**, v.4, No. 4, December 1988, p. 34; Bryson, Southwestern Chan: Lineage in Texts and Art of The Dali Kingdom (937-1253), p. 67.

cephede ilerlemenin yavaş olması nedeniyle Möngke Han alternatif cepheleler açarak Song ordusunun direnç gücünü farklı cephelere bölüp zayıflatmak istedi. Bunun için de hanın elinde iki seçenek vardı. Birincisi, Song İmparatorluğu'nun güney bölgelerinde ikinci bir cephe açmak, diğeri ise bir donanma kurup Song Hanedanlığı'na batıdan saldırmaktı. İlk seçenek Möngke Han için daha uygundu, çünkü Moğollar Kuzey Çin'de hâkimiyeti henüz sağlayabilmişlerdi ve Kuzey Çin'deki krallıkların güçlü bir donanması bulunmamaktaydı. Denizcilik konusunda Güney Çin'deki hanedanlıklar her daim daha ileridelerdi. Bu nedenle han karadan ilerleyip güneyde farklı bir cephe açarak Songları zayıflatabilecekti.²⁷⁸

Güney Çin toprakları tarıma elverişliydi. Ancak Kuzey Çin'de toprakların da tarıma elverişli olmasına rağmen gerçekleştirilen savaşlardan dolayı tarım arazilerinin kullanımı konusunda büyük sorunlar yaşanmaktaydı. Kubilay'ın akıl hocası Yav řu güney bölgelerin tarıma elverişli olduğunu ve bu bölgenin ele geçirilmesi durumunda tahıl desteğinin karşılanabileceğini söyledi.²⁷⁹

Song Hanedanlığı'na karşı güneyde cephe açmak için en uygun bölge, Ta-Li Krallığı'nın bulunduğu bölgeydi.²⁸⁰ Hem Nanzhao hem de Ta-Li Krallığı'nın kurulduğu bölgeden bahsederken ticarî yolların buradan geçtiğini ve bu nedenle stratejik öneme sahip olduğunu belirtmiştik. Song Hanedanlığı, Moğollar ile mücadele ederken büyük ekonomik kayıplar vermektedir. Bu kayıpları da yaptığı ticaretle kapatıp Moğollara karşı direnişini devam ettirmektedir. Aktif olarak iki krallık ile ticarî ilişkilerini sürdürmektedir. Bu krallıklardan ilki Ta-Li, diğeri Japonya krallığıydı. Ta-Li Krallığı Song Hanedanlığı'nın güneybatıdaki komşusuydu ve güney krallıklarıyla olan ticarî ilişkilerini Ta-Li Krallığı üzerinden yürütmektedir.²⁸¹ Diğeryandan Güney Çin'e hâkim olmaya çalışan Moğollar da Songların Ta-Li ve Japon krallıklarıyla olan ticarî ilişkilerden haberdardı. Bu nedenle Moğollar hem Songların askerî gücünü bölmek hem de güney krallıkları ile Çin arasındaki bu ticarî yola hâkim

²⁷⁸ Rossabi, **Kubilay Han.**, s. 21.

²⁷⁹ Rossabi, **Kubilay Han.**, s. 22.

²⁸⁰ Paul D. Buell, Mongols in Vietnam: End of One Era, Begining of Another, https://www.academia.edu/226514/Mongols_in_Vietnam_End_of_one_Era_Beginning_of_Another, (Erişim 24 Nisan 2021).

²⁸¹ Bryson, **a.g.m.**, p. 68.

olmak için Ta-Li Krallığı'nı kendi topraklarına dâhil etmeye karar verdi. Ayrıca Song Hanedanlığı ile Ta-Li Krallığı arasındaki sınır, savunulması zayıf bir bölgedeydi.²⁸² Bunun için de Möngke Han, Ta-Li Krallığı'na elçilik heyeti yollayarak Moğol hâkimiyetini kabul etmelerini istedi.

2.1.2. Ta-Li Krallığı Seferi (1253)

Moğol elçisi, büyük hanın talebini Ta-Li kralına iletti, fakat Kral Şıng-Cığ'ın Veziri Gau-Tag-Sang, Moğol elçisini idam ettirdi.²⁸³ Elçinin ölüm haberi, büyük hana iletilti ve han savaşa hazırlanması için emir verdi. Büyük Han bu önemli seferin başına kardeşi Kubilay'ı getirdi.²⁸⁴ Ayrıca han, Kubilay'a seferde destek olmaları için Sebütey Noyan'ın oğlu Uryankaday ve Kubilay'ın akıl hocası Yau Şu'yu da görevlendirdi. Yav Şu, Kubilay'ın Kuzey Çin'de hâkimiyet sürdüğü sırada ona akıl hocalığı yapan eski bir subaydı. Kubilay Moğol imparatoru olduktan sonra kendisini himayesi altına aldı.²⁸⁵ Ek olarak Uryankaday bu seferde oğlu Aju'yu da yanında getirdi.²⁸⁶

Kubilay da böylece önemli bir seferde görevlendirilerek kendisini kanıtlama şansı buldu. Nitekim Kubilay 1252 yılında sefer için hazırlıklara başladı ve aynı yılın sonunda hazırlıkların bitmesinin ardından yola çıktı.²⁸⁷

Kubilay Ta-Li Krallığı'na karşı bir saldırı başlatmadan önce sefer için Uryankaday ile birlikte bir plan yaptı. Plana göre Moğol ordusu Ta-Li Krallığı'na üç koldan

²⁸² Allsen, *The Cambridge History of China*, p. 405.

²⁸³ Rossabi, *Kubilay Han*, s. 23; Yavuzcan, *a.g.e.*, s. 34.

²⁸⁴ Mengü Han, kardeşleri Hülagü ve Kubilay'ı önemli bölgelerin başına atadı. 1253 yılında Möngke Han, Hülagü'yi İran'a, Kubilay'ı da Çin'in başına getirdi ve bu bölgeleri idare etmeleri için görevlendirdi. Möngke Han'ın ölümünün ardından da Hülagü İran'da İlhanlı Devleti'ni kurarken, Kubilay ise Moğol İmparatorluğu'nun başına geçerek Çin'de Yüan Hanedanlığı'nı kurdu. Bkz. Findley, *Dünya Tarihinde Türkler*, s. 133; Kollmar-Paulenz, *a.g.e.*, s. 40; Weatherford, *Cengiz Han*, s. 243; Yavuzcan, *a.g.e.*, s. 28; Allsen, *The Cambridge History of China Vol 6*, p. 405.

²⁸⁵ Rossabi, *Kubilay Han*, s. 21; Allsen, *a.g.e.*, p. 405; Roux, *Moğol İmparatorluğu Tarihi*, s. 322; Delgado'ya göre Mengü bu savaşta Kubilay Han ile birlikte General Bayan'ı görevlendirmişti, fakat araştırmacıların çoğu bu seferde Sebütey Noyan'ın oğlu Uryankaday'ın görevlendirildiğini belirtmektedir. Bkz. Delgado, *a.g.e.*, s. 59; Guignes, *a.g.e.*, s. 520-521.

²⁸⁶ Atwood, *a.g.e.*, p. 6.

²⁸⁷ Rossabi, *Kubilay Han*, s. 22-23; Roux, *a.g.e.*, s. 322.

saldıracaktı. General Uryankaday komutasındaki Moğol ordusu batıdan, Kubilay'ın komuta ettiği ana ordu merkezden, diğer Moğol birliği ise doğudan saldırıyordu. 1253 yılında Moğol orduları Ta-Li Krallığı'na karşı üç koldan saldırı başlattı.²⁸⁸ Tarafların ilk karşılaşmasında Ta-Li Krallığı'nın Veziri Gau-Tag-Siang Kubilay'a yenildi ve başkent Ta-Li'ye kaçmak zorunda kaldı. Sonrasında Kubilay çevre şehirleri yakarak başkente doğru ilerledi. Bu sırada Kubilay'ın akıl hocası Yau Şu devreye girerek Kubilay'ın daha fazla insan öldürmesini önlemek amaçlı geçmişteki savaşlardan örnekler sunarak daha fazla kan dökmeden bu toprakları almasını tavsiye etti.²⁸⁹ Bunun üzerine Kubilay Ta-Li kralına elçi yolladı ve teslim olması karşılığında kendisinin ve halkının zarar görmeyeceğinin sözünü verdi.²⁹⁰ Ta-Li kralı hezimete uğradı ve krallığının önemli bir kısmı Moğollar tarafından işgal edildi. Moğollar başkenti kuşatmış durumdaydı ve kralın bu çağrıyı kabul etmekten başka bir çaresi yoktu. Nihayetinde kral, Kubilay'ın yaptığı çağrıyı kabul etti ve Moğollar Ta-Li şehrine hâkim oldu. Kubilay ise verdiği sözü tutarak kral ve halka zarar vermedi. Möngke Han'ın elçisini öldüren Vezir Gau ve adamları idam edildi. Nihayetinde Ta-Li Krallığı Moğolların eline geçti.²⁹¹ Kubilay halka yaşadıkları bölgeleri terk etmek zorunda olmadıklarını ve mevcut kültürlerini bu topraklar üzerinde devam ettirmeleri gerektiğini bildirdi. Bunun üzerine halkın çoğu Moğol egemenliğinde kendi topraklarında yaşamaya devam etti.

Seferin ardından Uryankaday komutasındaki Moğol ordusu, Dai-Viet Krallığı üzerine yürüdü. Uryankaday, babası gibi başarılı bir komutandı. Fakat Dai-Viet Krallığı'na düzenlediği seferde coğrafi zorluklardan kaynaklı bu krallığa karşı askerî üstünlük sağlayamadı. Ancak Dai-Viet Krallığı Moğol ordusuna karşı koyacak bir güçte olmadığından nihayetinde Moğollara vergi ödemeyi kabul etti.²⁹²

²⁸⁸ Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 34; Keay, **a.g.e.**, s. 349; Stephen G. Haw, "The Mongol Conquest of Tibet", **Journal of Royal Asiatic Society**, v. 10, 2014, p. 48; Paul D. Buell, **Historical Dictionary of The Mongol World Empire**, The Scarecrow Press, Oxford 2003, p. 49; Rossabi, **Kubily Han**, s. 24; Roux, **a.g.e.**, s. 322; Allsen, **a.g.e.**, p. 405.

²⁸⁹ Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 34; Guignes, **a.g.e.**, s. 530.

²⁹⁰ Rossabi, **Kubily Han**, s. 24; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 34.

²⁹¹ Weatherford, **Cengiz Han**, s. 252; Coeges, **The Indianized States of Southeast Asia**, p. 190.

²⁹² Allsen, **a.g.e.**, p. 407; Almas, **a.g.e.**, s. 386. Roux'un bahsine göre Uryankaday Tibet tarafını fethe gitti, Kubilay Han da Annam'ın Hanoi kentine kadar giderek bu krallığı vergiye bağladı. Bkz. Roux, **a.g.e.**, s. 322; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 36; Haw, "The Mongol Conquest of Tibet", p. 48-49.

Moğolların burada askerî üstünlük sağlayamamasının en önemli sebebi bölgenin dağlık ve sık ormanlarla kaplı olmasıdır. Bunun yanı sıra bölge iklim olarak sıcak ve nemliydi. Soğuk iklim koşullarından ve düz arazilerde savaşmaya alışık olan Moğol ordusu, ilk kez savaştığı bu şartlarda askerî olarak başarısızlığa uğrasa da istediğini elde etmeyi başardı.²⁹³

Ta-Li Krallığı, küçük bir krallıktı, fakat daha önce belirttiğimiz gibi stratejik bir öneme sahipti. Ayrıca bu krallığın Kubilay tarafından fethedilmesinin ayrı bir önemi bulunmaktaydı. Kubilay bu seferde sadece askerî önder olarak kendisini kanıtlamadı, aynı zamanda ağabeyi Möngke Han'a Çin'in ele geçirilme görevinin kendisine vermesiyle ne derece doğru bir karar almış olduğunu gösterdi. Ayrıca bu seferde alınan zafer kendisine ileride kağanlık yolunda diğer kardeşlerine karşı üstünlük sağlayabilecekti. Ta-Li Krallığı'nın alınması sadece Kubilay'ın kişisel başarısı açısından önemli değildi, aynı zamanda Song İmparatorluğu'na karşı yapılan seferlere alternatif bir cephe sunacak ve Song ordusunu iki ayrı güce bölecekti.²⁹⁴

1266 yılında Kubilay'ın han olmasıyla Moğol İmparatorluğu'nun doğudaki ana hedefi Song İmparatorluğu oldu. 1266 yılından 1279 yılına kadar Kubilay Han önderliğinde Moğol orduları Song Hanedanlığı üzerine çeşitli seferler düzenledi ve nihayetinde 1279 yılında Song Hanedanlığı ele geçirildi. Güney Çin'in tamamen Moğolların eline geçmesiyle birlikte Yunnan bölgesi bambaşka bir çehreye büründü. Kubilay Han döneminde bu bölge, Yunnan Eyaleti olarak yeni bir siyasi hüviyete kavuştu. Daha sonra Büyük Han bu eyaletin başına Nasreddin gibi önemli bir komutanını vali olarak atadı. Nasreddin'in ihanet edip idam edilmesinden sonra da han yerine, torunu Togan'ı atadı.²⁹⁵

Yunnan Eyaleti'nin bir başka önemi de Güney Asya krallıklarına karşı yapılacak seferler için buranın askerî üs olarak kullanılacak olmasıydı. Han Hanedanlığı'ndan beri Çin hanedanlıklarının temel politikası, Güney Asya'daki krallıkların Çin'in

²⁹³ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 26.

²⁹⁴ Uryankaday 1257 yılında Dai-Viet seferinden döndükten sonra Yunnan Eyaleti üzerinden Guangksi Eyaleti'ne doğru ilerledi ve burada Song kuvvetleri ile savaştı. Uryankaday Song kuvvetlerini yendi ve Hunnan Eyaleti'ne doğru ilerledi. Bkz. Roux, **Moğol İmparatorluğu Tarihi**, s. 323.

²⁹⁵ Bergreen, **Marco Polo**, s. 196.

hâkimiyeti altına alınmasıydı. Bu politika Kubilay Han önderliğinde Yuan Hanedanlığı döneminde de devam etti. Kubilay Han'ın amacı, Çin'de kalıcı hâle gelmekti ve bu nedenle geçmişteki hanedanlıkların politikalarını kendi döneminde de sürdürerek hem halka kendini benimsetmek hem de mevcut topraklarını genişletmekti. Bu nedenle Yunnan bölgesi askerî üs olarak Yüan Hanedanlığı'nda büyük önem kazandı. Ayrıca bu eyaletin askerî üs olarak seçilmesindeki bir başka sebep ise Güney Asya krallıkları ile sınırdaş olmasıydı.²⁹⁶

Kubilay'ın Ta-Li Krallığı'nı Moğol İmparatorluğu'na bağlamasının ardından ortaya çıkan bir başka önemli sonuç da Güney Asya krallıkları içerisinde yaşanan nüfus hareketlilikleriydi. Başta Wood olmak üzere Avrupalı araştırmacılar Moğol seferlerinin ardından Tai halkının güneye göç ettiğini öne sürerler.²⁹⁷ Çinli araştırmacılar Yongjia, Yuting ve Lufan ise, Moğolların bölgeye gelmesiyle birlikte Yunnan bölgesinden güney bölgelere göçün olmadığı, aksine bu bölgedeki insanların Moğolların gelmesiyle birlikte bölgede yaşamaya devam ettiklerini belirtmektedirler.²⁹⁸

2.2. Moğolların Dai-Viet Krallığı Seferleri

2.2.1. Kubilay Han Dönemi Öncesi Dai-Viet Krallığı'nın Kısa Tarihi ve Genel Durumu

Dai-Viet Krallığı'nın tarihi Han Hanedanlığı'nın Kuzey Vietnam'a yaptığı seferler ile başladı. Han Hanedanlığı döneminde Çinliler M.S. I. yüzyılda Hong Nehri (Kırmızı Nehir) civarındaki bölgeyi ele geçirerek kontrol altına aldıkları bölgelerde kendilerine

²⁹⁶ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 22-26.

²⁹⁷ Wood'a göre Tai nüfusunun önemli bir kısmı Myanmar'ın Shan bölgesine göç etti ve burada Pong Krallığını kurdular. Bkz. Wood, **A History of Siam From The Earliest Time To The Year A.D. 1781 With A Supplement Dealing With More Recent Events**, p. 35-36.

²⁹⁸ Yongjia, "Inalienable Narration: The Nanzhao History between Thailand and China", p. 6; Lufan, "Did Kublai Khan's Conquest of The Dali Kingdom Give Rise to The Mass Migration of The Thai People to South?", p. 39.

bağlı uydu devletler kurdular.²⁹⁹ Han Hanedanlığı'nın ardından, VI. yüzyılda, Çin'de Sui Hanedanlığı'nın hüküm sürdüğü yıllarda hanedanlığın gerileme dönemine girmesiyle birlikte uydu devletler gittikçe güçlenerek Sui Hanedanlığı'nın bölgedeki otoritesine karşı direnç göstermeye başladılar. VII. ve VIII. yüzyıllarda, Tang Hanedanlığı'nın yükselişte olduğu dönemde, uydu devletlerin Tang Hanedanlığı'nın otoritesini yok saymaya başlaması üzerine hanedanlık An Nam Valiliği'ni kurdu.³⁰⁰ An Nam Valiliği'nin kurulmasıyla birlikte Tang Hanedanlığı bölgede azalan gücünü toparlamaya çalıştı. VIII. yüzyılın sonu ve IX. yüzyılın başında Tang Hanedanlığı, kurulan valiliğin sayesinde Vietnam'ın kuzeyinde kontrolü sağlayabildi ve adım adım Vietnam'ın güney bölgelerine yayılmaya başladı. IX. yüzyılda ise bu valilik Tang Hanedanlığı'nın Güney Asya'daki merkez üssü olmaya başladı.³⁰¹ Zaman içerisinde güçlenen bu valilik yeni bir krallık olma yolunda ilerlerken Hanoi şehri hem valiliğin hem de bölge halkı için yeni bir politik merkez hâline geldi.

XI. yüzyılda ise An Nam Valiliği'nde Ly ailesi gücü ele geçirerek yeni bir hanedanlık kurdu. Ly Hanedanlığı dönemin Dai-Viet Krallığı'nın temellerini atan hanedanlıktı ve bu hanedanlığın kurucusu Phat Ma idi. Dai-Viet Krallığı kurulduğu sırada krallığın kuzeyinde Tang Hanedanlığı, güneyinde Champa Krallığı, batısında Siam Krallığı bulunmaktaydı. Kral Phat Ma döneminde Dai-Viet Krallığı, Champa Krallığı'na doğru topraklarını genişletmeye başladı.³⁰²

Ancak Han Hanedanlığı'ndan itibaren Çin'deki bütün hanedanların bu bölgeye ilgi duyduklarından Dai-Viet Krallığı asırlardır Çin'e vergi ödedi. Bu durum ancak Song Hanedanlığı'nın bu bölgeye yönelmesiyle değişti. Moğolların bölgeye yöneldiği dönemde de Dai-Viet bağımsız bir devlet olarak varlığını sürdürüyordu.

²⁹⁹ Tuong Vu, "State Formation on China's Southern Frontier: Vietnam As a Shadow Empire and Hegemon", *HumaNetten* Nr 37 Hösten 201, p. 45.

³⁰⁰ Bu valilik Vietnam ile Çin arasındaki sınır çatışmalarının önlenmesi amacıyla kuruldu. Bkz. Taylor, *a.g.e.*, p. 137; Delgado, *a.g.e.*, s. 164.

³⁰¹ Tang Hanedanlığı'nın Güney Asya krallıkları ile ticari ilişkileri gelişmişti ve Tang Hanedanlığı buradaki ticareti elinde tutmak amaçlı bölge halkı ile iyi ilişkiler sürdürdü. Lockard, *a.g.e.*, p. 47.

³⁰² Taylor, *The Cambridge History Of Southeast Asia From Early Times To C.1800 Volume I*, p. 143; Delgado, *a.g.e.*, s. 164.

2.2.2. I. Dai-Viet Krallığı Seferi (1257)

Dai-Viet Krallığı içerisindeki önemli ailelerden Tran'ın temsilcisi Thu Du, 1226 yılında tahta geçti ve 1264 yılına kadar saltanatını sürdürdü. Kral Du'nun saltanat döneminde krallığının kuzey sınırlarında potansiyel tehlike olarak Song Hanedanlığı bulunmaktaydı. Fakat sonrasında Moğolların Kuzey Çin'i ele geçirmelerinin ardından güneye yönelmeleriyle birlikte onlar yeni bir tehlikeyi oluşturmaya başladı. Möngke Han'ın talimatıyla Moğol ordusu Song Hanedanlığı'na karışı bir dizi seferler düzenlemekteydi. Moğolların amacı, Çin'i ele geçirmektir. 1253 senesinde Möngke Han, Song ordusunun direncini kırmak için ikinci bir cephe açmaya karar verdi. Açılacak ikinci cephe konusunda hanın düşüncesi Ta-Li Krallığı üzerinden Songlara bir cephe açmaktır. Hanın bu krallığı seçmesinde iki neden bulunmaktaydı. Bunlardan birincisi, Song Hanedanlığı'nın Ta-Li Krallığı ile arasındaki sınırın korunaksız olmasıydı.³⁰³ İkinci neden ise Ta-Li Krallığı'nın önemli bir ticaret yolunun üzerinde kurulmasıydı. Akabinde han, kardeşi Kubilay'ı ve güvendiği generallerinden biri olan Uryankaday'ı görevlendirerek Ta-Li Krallığı üzerine yolladı.³⁰⁴ Kubilay ve Uryankaday önderliğinde gerçekleştirilen Ta-Li Krallığı seferinde Moğol ordusu başarı sağladı. Moğol ilerleyişinden kaçan Ta-Li askerleri Dai-Viet Krallığı'na sığındı. Kaçan askerleri kovalamak üzere Uryankaday komutasındaki Moğol ordusu Dai-Viet Krallığı'nın üzerine yürüdü.³⁰⁵ 1257 yılında Moğolların ani saldırısı karşısında Dai-Viet kralı ordusunu hızlı bir şekilde toparlayarak Moğol ordusuna karşı savunmaya geçti. Dai-Viet ordusu düzenli bir ordu yapısına sahip değil ve vur-kaç şeklinde savaşıyordu. Bu durum karşısında Moğol ordusu başarı sağlayamadı ve krallığın birçok şehrini yağmalamaya başladı. Kral, şehirlerin onarılamayacak kadar yağmalanması üzerine Moğollar ile barış anlaşmayı yapmaya karar verdi. Nihayetinde kral, Moğollar ile anlaşma imzalayarak Moğol üstünlüğü kabul etti.³⁰⁶

³⁰³ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 21; Buell, *Mongols in Vietnam: End of One Era, Beginning of Another*, https://www.academia.edu/226514/Mongols_in_Vietnam_End_of_one_Era_Beginning_of_Another, (Erişim 24 Nisan 2021).

³⁰⁴ Findley, **a.g.e.**, s. 133; Kollmar-Paulenz, **a.g.e.**, s. 40; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 243; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 28.; Allsen, **a.g.e.**, p. 405.

³⁰⁵ Allsen, **a.g.e.**, p. 407; Almas, **a.g.e.**, s. 386; Roux, **Moğol İmparatorluğu Tarihi**, s. 322; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 36; Haw, *The Mongol Conquest of Tibet*, p. 48-49; Atik, **a.g.m.**, s. 24; Atwood, **a.g.e.**, p. 579.

2.2.3. II. Dai-Viet Krallığı Seferi (1285)

1257 yılında Dai-Viet Krallığı'nın vergiye bağlanmasıyla birlikte Moğollar ilk kez Güney Asya'da bir başarı kazanmalarına rağmen bu başarı çok uzun sürmedi. 1259 yılında Möngke Han'ın ölümü üzerine Kubilay ile kardeşi Arık Buka arasında taht kavgası çıktı ve Moğollar bir süre Güney Asya'daki krallıklar ile ilgili gelişmeleri takip edemedi. Kubilay'ın 1264 yılında kardeşi Arık Buka'yı yenip tahta geçmesiyle birlikte Moğollar için yeni bir dönem başladı.

Kubilay Han diğer Moğol hanlarından farklı bir siyasi yol izlemekteydi. Han, küçüklüğünden itibaren Kuzey Çin'de ikamet etmekteydi ve zaman içerisinde Çin'in kültüründen, siyasetinden ve halkın yaşam biçiminden etkilendi. Moğol İmparatorluğu'nun başına geçmesiyle birlikte başkentini Pekin'e taşıyarak Çin'de kalıcı bir hanedanlık kurma niyetindeydi. Kubilay Han, amacı doğrultusunda geçmişteki Çin hanedanlıklarının uyguladığı politikaları devam ettirerek halkın takdirini toplamak istedi. Bunun için de geçmişte Çin hanedanlıklarının Güney Asya'da kuramadıkları üstünlüğü kendi döneminde kurup halk üzerinde etki bırakmayı amaç edindi. Kubilay Han döneminde Çin'in güney komşuları Dai-Viet, Champa, Siam ve Burma krallıklarıydı.³⁰⁷

Kubilay, han olduktan sonra 1267'de Möngke Han zamanında Moğol üstünlüğü kabul eden Dai-Viet kralına elçi yollayarak tekrardan boyun eğmesini istedi, ama kral hanın talebini reddetti.³⁰⁸ Taraflar arasında bir başka sorun daha vardır. Kubilay Han'ın Güney Asya'daki bir sonraki hedefi Champa Krallığıydı. Kubilay Han, Champa Krallığı'nın Moğol üstünlüğünü tanıyıp, vergi vermeleri için elçisini Champa kralının

³⁰⁶ Rossabi, **a.g.e.**, s. 25-26. Tarihçi James'e göre Moğolların geri çekilme sebebi iklimin aşırı sıcak olması ve yükseltinin çok olmasıyla manevra kabiliyetinin düşmesidir. Ayrıca Kubilay Han'ın 1267 yılında Dai-Viet kralına ikinci kez "tabi olun" uyarısına karşı çıkmamakla birlikte kral gelen talebi cevapsız bırakarak hanı 20 sene boyunca oyaladı. Delgado, **a.g.e.**, s. 164; Turnbull, **Genghis Khan & The Mongol Conquest 1190 – 1400**, p. 82; Atwood, **a.g.e.**, p. 579.

³⁰⁷ Eberhard'a göre 1257 yılındaki seferin ardından Dai-Viet Krallığı Moğollar ile yaptığı anlaşmayı bozarak vergi vermeyi reddetti. Kubilay Han, 1260'lı yıllarda bir Uyur tüccarını Dai-Viet kralından vergi tahsilini yapması için yolladı, fakat Uyur tüccarı geri dönmedi. Bunun üzerine 1267 yılında büyük han, en güvendiği komutanlardan biri olan Nasreddin'i Dai-Viet kralının huzuruna yollayıp Uyurlu tüccarın akıbetini sorgulattı. Kralın bahsine göre I-Uin adlı tüccar hastalanarak burada öldü. Bu bilgiye inanmayan Kubilay Han, Dai-Viet kralına tehdit içeren bir mektup yazdı. Bkz. Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 270.

³⁰⁸ Delgado, **a.g.e.**, s. 164.

huzuruna yolladı. Ancak Moğol elçisi Champa kralı tarafından öldürüldü. Ta-Li seferinde olduğu gibi Kubilay Han, elçinin öldürülmesi üzerine bu krallığa sefer düzenlemeye karar verdi. Champa Krallığı ile Moğol İmparatorluğu doğrudan sınırdaş değillerdi ve iki devletin arasında Dai-Viet Krallığı bulunmaktaydı. Bunun üzerine han, Song Hanedanlığı'nın fethedilmesinden sonra kendisine bir donanma inşa etti ve deniz seferleri de düzenlemeye başladı. Champa Krallığı'na doğrudan kara sınırı olmadığından han önce denizden bu krallığa sefer düzenlemeye karar vermesine rağmen Moğol ordusu başarısız oldu. Başarısızlık üzerine büyük han bu krallığa karadan sefer düzenlemeye karar verdi. Hanın kara yolu ile Champa Krallığı'na sefer düzenleyebilmesi için Moğol ordusunun Dai-Viet Krallığı toprakları üzerinden geçmesi gerekmekteydi.³⁰⁹ Bu durum karşısında büyük han elçisini yollayarak Dai-Viet kralından Moğol ordusunun Dai-Viet topraklarından geçmesi için yardım etmesini istedi, ancak kral gelen talebi reddetti.³¹⁰ Bunun üzerine han, Champa Krallığı üzerine yollayacağı orduyu Dai-Viet Krallığı'na yollamaya karar verdi.

1285 yılında büyük han, torunu Togan'ı 15.000 kişilik bir ordu ile görevlendirerek Dai-Viet Krallığı üzerine gönderdi.³¹¹ Kral Tran Hu'ng Dao, Moğol ordusunun sefer çıktığını öğrenmesi üzerine başkenti ve çevresindeki birçok şehri yakarak güneye çekildi. Kral Dao'nun başkent ve çevresindeki şehirleri yakmaktaki amacı, Moğolların burada beslenmesini ve ordugâh kurabilmesini engellemektir. Ayrıca kral, Moğol ordusunu dağlık bölgelere çekerek onları tuzağa düşürmek istedi. Dai-Viet Krallığı coğrafi olarak sık ormanlardan ve yükseltilerden oluşmaktaydı. Düzenli orduların savaşmakta zorlandığı bir arazi yapısına sahipti ve Dai-Viet ordusu dağınık hâlde, vurkaç taktiği ile savaşan bir ordu yapısına sahipti. Bu arazi yapısı Dai-Viet ordusunun savaşması için elverişliydi. Ancak Moğol ordusu için zorlu bir savaş olacaktı. Moğol ordusu düz ovalarda ve kale kuşatmalarında savaşmaya alışık bir ordu yapısına sahipti. Moğol ordusu genellikle hafif süvarilerden oluşmaktaydı ve bu savaşta Çinlilerden oluşan piyade birlikleri de bulunmaktaydı. Moğol ordusu için hareket kabiliyetinin

³⁰⁹ Atik, **a.g.m.**, s. 26.

³¹⁰ Nicolle, **a.g.e.**, p. 68; Sonders, **a.g.e.**, s. 171; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 271.

³¹¹ Allsen, **a.g.e.**, p. 485; Eberhard, **A History of China**, p. 253; Howorth, **History of Mongols from 9th to 19th Century Vol. I**, p. 246; Delgado, **a.g.e.**, s. 164; Curtin, **a.g.e.**, p. 364; Lockard, **a.g.e.**, p. 49; Grousset, **a.g.e.**, s. 326; Atik, **a.g.m.**, s. 26; Atwood, **a.g.e.**, p. 579.

kısıtlı olacağı bir arazi yapısı mevcuttu. Coğrafi şartların yanı sıra Dai-Viet ordusu gerilla savaş taktiklerini kullanmaktaydı. Bu teknik genellikle düzensiz ve az sayıda savaşan orduların düzenli ve kalabalık ordulara karşı uyguladığı taktiktir.³¹²

Moğol ordusu 1285 yılında Togan önderliğinde Ta-Li şehrinden hareketle Dai-Viet topraklarına saldırdı.³¹³ Moğol ordusu başkent Hanoi şehrine herhangi bir zorlukla karşılaşmadan ulaştı. Başkent Hanoi'nin güneyindeki dağlık ve sık ormanlık bölgelere saklanan Dai-Viet ordusu sık sık Moğol ordusuna vur-kaç taktiği ile saldırılar düzenledi. Daha sonra Moğol ordusu her geçen gün daha fazla kayıp vermeye başladı ve bunun yanı sıra salgın hastalıkların yayılması üzerine Moğol ordusu geri çekilmek zorunda kaldı.³¹⁴ 1285 yılında Togan'ın ordusunu geri çekmesi üzerine General Sogetu, Champa Krallığı'nın güney bölgesinde açtığı cephede yalnız kaldı. Akabinde Champa kralının oğlu naip Tran Nat Can, General Sogetu'yu yakaladı ve onu öldürdü.³¹⁵ Kubilay Han, torunu Togan'ın seferde başarısız olduğunun duymasının ardından onun Da-Du'ya dönmesini yasakladı ve Togan Yunnan Eyaleti'nde kalmasını emretti.

2.2.4. III. Dai-Viet Krallığı Seferi: Bach Dang Muharebesi (1287)

Togan önderliğindeki Moğol ordusunun yenilmesi üzerine büyük han, Dai-Viet Krallığı'na üçüncü seferi düzenlemeye karar verdi. Bu sefer için de güvendiği komutanlardan biri olan Yunnan Eyaleti Valisi Nasreddin'i ve torunu Togan'ı görevlendirdi.³¹⁶ Büyük han bir önceki seferde olduğu gibi hem karadan hem denizden

³¹² Atik, **a.g.m.**, s. 26; Turnbull, **Genghis Khan & The Mongol Conquest 1190 – 1400**, p. 82.

³¹³ Nicolle, **a.g.e.**, p. 68; Howorth, **History of Mongols from 9th to 19th Century Vol. I**, p. 247; Delgado, **a.g.e.**, s.164; Grousset, **a.g.e.**, s. 364; Turnbull, **Genghis Khan & The Mongol Conquest 1190 – 1400**, p. 83.

³¹⁴ Atik, **a.g.m.**, s. 26, Turnbull, **Genghis Khan & The Mongol Conquest 1190 – 1400**, p. 83.

³¹⁵ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 211; Allsen, **a.g.e.**, p. 485; Curtin, **a.g.e.**, p. 364; Delgado, **a.g.e.**, s.166; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 271. Bazı araştırma eserlerde General Sogetu'nun ismi "So-Du" olarak da yazılmaktadır. Bkz. Howorth, **History of Mongols from 9th to 19th Century Vol. I**, p. 246; Gorusset, **a.g.e.**, s. 326; Atwood, **a.g.e.**, p. 579.

³¹⁶ Howorth, **History of Mongols from 9th to 19th Century Vol. I**, p. 248; Curtin, **a.g.e.**, p. 364. Delgado'ya göre bu seferde Moğol ordusu 70.000 askerden oluşmaktaydı. Bkz. Delgado, **a.g.e.**, s. 166; Atik, **a.g.m.**, s. 27; Turnbull, **Genghis Khan & The Mongol Conquest 1190 – 1400**, p. 83. Atwood'a göre Moğol ordusu 70.000 askerden oluşmaktaydı, bu askerin yanında savaşa 21.000 kişilik çevre

sefer düzenlemeyi planladı. Hazırlıklarını tamamlayan Moğol ordusu, Dai Viet Krallığı'nın kuzeyinde bulunan Phu Lu'o'ng ve Dai Than garnizonlarını etkisiz hâle getirdi ve ardından başkent Hanoi'ye ilerledi.³¹⁷ Diğer taraftan Moğol donanması, Dai-Viet Krallığı'nın deniz yoluyla destek almasını engellemek amacıyla krallığın en önemli limanı olan Van Don'u yok etti.³¹⁸ Van Don limanı, krallığın en büyük ekonomik geliri sağlayan ticaret limanıydı. Büyük Han, krallığın sadece deniz yolundan destek almasının önüne geçmedi, aynı zamanda krallığın ekonomik olarak zarar görmesini sağlayarak direncini kırmak istedi.

Karadan yürütülen savaşta Moğol ordusu Dai Viet ordusunu yendi ve Dai-Viet askerleri Tran Khanh Du'nun önderliğinde geri çekilerek yeniden toparlandı.³¹⁹ Ardından Dai Than ve Van Don'da kaybedilen garnizonlar Dai-Viet ordusu tarafından geri alındı. Dai-Viet ordusunun diğer bir önemli zaferi de Moğol askerlerine deniz yoluyla gelebilecek gıda malzemeleri gelmesini engellemekti. Dai-Viet ordusu Moğol gemilerine saldırarak onların geri çekilmesini sağladı. Bu gelişme üzerine Moğol ordusu erzaksız kaldı ve ordu içerisinde yeniden salgın hastalıklar meydana geldi. Nasreddin ve Togan önderliğindeki Moğol ordusu günden güne çokça askerini kaybetmeye başladı. Bunun üzerine Nasreddin daha fazla asker kaybetmemek için ordusunu geri çekmek zorunda kaldı ve Moğol ordusu savaşı sonlandırarak Yunnan Eyaleti'ne çekildi.³²⁰

Kara ordusunun çekilmesinin ardından Omar komutasındaki Moğol filosu da ana kanal olan Van Don'a girdi.³²¹ General Ngo Quyen komutasındaki Dai-Viet ordusu Moğol donanmasının ilerlemekte olduğu nehre ahşap kazıklar çakarak donanmayı pusuya düşürmeyi planladı.³²² Moğol donanması nehir boyunca ilerlerken Kral Dao komutasındaki Dai-Viet ordusu küçük teknelerle Moğol donanmasını taciz ederek kurdukları tuzağa çekmeye çalıştı. Su seviyesi alçaldıkça Moğol donanması kütüklere

kabilelerden oluşan destek kuvvetleri de katıldı. Ek olarak komutan Omer ve Tan önderliğinde 500 gemide denizden mevcuttu. Bkz. Atwood, **a.g.e.**, p. 579-580.

³¹⁷ Şehrin eski adı araştırmalarda Thang Long olarak yazılmaktadır. Bkz. Delgado, **a.g.e.**, s. 167; Turnbull, **Genghis Khan & The Mongol Conquest 1190 – 1400**, p. 83; Atwood, **a.g.e.**, p. 579.

³¹⁸ Delgado, **a.g.e.**, s. 167.

³¹⁹ Howorth, **History of Mongols from 9th to 19th Century Vol. I**, p. 248; Delgado, **a.g.e.**, s. 167.

³²⁰ Howorth, **History of Mongols from 9th to 19th Century Vol. I**, p. 248; Atwood, **a.g.e.**, p. 580.

³²¹ Delgado'ya göre bu nehrin adı Bach Dang Nehri'dir. Delgado, **a.g.e.**, s.167; Atwood, **a.g.e.**, p. 580.

³²² Delgado, **a.g.e.**, s. 167; Turnbull, **Genghis Khan & The Mongol Conquest 1190 – 1400**, p. 82.

saplanmaya başladı. Nihayetinde gemiler nehir tabanına saplanmış kütüklerin üzerine oturup hareket edemez duruma geldi ve ardından Dai-Viet ordusu karadan Moğol donanmasına alevli oklar atarak Moğol donanmasının yanmasına sebep oldu. Moğol askerleri yanmakta olan gemilerden kurtulmaya çalıştılsa da başarılı olamadılar.³²³ Nihayetinde Dai-Viet kralı Moğol ordusunu bozguna uğratmasının ardından Moğolların bir kez daha krallığına saldıracağını düşünerek Kubilay Han'ın üstünlüğünü ve hana vergi vermeyi kabul etti.³²⁴

Moğol donanmasının Dai-Viet ordusu tarafından yakıldığı yer günümüzde Ha Long şehrinin en önemli turistik kumsalı olan “Bai Chay” kumaylıydı.³²⁵ Bai Chay kumsalı kavruk bir kum rengine sahiptir ve bu kumsal hakkında Delgad *Kubilay Han'ın Kayıp Donanması* adlı eserinde bir efsane aktardı. Efsane şu şekildedir:

“Sular yükseldiğinde, yanan gemiler kıyaya vurdu ve rüzgâr alevleri ormana sıçrattı. Yangın günlerce sürdü ve sonunda söndüğünde kumlar, kömürden simsiyahtı ve bu renk asırlardır geçmedi”³²⁶

Gerçekte toprağın kavruk renkte olmasının sebebi, toprakta bulunan mineral oranından kaynaklı olduğudur. Fakat anlatılan efsane Vietnamlıların Moğollar karşısındaki alımış olduğu zaferin büyüklüğünü belirtmek amaçlı uydurulan bir efsanedir.³²⁷

Moğol ordusu üçüncü seferde de başarısız oldu. Bunda kuşkusuz coğrafi etmenlerin önemli bir payı bulunmaktadır. Arazi şartlarının zorlu olması ve Moğol ordusunun son iki seferde de salgın hastalıklara maruz kalması ordunun başarısızlığına yol açtı.³²⁸ Ancak Moğol ordusu siyasi olarak Dai-Viet Krallığı'na karşı üstünlük sağlamayı başardı. Bu durumun en önemli nedeni ise Moğol ordusunun krallık toprakları içerisindeki yaptığı yağmalar ve tahribatlardı. Moğol ordusunun yıkıcı seferleri

³²³ Atwood, **a.g.e.**, p. 580.

³²⁴ Curtin, **a.g.e.**, p. 364; Grousset, **a.g.e.**, s. 326; Turnbull, **Genghis Khan & The Mongol Conquest 1190 – 1400**, p. 82; Atwood, **a.g.e.**, p. 580.

³²⁵ Delgado, **a.g.e.**, s. 167.

³²⁶ Delgado, **a.g.e.**, s. 167.

³²⁷ Delgado, **a.g.e.**, s. 168.

³²⁸ Rossabi, **A History of China**, p. 227.

ekonomik açıdan Dai-Viet Krallığı'nı zor durumda bıraktı ve kral, topraklarının daha fazla tahribata uğramaması için Moğollara vergi vermeyi kabul etti.³²⁹

Yüan Hanedanlığı'nın 1368 yılında çökmesinden sonra bu hanedanlığın yerine Çin'de Ming Hanedanlığı kuruldu. Ming Hanedanlığı döneminde ise Dai-Viet Krallığı nüfus bağlamında Çinlileştirilerek doğrudan Çin'e dahil edilmesi planlandı. 1406, 1427 ve 1428 yıllarında Ming Hanedanlığı tıpkı Moğollar gibi Dai-Viet Krallığı üzerine seferler düzenledi, fakat başarısız oldu.³³⁰ Bugün burası, Vietnam'ın kuzeyindeki topraklara denk gelmektedir.

2.3. Moğolların Champa Krallığı Seferleri

2.3.1. Kubilay Han Dönemi Öncesi Champa Krallığı'nın Kısa Tarihi ve Genel Durumu

Champa Krallığı M.S. II. yüzyılın sonlarına doğru Vietnam'ın güneyinde kurulan Güney Asya Krallığı'ydı.³³¹ Kuzeyinde Dai-Viet Krallığı, batısında ise Khmer Krallığı bulunmaktaydı. Champa Krallığı, Champ, Rhade ve Jeraı kültürlerinden oluşan, Malay-Polinezyon birleşimli bir dil kullanmaktaydı.³³² Çin kaynaklarında 758 yılına kadar Champa Krallığı'nın kontrol ettiği toprakları "Li-yi" ismi ile kaydedilmekteydi. Champa Krallığı'ndaki tarih yazıcıları ise 875 yılından itibaren Çinlilerin bu bölge için verilen isme karşılık Chan-ch'eng ve Champapura isimlerini kullanmaya başladılar.³³³

³²⁹ Allsen, **a.g.e.**, s. 485; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 212; Curtin, **a.g.e.**, p. 365.

³³⁰ Taylor, **a.g.e.**, p. 150.

³³¹ Tran Ky Phuong, "Cultural Resource and Heritage Issue of Historical Champa States in Vietnam: Champa Origins, Reconfirmed Nomenclatures, and Preservation of Sites", **Asian Research Institute Working Paper Series No. 75**, Singapore 2006, p. 3; Delgado, **a.g.e.**, s. 163; Rossabi, **A History of China**, p. 130.

³³² Çinliler için Güney Asya halkları tıpkı göçebe Orta Asya halkları gibi barbar sayılmaktaydı. Çinlilerin özellikle Dai-Viet ve Champa krallıklarının halkları betimlerken "barbar" ibaresini kullanmalarının gerekçesi; Dai-Viet ve Champa halklarının savaşçı özelliklerini ön planda tutmalarıydı. Han Hanedanlığı döneminden itibaren, Tang, Sui, Song ve Yuan hanedanlıkları dönemleri boyunca Çinliler Güney Asya halklarıyla devamlı olarak sınır çatışmalarına tanık olmaktaydılar. ³³² Anne-Valerie Schweyer, "The Birth Of Champa", <https://www.researchgate.net/publication/331160829>, (01.03.2020, Saat: 03.50) p. 102-117.

Bu ismin değiştirilmesinde temel sebep ise, krallığın Champa adlı en büyük şehirlerden birinde kurulmasıydı.³³⁴ Krallığın kurulmasının ardından başkent Vijavaya şehri oldu. Bu şehir günümüzde Vietnam'ın Binh Dinh Eyaleti'nin Qui Nhan şehri yakınlarındadır. XI. yüzyıldan XV. yüzyıla kadar Champa kralları Vijavaya şehrini başkent olarak kullandılar. Vijavaya şehri tarihte iki kez Dai-Viet Krallığı'nın saldırısına uğradı. XII. ve XIII. yüzyıllarda da Khmer Krallığı'nın saldırılarına maruz kalarak zayıfladı ve Khmer Krallığı'nın hâkimiyeti altına girdi.³³⁵

XIII. yüzyılın sonlarına doğru Champa Krallığı için kuzeyde Dai-Viet ve Khmer krallıkları haricinde bir başka tehlike belirdi. Möngke Han önderliğinde Moğollar Kuzey Çin'de hakimiyet sağladı ve fetih yönünü güneye Song Hanedanlığı'na çevirdi. Moğollar Song Hanedanlığı ile mücadele hâlindeyken, Kubilay önderliğinde Moğol ordusu 1253 yılında Ta-Li Krallığı'nı ele geçirdi ve ardından, 1257 yılında, Dai-Viet Krallığı'nı vergiye bağladı.³³⁶ Möngke Han'ın 1259 yılındaki ölümüyle birlikte Moğollar uzun bir süre Güney Asya krallıkları üzerine sefer düzenleyemedi.³³⁷ Bunun sebebi Möngke Han'ın ölümünün ardından Kubilay ile kardeşi Arık Buka'nın taht mücadelesi vermeleridir. Bu taht mücadelesi 1259 yılından 1264 yılına kadar sürdü ve nihayetinde 1264 yılında Kubilay kardeşini yakalayıp öldürdü. Akabinde 1264 yılında kendisini Moğol İmparatoru ilan etti.

Kubilay'ın han olmasının ardından Moğol İmparatorluğu'nun başkenti Karakorum'dan Kuzey Çin'de bulunan Da-Du şehrine taşındı. Kubilay Han'ın hedefi Kuzey ve Güney Çin'i birleştirerek burada kalıcı bir hanedanlık inşa etmektir.

³³³ Taylor, **a.g.e.**, p. 154.

³³⁴ Taylor, **a.g.e.**, p. 153-154; Ky Phuong, "Cultural Resource and Heritage Issue of Historical Champa States in Vietnam: Champa Origins, Reconfirmed Nomenclatures, and Preservation of Sites", p. 3.

³³⁵ Taylor, **a.g.e.**, p. 155.

³³⁶ Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 34-36; Keay, **a.g.e.**, s. 349; Stephen G. Haw, "The Mongol Conquest of Tibet", **Journal of Royal Asiatic Society**, v. 10, 2014, p. 48; Buell, **a.g.e.**, p. 49; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 24; Roux, **Moğol İmparatorluğu Tarihi**, s. 322; Allsen, **a.g.e.**, p. 405-407; Almas, **a.g.e.**, s. 386; Haw, "The Mongol Conquest of Tibet", p. 48-49; Turnbull, **Genghis Khan & The Mongol Conquest 1190 – 1400**, p. 82.

³³⁷ Keay, **a.g.e.**, s. 350; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya Tarihi**, s. 136; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 253; Vernadsky, **Moğollar ve Ruslar**, s. 94; Kemaloğlu, **a.g.e.**, s. 45; D'Ohsson, **a.g.e.**, s. 233; Paulenz, **a.g.e.**, s. 47; Gorussset, **a.g.e.**, s. 320; Bartold, **Moğol İstilasına Kadar Türkistan**, s.513; Sonders, **a.g.e.**, s. 167; Delgado, **a.g.e.**, s. 51.

Böylesine köklü bir hanedanlığın kurulabilmesi için Kubilay'ın Çin kültürünü benimsemesi ve kendinden önceki Çin hanedanlıklarının siyasi politikalarını sürdürmesi gerekmektedir. Bu durumun farkında olan Kubilay Han, ilk olarak 1279 yılında Song Hanedanlığına son vererek Han Hanedanlığı döneminden beri iki ayrı bölgeye bölünmüş olan Çin'i birleştirerek burada Yüan Hanedanlığı'nı kurdu.³³⁸ Diğer yandan kendinden önceki Çin hanedanlıklarının planlayıp kısmen başarılı oldukları Güney Asya'nın fethini yeniden planladı. Han Hanedanlığı döneminden itibaren Çinliler Güney Asya krallıklarını kendi kontrolleri altına almaya çalıştılar, fakat bölge halkları Çin hanedanlıklarına karşı güçlü direnç göstererek her dönem bağımsız kalmayı başarabildiler. Nitekim Kubilay Han döneminde de aynı siyasetin devam ettirilmesine karar verildi. Bu politikanın devam ettirilmesindeki en büyük etken Kubilay Han'ın kendisini Çin halkına karşı kanıtlama çabasıydı. Kubilay'a göre Çin'de kalıcı hanedanlık kurmanın yolu halkı kılıçtan geçirerek zorla itaat altına almak değil, aksine Çin kültürünü benimseyip, bu kültürün devamlılığını sağlayarak halkın takdirini ve desteğini almaktır.³³⁹

Güney Asya'daki seferlerin başlangıcı olan Ta-Li seferi kabul edilir ve Kubilay önderliğinde Moğol ordusu 1253 yılında bu krallığı fethetti. Ardından, 1257'de Uryankaday önderliğindeki Moğol ordusu bir başka Güney Asya krallığı olan Dai-Viet Krallığı'na sefer düzenleyerek Moğol üstünlüğünü kabul ettirdi. Fakat Möngke Han'ın ölümüyle birlikte çıkan taht kavgasından faydalanan Dai-Viet kralı taht mücadelesinin devam ettiği yıllarda Moğol İmparatorluğuna vergi vermeyi reddetti. Kubilay, han olmasının ardından Dai-Viet Krallığı üzerinde gücünü tekrardan pekiştirmek ve aynı zamanda Champa Krallığı'nı da imparatorluğu'na dahil etmek için her iki krallığa da elçiler yolladı.³⁴⁰

Kubilay Han'ın Champa Krallığı üzerinde kurmak istediği hâkimiyetin siyasi nedenlerinin yanı sıra ekonomik nedenler de bulunmaktaydı. Champa Krallığı, Dai-Viet Krallığı gibi ticaret yolunun üzerinde bulunmaktaydı. Ayrıca Champa Krallığı

³³⁸ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 75-113; Roux, **Moğol İmparatorluğu Tarihi**, s. 364-366; D'Ohsson, **a.g.e.**, s. 239; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya Tarihi**, s. 137; Paulenz, **a.g.e.**, s. 48; Grousset, **a.g.e.**, s. 324; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 68; Paulenz, **a.g.e.**, s. 48; Sonders, **a.g.e.**, s. 170-171.

³³⁹ Delgado, **a.g.e.**, s. 163; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 208.

³⁴⁰ Delgado, **a.g.e.**, s. 164.

deniz ticaretinde de etkindi ve başta Güney Çin olmak üzere, Java ve Japonya ile deniz ticareti yapmaktaydı.³⁴¹ Dahası Champa Krallığı bir tarım ülkesiydi.³⁴² Kubilay Han'ın en büyük sorunlarından birisi de Kuzey Çin'deki tahıl kıtlığının yaşanmasıydı. Güney Çin'deki tahıl arazilerinin yapılan savaşıardan dolayı zarar görmesi Kubilay Han'ı ek kaynaklar aramaya mecbur bıraktı. Tahıl ve pirinç yetiştiriciliği konusunda Dai-Viet ve Champa krallıkları oldukça zengindi ve bu doğrultuda Kubilay Han Champa'ya yöneldi. Han, öncelikle elçisini görevlendirerek Champa kralının huzuruna yolladı, fakat Champa kralı gelen talebi reddetti. Diplomatik yolların iki devlet arasında kapanması üzerine savaş kaçınılmaz oldu.

2.3.2. I. Champa Krallığı Seferi (1281)

Kubilay Han'ın 1279 yılında Song İmparatorluğu'nu ortadan kaldırmasıyla birlikte Güney Çin tamamen Moğol İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altına girdi.³⁴³ Moğol hâkimiyeti altında yaşamayı reddeden birçok Song Hanedanlığı soylusu çevre krallıklara sığınmayı tercih etti. Song imparatoru danışmanlarından biri olan Çin-i-cong Song soylularının bir bölümüne Champa Krallığı'na sığınmalarını önerdi.³⁴⁴ Danışmanlara göre Song Hanedanı mensupları Champa Krallığı'nda güç toplayıp kaybettikleri tahtlarını yeniden kazanabileceklerini planladılar. Song soylularının Champa Krallığı'na kaçışlarının artması üzerine Moğol orduları Ley-Cou şehrini kuşatarak kaçakları engellemeye çalıştı.³⁴⁵

Song imparatoru danışmanı Çin-I-Cong'un haricinde Songlu General Çang-Şi-Ciede Champa Krallığı'nda bir güç toplayarak tekrardan Song İmparatorluğu'nu geri alma ümidiyle kaçtıysa da pek başarılı olamadılar. General ve danışman sadece Çin'den Champa Krallığı'na kaçanların krallığa gelebilmesini sağlayabildiler.³⁴⁶ Moğollar,

³⁴¹ Polo, **Dünyanın Hikâye Edilişi**, s. 335; Delgado, **a.g.e.**, s. 163; Roux, **Moğol İmparatorluğu Tarihi**, s. 381; Atik, "Moğolların Güneydoğu Asya Devletleri ile Siyaseti", s. 25.

³⁴² Polo, **Dünyanın Hikâye Edilişi**, s. 335.

³⁴³ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 75-113; Roux, **Moğol İmparatorluğu Tarihi**, s. 364; D'Ohsson, **a.g.e.**, s. 239; Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya Tarihi**, s. 137; Paulenz, **a.g.e.**, s. 48; Grousset, **a.g.e.**, s. 324; Paul, **a.g.e.**, s. 366; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 68; Paulenz, **a.g.e.**, s.48; Sonders, **a.g.e.**, s. 170-171.

³⁴⁴ Delgado, **a.g.e.**, s. 163; Atik, **a.g.m.**, s. 24.

³⁴⁵ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 91.

³⁴⁶ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 92.

Champa Krallığı'na kaçan Song soylularının ileride kendisine tehlike yaratabileceğini düşünerek Dai-Viet ve Champa krallıklarını takibe almaya başlamıştı.

Kubilay Han, Moğol imparatoru olduktan sonra 1267 yılında Dai Viet ve Champa krallıklarına elçilerini göndererek krallıkların kendisine boyun eğmelerini ve yıllık vergi vermelerini istedi.³⁴⁷ Annam kralı bu talebi kabul ederken, Champa kralı, hanın kendisinden istediği talepleri duyması üzerine elçiye kötü muamele yaparak elçiye geri gönderdi.³⁴⁸ Bu durumun ardından Büyük Han, Champa Kralı IV. Indravarman'ı sarayına davet etti, ancak kral yolculuk yapmak için yaşlı olduğunu bahane ederek bu daveti reddetti.³⁴⁹ Büyük Han 1279 yılında bir kez daha Champa kralına elçi yollayarak sarayına davet etti ve oğlunu kendisine rehin olarak göndermesini talep etti.³⁵⁰ Ancak Champa kralı gelen bu talebi de reddetti. Diploması yoluyla Champa Krallığı'nı itaati altına alamayacağını anlayan hanın savaşmaktan başka çaresi kalmadı. Champa Krallığı'na yapacağı sefer için de Deniz Ticareti Müfettişi olan General Sogetu'ya haber göndererek savaşa hazırlanmasını emretti.³⁵¹

Moğollar 1281 yılında Japonya seferinin ardından aynı yıl ikinci kez deniz seferi düzenliyordu ve bu seferki hedef Champa Krallığı'ydı. 1281 yılında Moğol ordusu General Sogetu önderliğinde 5.000 asker ve 100 parça gemiyle birlikte Güney Çin'den açılarak Champa Krallığı'nın başkenti olan Vijaya şehrine çıkartma yaptı.³⁵² Moğolların saldırı haberini alan Kral IV. Jaya Indravarman başkentini terk ederek ordusuyla birlikte dağlık bölgelere kaçtı. Moğol ordusu çıkarma yaptığında direnişle karşılaşmadan başkent Vijaya'yı aldı.³⁵³ Krallık engebeli arazilerden ve sık ormanlardan oluşmasından dolayı Moğol ordusu krallığın iç bölgelerine doğru ilerledikçe de güçlük çekti.³⁵⁴ İç bölgelere doğru ilerledikleri sık sık Champa askerleri

³⁴⁷ Delgado, **a.g.e.**, s. 164.

³⁴⁸ Delgado, **a.g.e.**, s. 164.

³⁴⁹ Allsen, **a.g.e.**, p. 485; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 210.

³⁵⁰ Roux, **a.g.e.**, s. 381; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 210; Atik, **a.g.m.**, s. 25; Coeges, **a.g.e.**, p. 192.

³⁵¹ Adı geçen komutan, Rossabi'nin eserinde So-du, Groudsset'in çalışmasında Segetü, Delgado'nun eserinde Sogetu ve Marco Polo'nun seyahatnamesinde Scegetu olarak yazılmıştır. Rossabi, **Kubilay Han**, s. 210;

³⁵² Marco Polo, **Dünyanın Hikâye Edilişi.**, s. 335; Delgado, **a.g.e.**, s. 164; Roux, **a.g.e.**, s. 382; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 211; Atik, **a.g.m.**, s. 26; Turnbull, **Genghis Khan & The Mongol Conquest 1190 – 1400**, p. 82; Coeges'e göre çıkartma 1283 yılında yapıldı. Coeges, **a.g.e.**, p. 192.

³⁵³ Delgado, **a.g.e.**, s. 164; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 211; Atik, **a.g.m.**, s. 26.

tarafından pusuya düşürüldüler. Dahası salgın hastalıkların Moğol ordusunun içerisinde ortaya çıkmasının ardından ordu güçsüzleşmeye başladı ve geri çekilmek zorunda kaldı.³⁵⁵ Buraya deniz yoluyla General Sogetu'ya yardım da gönderilemedi, çünkü ikmal ve erzak taşıyabilen gemilerin hemen hemen hepsini Japonya seferleri sırasında kaybedilmişti.³⁵⁶ Hanın tek çaresi karadan destek vermektir.

2.3.3. II. Champa Krallığı Seferi (1285)

Büyük han, Champa'daki ordusuna denizden destek verememesi üzerine karadan bir destek birliği yollamak istedi. Ancak Champa Krallığı ile Moğol İmparatorluğu sınırdaş değildi ve iki devlet arasında Dai-Viet Krallığı bulunmaktaydı. Kubilay Han, Champa Krallığı'ndaki ordusuna destek birliği yollayabilmesi için ordusunun Dai-Viet topraklarından geçmesi gerekiyordu. Bunun için Büyük Han, Dai-Viet kralına ordusunun Dai-Viet topraklarından geçmesini istedi, fakat kral bu talebi bağımsızlığı tehdit ettiğini düşünerek reddetti.³⁵⁷

Bunun üzerine torunu Togan'ı ve Yunnan Eyaleti Valisi Nasreddin'i 15.000 asker ile Dai-Viet Krallığı üzerine yolladı.³⁵⁸ Togan ordusu ile 1285 yılında yola koyuldu ve aynı yılın sonunda Dai-Viet Krallığı'na saldırdı. Ancak Togan ve Nasreddin'in saldırısı Dai-Viet ordusu tarafından başarıyla geri püskürtüldü ve Moğol ordusu

³⁵⁴ Polo, **Dünyanın Hikâye Edilişi**, s. 336; Champa Krallığı'nın düzenli bir ordusu yoktu. Champa Krallığı yükseltisi çok ve sık ormanlarla kaplı bir coğrafyaya sahipti ve bu coğrafi şartlara göre gerilla taktiğinde savaşılmaktaydılar. Kral ve ordusu yüksek tepelere sığınarak düşman ordusunun krallığın merkezine gelmesini bekler. Düşman ordusunun beklenen yere gelmesinin ardından onları yıpratmak için Champa ordusu bölümlere ayrılarak kademeli saldırılar yapardı. Bu saldırılar sıklaşmaya başlayınca düşman ordusu geri çekilmeye başlar. Ayrıca bölge uzun nehir ve bataklıklardan meydana geldiği için salgın hastalıklar bölgede yaygındı. Dolayısıyla Moğol ordusunun Hem Annam hem de Champa krallıklarında maruz kaldığı güçlükler, krallıkların gerilla savaşlarını tercih etmesi, bölgenin yükseltiler ve sık ormanlarla kaplı olması ve son olarak da salgın hastalıkların Moğol ordusunu oldukça yıpratması Moğolların geri çekilmesine neden oldu. Bkz. Turnbull, **a.g.e.**, p. 82.

³⁵⁵ Roux, **Moğol İmparatorluğu Tarihi**, s. 382; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 211.

³⁵⁶ Delgado, **a.g.e.**, s. 165.

³⁵⁷ Allsen, **a.g.e.**, 6, p. 485; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 21; Turnbull, **a.g.e.**, p. 83.

³⁵⁸ Atik, **a.g.m.**, s. 26; Allsen, **a.g.e.**, p. 485; Eberhard, **A History of China**, p. 253; Howorth, **History of Mongols from 9th to 19th Century Vol. I**, p. 246; Delgado, **a.g.e.**, s. 164; Curtin, **a.g.e.**, p. 364; Lockard, **Southeast Asia I World History**, p. 49; Grousset, **a.g.e.**, s. 326; Roux, **a.g.e.**, s. 382. Rossabi'ye göre Kubilay Han bu sefer için A-ta-hay ve Arık Kaya isimli komutanları görevlendirdi. Bkz. Rossabi, **Kubilay Han**, s. 211.

Yunnan Eyaleti'ne geri çekilmek zorunda kaldı.³⁵⁹ Diğer yandan Champa ordusu, Moğol ordusunun Dai-Viet ordusu tarafından yenildiğini öğrenmesi üzerine General Sogetu komutasındaki Moğol ordusunun üzerine yürüdü. General Sogetu, Champa ordusunun saldırılarına karşı direnç göstermeye çalıştıysa da başarısız oldu ve Champa Kralı'nın oğlu Tran Nat Can tarafından yakalanıp idam edildi.³⁶⁰ Moğol ordusu askeri olarak büyük hezimete uğradı, fakat Champa Krallığı şehirlerine yaptıkları yağmalar ile krallığa ekonomik kayıplar verdirdiler. Champa kralı bu kayıpların önlenmesi adına Moğollara vergi vermeyi kabul ederek gelecekte gelebilecek olan Moğol akınlarını durdurmak istedi.³⁶¹ Marco Polo, Champa kralının Büyük hana aşağıdaki gibi bir mektup yazarak Han'a bağlılığını bildirdiğini belirtir.

*“Büyük Kağan, Çamba'nın kralı olan efendimiz size bağlılığını sunup saygı ile selamlıyor sizi. Kendisinin yaşlı bir kişi olduğunu ve kalan yıllarının sayılı bulunduğunu, yaşamını barış içinde bitirmek istediğini belirtiyor. Ülkesini uzun süredir barış ve dinginlik içinde tutturmuştur ve o ülkenin yıkıma uğraması yüreğini parçalamaktadır. Size bağlanmayı istediğini, bunun için de fil ve sarısabır ağacı olarak yıllık bir haraç ödemeye hazır olduğunu bildiriyor. Komutanınızı ve krallığına büyük zarar veren askerlerinizi topraklarından çekmenizi büyük saygıyla rica ederek aman diliyor.”*³⁶²

Nihayetinde taraflar arasında anlaşma sağlanarak seferler durduruldu. Champa Krallığı ile Moğol İmparatorluğu arasındaki ilişkiler Moğol İmparatorluğu'nun yıkılmasına dek sürdü. Ancak kurulan bu üstünlük askerî zafere istinaden kazanılmamıştı, Güney Asya krallıklarının Moğol saldırılarından endişelenip ülkelerinin daha fazla ekonomik ve nüfus kaybına uğramaması adına kabul görmüş geçici bir üstünlüktü.³⁶³

³⁵⁹ Roux, **a.g.e.**, s. 382; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 211; Atik, **a.g.m.**, s. 26; Coeges, **a.g.e.**, p. 192.

³⁶⁰ Allsen, **a.g.e.**, p. 485; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 211; Allsen, **a.g.e.**, p. 485; Curtin, **a.g.e.**, p. 364; Delgado, **a.g.e.**, s. 166; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 271. Howorth, **a.g.e.**, p. 246; Gorusset, **a.g.e.**, s. 326; Roux, **Moğol İmparatorluğu Tarihi**, s. 382; Turnbull, **Mongol Warrior 1200-1350** p. 83; Coeges, **a.g.e.**, p. 192.

³⁶¹ Allsen, **a.g.e.**, p. 485; Polo, **a.g.e.**, s. 335; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 212; Atik, **a.g.m.**, s. 28.

³⁶² Polo, **a.g.e.**, s. 336.

³⁶³ Weatherford, **Cengiz Han**, s. 282; Rossabi, **A History of China**, p. 227.

2.4. Moğolların Pagan Krallığı Seferleri

2.4.1. Kubilay Han Dönemi Öncesi Pagan Krallığı'nın Kısa Tarihi ve Genel Durumu

Pagan Krallığı, bugünün Myanmar Birliği Cumhuriyeti sınırları içerisinde kurulan bir Güney Asya krallığıydı. Hint kültürü ve Budizm etkisi altında gelişen Pagan Krallığı nüfus olarak Burmanlar (Birmanlar), Monlar, Pyuslular, Taylar, Çinliler ve Hintlilerden oluşmaktaydı.³⁶⁴ Krallık, siyasi bir birlik olarak ortaya çıkmadan önce bu bölgede şehir devletleri mevcuttu. Bu şehir devletlerinin başında Mon, Pyusi Thotan ve Pagan şehirleri gelmekteydi. Kültür ve ekonomik bakımından en güçlüsü Mon Devleti'ydi. Yıllar içerisinde bu bölgede güç dengeleri değişti ve Mon Devleti zaman içerisinde zayıflamaya başladı. Ardından bu devletin yerini Pagan Devleti aldı. Pagan Devleti, günümüzde Myanmar Birliği Cumhuriyeti'nin Mandalay Eyaleti'nde bulunan Bagan şehri sınırları içerisinde kurulmuştu.³⁶⁵

Pagan şehri iki kısımdan oluşmaktaydı. Birinci kısım Tagaung Krallığı'nın yıkılmasından sonra Tagaung halkının M.S. I. yüzyılda kurduğu eski Pagan şehriydi.³⁶⁶ Ardından, M.S. I. yüzyılın ikinci yarısında, Prome Krallığı'na göç etmiş olan Kanran ve Pyu kabileleri arasında bir iç savaş meydana geldi. Bu savaşta Prome Kral Thupinyan bu savaşta öldü ve ardından Prome Krallığı çöktü.³⁶⁷ Pyu kabilesi, Thamokdari'nin önderliğinde M.S. 108 yılında yeni Pagan şehrine yerleşti.³⁶⁸ Araştırmacılara göre Pagan şehri 849 yılına kadar tam bir şehir hüviyetine bürünmedi. 849 yılında Pyinbya adlı bir kabile liderinin şehrin etrafına sur çekmesi ve şehir

³⁶⁴ Pagan Krallığı Anawrahta döneminde Dragon inancını yasaklayarak Budizm'in etkisi altında kaldı ve Theravada Budizmini'ni benimsedi. Atwood, **a.g.e.**, p. 71; Bob Hudson, Nyein Lwin and Win Maung (Tanpawady), "The Origin of Bagan: New Dates and Old Inhabitants", **Asian Perspectives**, Vol. 40, No. 1, 2002, p. 48.

³⁶⁵ Günümüzde de hâlen Bagan olarak isimlendirilmektedir. Bu şehir yukarı Myanmar'da bulunan Ayetarwady Nehri civarında kuruldu. Bkz. Hudson, Lwin and Maung (Tanpawady), "The Origin of Bagan: New Dates and Old Inhabitants", p. 48.

³⁶⁶ S. W. Cocks, **A Short History Of Burma**, Macmillan And Co., Limited, London 1919, p. 13; Lieut.-General Sir Arthur P. Phayre, **History of Burma**, Trübner & Co., Ludgate Hill, London, p. 9.

³⁶⁷ Cocks, **A Short History Of Burma**, p. 13.

³⁶⁸ Cocks, **a.g.e.**, p. 13-15; William J. Topich and Keith A. Leitich, **The History of Myanmar**, Greenwood An Imprint of ABC-CLIO, LLC, California 2013, p. 58; Phayre, **History of Burma**, p. 18.

içindeki yerleşim planını düzenlemesiyle birlikte Pagan şehrinin asıl temellerinin atıldığı belirtilir.³⁶⁹

Pagan Krallığı'nın temelleri ise XI. yüzyılda atıldı. Kral Anawrahta'nın (1044-1077) Pagan şehir yönetimini devralmasıyla birlikte burada Pagan Krallığı kuruldu.³⁷⁰ Krallığın kurulmasıyla birlikte önce çevredeki şehir devletleri ele geçirildi, ardından çevredeki komşu krallıklara bir dizi seferler düzenlendi. 1044 – 1277 yılları arasında Pagan Krallığı bölgesel bir güç hâline geldi.

Kral Narathihapate döneminde krallık zorlu bir sürece girdi.³⁷¹ Bu dönemde Çin'de Moğol tehlikesi baş gösterdi ve Moğollar Kuzey Çin'den başlayarak Güney Çin'e kadar ilerledi. Moğolların 1253 yılında Ta-Li Krallığı'nı ortadan kaldırmasıyla Ta-Li Krallığı içerisinde yaşayan Tai nüfusunun önemli bir kısmı Pagan Krallığı topraklarına sığındı.³⁷² Pagan Krallığı, Mon, Pyus, Thaton gibi şehirleri kontrol altında tutmaya çalışırken, önemli bir Tai nüfusunun topraklarına yerleşmesiyle birlikte başka bir tehdit unsuru oluştu. Bir tarım toplumu olan Pagan Krallığı, tarım topraklarının bir kısmını da yeni gelen Tai halkına açtı. Bu durum karşısında Burma halkının sahip olduğu topraklar ellerinden alındı. Dahası ekonomik olarak halkın tarımdan sağladığı kazanç azalmaya başladı. Bir diğer tehlike ise Kubilay Han önderliğinde Moğol ordularının Çin'in güneyinde bulunan krallıklara bir dizi seferler düzenlemeye başlamasıydı. Bu seferlerden ilki Ta-Li Krallığı'na karşı yapıldı ve buradaki nüfus başta Pagan Krallığı olmak üzere çevre krallıklara dağıldı. Bir başka sefer de Kuzey Vietnam'a düzenlendi. Böylece Moğol orduları Burma topraklarına doğru ilerlemekteydi.

³⁶⁹ Topich and Leitich, **The History of Myanmar**, p. 58; D.G.E. Hall, **Burma**, Hutchinson and Co (Pulishbers) Ltd., London 1960, p. 14; Michael Aung-Twin and Maitrii Aung-Twin, **A History of Myanmar Since Ancient Times**, Reaktion Books, London 2013, p. 96.

³⁷⁰ Tarihçi Taylor 1044 yılı olduğunu belirtir. Bkz. Taylor, **a.g.e.**, p. 164. Eberhard ise krallığın kuruluş tarihini 1100 olarak belirtmektedir. Bkz. W. Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 302; Craig A. Lockard, **Southeast Asia I World History**, Oxford University Press, New York 2009, p. 42; Coeges'e bu kralın adı Anorahta idi. G. Coeges, **a.g.e.**, p. 133; Hudson, Lwin and Maung (Tanpawady), **a.g.m.**, p. 48; Hall, **Burma**, p. 19; Topich and Leitich, **The History of Myanmar**, p. 58; araştırmacı Phayre çalışmasında bu kralı "Anoarahta" olarak isimlendirmektedir. Bkz. Phayre, **a.g.e.**, p. 33.

³⁷¹ Cocks, **A Short History Of Burma**, p. 24; Atwood, **a.g.e.**, p. 72.

³⁷² Golden, **Dünya Tarihinde Orta Asya**, s. 144.

2.4.2. I. Pagan Krallığı Seferi: Ngasaungvan Savaşı (1277)

Kubilay Han'ın emri üzerine Yunnan Eyaleti Valisi Nasreddin³⁷³, 1271-73 yılları arasında Yunnan Eyaleti'ndeki keşişleri hanın elçisi olarak Pagan kralının yanına gönderdi.³⁷⁴ Hanın elçileri Pagan Kralı Narathihapate'nin büyük han'ın oğullarından birini hanın yanına rehin göndermesini istedi. Elçiler kralın kötü muamelesine maruz kaldılar ve Pekin'e geri gönderildiler.³⁷⁵ 1273 yılında Pagan kralının yanına bir Moğol elçilik heyeti daha geldi. Kral gelen talepleri yeniden reddetti, ancak bu sefer Moğol elçilerini idam ettirdi.³⁷⁶

Elçilerin öldürülmesinin ardından Pagan kralı 1277 yılında Yunnan Eyaleti sınırına yakın olan Cini-Chi bölgesine saldırdı.³⁷⁷ Pagan Krallığı'nın saldırısını Kutuk (Qutuq) komutasındaki 700 kişilik Moğol birliği bastırdı ve geri püskürttü.³⁷⁸ Pagan ordusunun

³⁷³ Araştırmacı Phayre'ye göre Nasreddin, Türk kökenli bir komutan idi. Phayre, **a.g.e.**, p. 56; Rossabi'ye göre Kubilay Han, Müslümanları devletin çeşitli kademelerinde görevlendirmekteydi. Yunnan Eyaleti'nin başına Said Ecel'i getirdi. Bunun sebebi Çin, Burma ve Hindistan arasındaki ticaretin öneminin farkında idi. Yunnan Eyaleti'nin en önemli ticarî gurubu da Müslümanlar tarafından oluşturulmuştu. Bu yüzden Said Ecel o bölgenin başına getirilerek mevcut bölgenin ticarî hacmini genişletmek ve güneye olası bir sefer düzenleyecek buradaki ticari olanaklara erişmeyi sağlama amacındaydı. Said Ecel'in 1279 yılında ölümü üzerine, yerine oğlu Nasreddin geçti. Nasreddin Annam ve Burma üzerine seferler yaptı. 1292 yılında 30.000 altın çaldığı iddaa edilerek suçlandı ve idam edildi. Bkz., Rossabi, **Kubilay Han**, s. 192-193.

³⁷⁴ Coeges, **a.g.e.** p. 193; Christopher P. Atwood, **a.g.e.**, p. 72; Hall, **a.g.e.**, p. 25; Topich and Leitich, **a.g.e.**, p. 62; Cocks, **a.g.e.**, p. 24; Phayre, **a.g.e.**, p. 53.

³⁷⁵ Araştırmacı Thwin'e göre 1271 yılında giden elçi Çin'e geri dönmedi. Thwin, Moğol elçisinin, Wareru adlı Pagan bir rahibin isyan çıkartması sonucu isyancılar tarafından öldürülmüş olabileceğini belirtmektedir. Michael Aung-Thwin, **Pagan The Origins Of Modern Burma**, Hawai University Press, Honolulu 2019, p. 195; Howorth, **History Of Mongols From 9Th To 19Th Century Part I**, p. 241; Rossabi, **The Cambridge History of China Vol 6**, p. 485.

³⁷⁶ Cock, **a.g.e.**, p. 24; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 302; Nicolle, **a.g.e.**, p. 69; Thwin, **Pagan The Origins Of Modern Burma**, p. 195; Rossabi, **The Cambridge History of China Vol 6**, p. 485; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 208. Bkz. Phayre'ye göre Moğol elçileri krala aşağılayıcı davranınca kral Moğol elçilerini idam ettirdi. Phayre, **a.g.e.**, p. 53; Coeges, **a.g.e.** p. 193; Hall, **a.g.e.**, p. 25; Topich and Leitich, **a.g.e.**, p. 62.

³⁷⁷ Cini-Chi; Altın Dışlılar Devleti. Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 302. Nicolle bu devletin adını Kuansaiye olarak belirtir ve Pagan kralının 1277 yılında bu devlete saldırdığını belirtir. Nicolle, **a.g.e.**, p. 69. Cocks'a göre bu şehrin adı Kange, Bhamo ve Momein şehirleri arasında kalmaktaydı. Bkz. Cocks, **a.g.e.**, p. 24; Grousset, **a.g.e.**, s. 327; Coeges, **a.g.e.** p. 193; Atwood, **a.g.e.**, p. 72; Hall, **a.g.e.**, p. 26; Topich and Leitich, **a.g.e.**, p. 62; Phayre, **a.g.e.**, p. 53; Tony Jaquest, **Dictionary of Battles and Sieges: A Guide to 8.500 Battles from Antiquity through the Twenty-first Century Volumes 1-3**, Greenwood Press, London 2007, p. 727.

³⁷⁸ Atwood, **a.g.e.**, p. 72; Coeges, **a.g.e.** p. 193; Topich and Leitich, **a.g.e.**, p. 62; Phayre, **a.g.e.**, p. 53; Hall, **a.g.e.**, p. 26.

saldırı haberini alan Kubilay Han, Yunnan Valisi Nasreddin'i Pagan Krallığı üzerine sefere çıkması için emir verdi.

Araştırmacılar bu seferdeki Moğol ordusundaki asker sayısı hakkında birbirlerinden farklı rakamlar vermektedir. Howorth'a göre Moğol ordusu 12.000 askerden oluşurken, Pagan ordusunun asker sayısı 40.000- 50.000 piyade, 800 fil ve 10.000 süvariden ibaretti.³⁷⁹ Nicolle ve Jaques, Pagan ordusunun 400.000 askerden, Moğol ordusunun da 10.000 askerden oluştuğunu yazarlar.³⁸⁰ Curtin, Pagan ordusunun 60.000 askerden meydana geldiğini belirtirken³⁸¹, Bergreen Marco Polo'nun seyahatnamesini referans göstererek Pagan ordusunun 60.000 askerden, Moğol ordusunun da 12.000 askerden meydana geldiğini belirtir.³⁸²

1277 yılında ilerlemeye başlayan Moğol ordusu Pagan Krallığı'nın kuzey bölgelerini ele geçirdi ve Ngasaungvan şehrine kadar ilerledi. Pagan ve Moğol orduları bu şehirde karşı karşıya geldiler. Moğol ordusu süvari ve Çin piyadelerden oluşuyorken, Pagan ordusu piyade, süvari ve fillerden meydana gelmekteydi.³⁸³ Pagan ordusundaki filler Moğol süvarileri için bir tehlike arz etmekteydi. Filler fizikî olarak büyük oldukları için Moğol atlarını ürküttüğünden atlar mevcut ordu düzenini bozmaktaydı. Nasreddin yeni bir strateji geliştirerek ordusunu fillerin kolay hareket edemeyeceği sık ormanlara doğru geri çekti. Nasreddin askerlerine atlarını ağaçlara bağlayıp düşman ordusunun saldırısını beklemelerini emretti.³⁸⁴ Pagan ordusu Moğol ordusunun zayıf olduklarını ve bu nedenle geri çekildiklerini düşünerek Moğol ordusunu takip etmeye başladı. Sık ağaçlarla kaplı ormanlık alanlarda hareket kabiliyetini kaybeden filler, Moğol ordusunun yoğun ok atışlarına dayanmayarak etkisiz hâle getirildi. Fillerin kaçtığını gören Moğollar, atlarının düğümlerini çözerek Pagan ordusunun üzerine yürümeye

³⁷⁹ Howorth, **History of Mongols From 9th to 19th Centruy Vol I**, p. 241.

³⁸⁰ Nicolle, **a.g.e.**, p. 69-70; Jaquest, **Dictionarey of Battles and Sieges: A Guide to 8.500 Battles from Antiquity through the Twenty-first Century Volumes 1-3**, p. 727.

³⁸¹ Curtin, **a.g.e.**, p. 362.

³⁸² Bergreen, **a.g.e.**, s. 200.

³⁸³ Rossabi, **The Cambridge History of China Vol 6**, p. 485; Bergreen, **Marco Polo**, s. 200; Curtin, **The Mongols**, p. 362.

³⁸⁴ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 209; Bergreen, **Marco Polo**, s. 200; Curtin, **a.g.e.**, p. 362; Polo, **Dünyanın Hikâye Edilişi**, s. 259.

başladı. Pagan ordusu Moğolların saldırılarına daha fazla dayanamadı ve ordu bozguna uğradı.³⁸⁵

Moğol ordusu galip gelmesine rağmen Pagan topraklarında daha fazla ilerleyemedi. Bunun sebebi ise savaşıma alışık olmadığı topraklarda çok fazla asker kaybının yaşanmasıydı. Ayrıca Moğol ordusu, aşırı sıcak hava koşullarına da alışkın değildi. Bir başka neden ise salgın hastalıklarının Moğol ordusuna sıçramasıyla savaşımdan asker kayıplarının artmaya başlamasıydı. General Nasreddin elindeki ordu ile bu zorlu koşullarda daha fazla ilerleme kaydedemeyeceğini anladığından geri çekilmek zorunda kaldı. Neticede Moğollar I. Pagan seferinde askerî üstünlük sağladıysa da kısa zaman içerisinde ordu dağılmaya başladı. Böylece ilk sefer sonuçsuz kalmış oldu.

2.4.3. II. Pagan Krallığı Seferi (1283)

İlk seferin sonuçsuz kalması ve Pagan kralının itaatini bildirmemesi üzerine büyük han, General Nasreddin'e Pagan Krallığı üzerine ikinci bir sefer daha düzenlemesini emretti. 1283 yılında Nasreddin ordusunu hazır hâle getirerek tekrardan Pagan Krallığı üzerine yürüdü.³⁸⁶ Pagan kralı Moğolların yeniden sefer yapacağını öğrenmesinin ardından Nachonkyham ve Koncan gibi şehirlere askerlerini yerleştirerek savunma hattı oluşturdu.³⁸⁷ Nitekim 1283 yılında sefere çıkan Moğol ordusu ilk önce Nachonkyham ve ardından Koncan'daki Pagan ordusunun savunma hattını kırarak Takon şehrine doğru ilerledi.³⁸⁸ Moğollar Takon şehrini ele geçirdiler ve şehrin valisini öldürdüler.³⁸⁹

Takon zaferinin ardından Nasreddin ordusunu ikiye böldü. Nasreddin önderliğindeki birinci Moğol birliği karadan ilerlerken, ikinci Moğol birliği ise 200 kayak ile Taping Nehri üzerinden Pagan başkentine ilerledi.³⁹⁰ Nasreddin komutasındaki Moğol ordusu

³⁸⁵ Bergreen, **a.g.e.**, s. 201-202-203; Curtin, **a.g.e.**, p. 363; Howorth, **a.g.e.**, p. 242; Rossabi, **The Cambridge History of China Vol 6**, p. 485; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 209; Bergreen, **a.g.e.**, s. 201; Polo, **Dünyanın Hikâye Edilişi**, s. 261.

³⁸⁶ Topich and Leitich, **a.g.e.**, p. 63; Phayre, **a.g.e.**, p. 53; Hall, **a.g.e.**, p. 26; Cocks, **a.g.e.**, p. 24.

³⁸⁷ Thwin, **a.g.e.**, p. 195

³⁸⁸ Topich and Leitich, **a.g.e.**, p. 63; Yavuzcan, **Kubilay Han**, s. 77.

³⁸⁹ Thwin, **a.g.e.**, p. 195; Coeges, **a.g.e.** p. 193; Atwood, **a.g.e.**, p. 72; Phayre, **a.g.e.**, p. 53.

³⁹⁰ Cocks, **a.g.e.**, p. 24.

Pagan ordusu ile Kaungsin şehrinde karşı karşıya geldi.³⁹¹ Pagan ordusu Moğollar karşısında ağır bir yenilgi alarak başkente doğru çekilmeye başladı. Moğol ordusu Pagan ordusunu Güney Bassein bölgesine kadar takip etti. Bir süre Moğol hâkimiyetinde kalan Takon şehri Moğolların çekilmesinin ardından Shanlılar tarafından geri alındı.³⁹²

Pagan Kralı, Moğollara karşı hem karada hem de denizde ağır mağlubiyetler aldı ve önemli şehirleri Moğollar tarafından yağmalandı. Pagan topraklarının yağmalanması ekonomik olarak büyük bir kayıptı. Krallığın en önemli geçim kaynağı tarımdı ve krallığın topraklarının önemli bir kısmında pirinç üretimi yapılmaktaydı.³⁹³ Moğol ordusunun yaptığı yağmalardan dolayı tarım arazileri işlevsiz hâle geldi ve açlık yaşamaya başladı. Bu durumda Pagan kralı, büyük hanın isteklerini kabul etmek zorunda kaldı. Barışın sağlanması adına kral, Disapramok adlı bir devlet görevlisini 1284 yılında büyük hanın yanına gönderdi.³⁹⁴ 1286 yılında büyük hanın huzuruna çıkan Disapramok, büyük hanın taleplerinin Pagan kralı tarafından kabul edildiğini belirterek taraflar arasında barışın tesisini sağladı.

2.4.4. III. Pagan Krallığı Seferi (1297)

Pagan Kralı Narathihapate'nin 1287 yılında ölmesinin ardından yerine 1289 yılında Klawcwa geçti.³⁹⁵ Onun döneminde Pagan Krallığı dağılma dönemine girdi.³⁹⁶ Bu dönemde Pagan Krallığı içerisinde yaşayan Tai halkından biri olan Shan kabilesi zaman içerisinde güçlenerek Pagan Krallığı'nın yönetimini ele geçirmeye başladı.³⁹⁷

³⁹¹ Phayre, **a.g.e.**, p. 53.

³⁹² Thwin, **a.g.e.**, p. 196.

³⁹³ İktisatçı Cipolla'nın *Dünya Nüfusunun İktisat Tarihi* adlı eserinde Asya kıtasındaki yerleşik yaşam düzeninden bahsederken ilk tarımın Tayland'ın kuzeyinde ve Burma kıyılarında Spirit Cave kazılarıyla ortaya çıkartıldığını belirtmiş ve tarım işlevlerinin kökeninin M.Ö. 7500 yılına kadar uzandığını ileri sürmüştür. Cipolla, **a.g.e.**, s. 15.

³⁹⁴ Thwin, **a.g.e.**, p. 196; Coeges, **a.g.e.** p. 194; Yavuzcan, **a.g.e.**, s. 77.

³⁹⁵ Thwin, **a.g.e.**, p. 196; Topich and Leitch, **a.g.e.**, p. 63.

³⁹⁶ Cocks, kralın adını kendi çalışmasında Kyawswa olarak kullanır. Bkz. Cocks, **a.g.e.**, p. 26. Phayre'ye göre bu ismi Kyoaswa olarak belirtmektedir. Bkz. Phayre, **a.g.e.**, p. 57-58.

³⁹⁷ Cocks, **a.g.e.**, p. 28.

Kral Klawcwa, Shan kardeşlerin³⁹⁸ krallığın içerisinde güç kazanması üzerine üvey oğlu Kumarakassapa'yı 1297 yılında Togan Temür Han'ın huzuruna göndererek yardım istedi.³⁹⁹

Büyük Han 1300 yılında Kumarakassap'ın tahtını geri alması için bir ordu gönderdi. Shan kardeşlerden biri olan Athinkhaya, Moğol ordusunu kendi yönettiği Mrancuin şehrinde karşıladı. Athinkaya, gelen Moğol ordusunun komutanına hediyeler sunarak savaştan geri çekilmesini sağladı.⁴⁰⁰ Moğol ordusunun çekilmesi üzerine Kumarakassap ortadan kaldırıldı ve Pagan Krallığı'nda Shan kardeşler dönemi başladı. Shan kardeşler döneminde Pagan üç krallığa Panya, Mrancuin ve Cakuin'e bölündü.⁴⁰¹

Pagan Krallığı'nın çöküşüyle birlikte Pagan'ın kuzeyi doğrudan Moğol hâkimiyetine bırakıldı. Orta ve güney Pagan, Shan kardeşlerin kontrolü altındaydı ve Shan halkları Moğol İmparatorluğuna yıllık vergi vermeyi kabul etti. 1368 yılında Yüan Hanedanlığı'nın çökmesi üzerine Pagan Krallığı, Moğolların hakimiyetinden çıkarak bağımsızlığını ilan etti.

2.5. Moğolların Java Seferi

2.5.1. Kubilay Han Dönemi Öncesi Java Adası'nın Kısa Tarihi ve Genel Durumu

Java Krallığı⁴⁰², Endonezya'nın başkenti Jakarta'nın bulunduğu Java Adası'nda kurulan bir Güney Asya krallığıydı. Java Adası'nın tarihiyle ilgili olarak adanın şehir

³⁹⁸ Araştırmacı Cocks'un çalışmasında "Three Shans Brothers" olarak geçmektedir. Shan kabilesine ait kardeşlerin adları Athengkara, Razathingyan ve Thihathu idir. Bkz. Cocks, **a.g.e.**, p. 28.

³⁹⁹ Pagan monarşisinin yıkılmasının ardından önceden ülkeden ayrılmış olan Şan halkı tekrardan ülkeye dönüş yaptı. Küçük bir Şan kabilesinin şefi olan Binnahka öldü ve ardından iki oğul bıraktı. Oğlu Thingkabo Burma'ya kaçtı ve Şan nüfusunun fazla olduğu Myinsaing bölgesine yerleşti. Thingkabo'nun üç oğlu bulunmaktaydı. Bunlar Athenhkara, Rajathengyan ve Thihathu idi. Bahsi geçen 3 kardeş Three Shans Brothers'i oluşturmaktaydı. Pagan Krallığı'nın yıkılmasının ardından bölgede kendilerine ait üç krallık kuruldu. Phayre, **a.g.e.**, p. 57; Thwin, **a.g.e.**, p. 196

⁴⁰⁰ Thwin, **a.g.e.**, p. 196; Phayre, **a.g.e.**, p. 58.

⁴⁰¹ Thwin, **a.g.e.**, p. 196; Taylor, **a.g.e.**, p. 167.

⁴⁰² Polo bu adayı Cava olarak isimlendirir. Bkz. Polo, **Dünyanın Hikâye Edilişi**, s. 337.

devletlerinden oluştuğu belirtilmektedir. Araştırmacı Hall'a göre X. yüzyılda Airlanga adlı bir kabile lideri ortaya çıkıp şehir devletlerini bir araya getirerek yeni bir krallık kurdu. Airlanga'nın kurduğu krallığın adı Shinghasari Krallığıydı.⁴⁰³ Java Adası'nın batısında da Shinghasari Krallığı'na rakip olacak başkenti Panjalu olan Kadiri Krallığı kuruldu.⁴⁰⁴ İki krallıkta mevcut güçlerini koruyarak 200 yıl boyunca siyasi çekişme içerisinde oldu. Fakat iki krallık ticaret konusunda ortak hareket etti. Ticarî kazanç açısından Kadiri Krallığı, Shinghasari Krallığı'na kıyasla daha iyi durumdaydı.⁴⁰⁵ Çinli, Hintli, Arap ve Farslı tüccarların en önemli ticaret limanı Kadiri Krallığıydı. Birçok milletten Kadiri Krallığı'na gelen tüccarlar, altın ve gümüş gibi değerli madenlerin ticaretinin yanı sıra, porselen, çömlek, ilaç ve demir gibi maddeler satın almaktaydılar.⁴⁰⁶ Bu hammaddelerin dışında en önemli ticari ürün ise baharatı. Hindistan, Seylan Adası ve Güney Asya'daki baharatlar Java Ada'sında toplanır ve buradan deniz yolu ile başta Çin olmak üzere Avrupa ve Afrika'ya taşınırdı.

XII.yüzyılda Shinghasari Krallığı'nın başına Kral Visnuvardhava (1248-1268) geçti.⁴⁰⁷ Onun zamanında Kadiri Krallığı ile siyasi çekişme arttı ve iki krallık arasında bir dizi savaşlar meydana geldi. Saltanatının sonlarına doğru Kral Visnuvardhava, Kadiri Krallığı'na karşı yürüttüğü mücadeleyi kaybetti ve Shinghasari Krallığı, Kadiri Krallığı'nın üstünlüğünü kabul etti.⁴⁰⁸

Kral Visnuvardhava'nın ölümünün ardından Shinghasari Krallığı'nın başına Kral Kertanagara (1268-1292) geçti.⁴⁰⁹ Kral, Borneo, Melagu (Melaka), Bali, Madura ve Malay yarımadası gibi bölgeleri egemenliği altına aldı.⁴¹⁰ Kral Kertanagara bölgesel

⁴⁰³ Hall, **a.g.e.**, p. 215; Delgado, **a.g.e.**, s. 169.

⁴⁰⁴ Howorth'a göre bu krallığın adı Kolang Krallığı'dır. Bkz. Howorth, **History of Mongols From 9th to 19th Centruy Vol I**, p. 251.

⁴⁰⁵ Coeges'e göre Kadiri Devleti'nin Güney Çin ile ticareti daha fazlaydı. Kadiri Devlet'inden Çin'e elçilik heyetleri gönderilerek ticarî ilişkiler sürdürüldü. Bkz. Coeges, **a.g.e.**, p. 158.

⁴⁰⁶ Hubson, demir ticareti konusunda Çin'i merkez olarak gösterir. Song Hanedanlığı döneminde Çin, demir üretiminde ve ihracatında Asya'nın en önde gelen gücüydü. Song Hanedanlığı'nda üretilen demir, deniz yolu ile Japonya, Endonezya, Hindistan, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'ya gönderilirdi. Bkz. Hobsan, **Batı Medeniyetinin Doğulu Kökenleri**, s. 65.

⁴⁰⁷ Hall, **a.g.e.**, p. 215.

⁴⁰⁸ Hall, **a.g.e.**, p. 215.

⁴⁰⁹ Colin Brown, **A History of Indonesia**, Allen & Unwin, 2003, p. 25; Wiliam H. Frederick, **Indonesia A Country Study**, Federal Research Division Library of Congress, Washington 2011, p. 13. Bkz. Coeges'e göre bu kralın adı Kritanagara'dır. Coeges, **The Indianized States of Southeast Asia**, p. 198.

güç olmak için çabaladığı sırada kuzeyde Moğol ilerleyişi ile karşılaştı. Kubilay Han önderliğinde Moğol İmparatorluğu Doğu ve Güney Asya krallıklarına seferler düzenlemekteydi. Japonya’da başarısız olan Moğollar, Dai-Viet, Champa ve Pagan krallıkları üzerinde hâkimiyet kurdu. Moğol İmparatorluğu’nun Güney Asya krallıkları üzerinde hâkimiyet kurmaya çalıştığı sırada Shinghasari Krallığı askerî ve ekonomik olarak Güney Asya krallıklarına destek verdi. Bu da Kubilay Han’ın dikkatinden kaçmadı. Güney Asya’da yayılcı politika izlemesi ve Güney Çin Denizi’ndeki ticarete de güçlenmesi dolayısıyla Kubilay Han, Shinghasari Krallığı’na önem vermeye başladı. Shinghasari Krallığı’nın fethedilmesiyle han, Japonya seferlerindeki ekonomik kayıpları telafi edecek ve aynı zamanda Çin’in Han Hanedanlığı’ndan itibaren süre gelen Güney Asya’daki ticareti ele geçirme politikasını gerçekleştirebilecekti.

Kubilay Han’ın Shinghasari Krallığı’na karşı ilgi duymasının bir başka sebebi ise Song İmparatorluğu’nun güney kısımlarında Javalılar tarafından kullanılan özel ticaret limanlarının olmasıydı. Shinghasari Kralı Kertanagara 1281’de Jambi-Malay bölgesinden, 1282’de de Saumdra-Pasai bölgesinden Kubilay Han’ın huzuruna elçiler yolladı. Elçilerin gidiş amacı Güney Çin’de Javalılar tarafından işletilen limanların Moğolların hakimiyetine geçmesiydi. Shinghasari kralı bu limanların işletim hakkının tekrardan Javalılara verilmesini talep etti.⁴¹¹ Shinghasari kralından gelen talep krallığın Güney Çin’de önemli bir ekonomik güce sahip olduğunu ve Moğol İmparatorluğu’nun Güney Asya ticaretini ele geçirme amacına bir tehdit olduğunu göstermekteydi.⁴¹²

⁴¹⁰ Hall, **a.g.e.**, p. 215; Delgado, **a.g.e.**, s. 170; Frederick, **Indonesia A Country Study**, p. 13; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 322; Brown, **a.g.e.**, p. 25; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 283.

⁴¹¹ Hall, **a.g.e.**, p. 217. Burney, Melaka ve Hola gibi bölgelerin Güney Çin ile güçlü ticarî ilişkileri bulunmaktaydı. Bu ilişkiler sayesinde Çin’deki kaliteli malzemeler güneye getirilmekteydi. Bkz. Hubson, **a.g.e.**, s. 75.

⁴¹² Delgado, **a.g.e.**, s. 169.

2.5.2. Java Adası Seferi (1292)

Kubilay Han, 1289 yılında Ming Chi adlı bir elçiyi Shinghasari kralının yanına gönderdi.⁴¹³ Kral Kertanagara karakter olarak dik başlı ve bağımsızlığına düşkündü.⁴¹⁴ Kral, büyük han'ın boyun eğme ve yıllık vergi verme taleplerinin yazılı olduğu mektubu okuması üzerine Moğol elçisinin burnunu kesti ve başkent Da-Du'ya geri gönderdi.⁴¹⁵ Han, elçisine yapılan kötü ve aşağılayıcı muamelenin ardından Shinghasari Krallığı'na sefer düzenlemeye karar verdi.

Moğollar böylece Japonya ve Champa krallıklarının ardından üçüncü kez deniz seferi düzenleyecekti. Sefer hazırlık konusunda büyük han öncelikle erzağın toplanılmasını emretti. Sefer için erzaklar Fukien, Kiangsi ve Hu Guang limanlarında toplandı.⁴¹⁶ Daha sonra Japonya ve Champa seferlerinin ardından sağlam kalan gemiler yeniden onararak savaşa hazır durumuna getirildi. Asker ve donanma sayısı hakkında araştırmacılar farklı rakamlar belirtirler. Rossabi, Delgado, Weatherford, Nicolle, Brown ve Atwood gibi araştırmacılara göre Moğol ordusu 1.000 donanma ve 20.000 askerden oluşuyordu.⁴¹⁷ Grousset, Curtin ve Howorth'a göre Moğol ordusunda 1.000 donanma ve 30.000 asker vardı.⁴¹⁸ William'a göre bu sefer için Kubilay Han 1.000 donanma ve 100.000 asker hazırlatmıştı.⁴¹⁹

Kubilay Han, Shinghasari Krallığı seferi için Moğol Şın-bi ve Uygur I-Ko-M-Şi Yı adlı komutanlarını görevlendirdi.⁴²⁰ Moğol donanması hazırlıklarını tamamlamasının

⁴¹³ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 213; Rossabi, **The Cambridge History of China Vol VI**, p. 487; Hall, **a.g.e.**, p. 217; Colin, **a.g.e.**, p. 25; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 283; Atik, **a.g.m.**, s. 29; Coeges, **a.g.e.**, p. 198.

⁴¹⁴ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 213.

⁴¹⁵ Colin, **a.g.e.**, p. 25; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 322; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 283; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 213; Curtin, **a.g.e.**, p. 370; Delgado, **a.g.e.**, s. 170; Hall, **a.g.e.**, p. 217.

⁴¹⁶ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 213. Delgado'ya göre Moğol donanması Quanzhou Limanından hareket etti. Bkz. Delgado, **a.g.e.**, s. 170.

⁴¹⁷ Delgado, **a.g.e.**, s.170, Rossabi, **Kubilay Han**, s. 213, Jack Weatherford, **Cengiz Han**, s. 282, Nicolle, **a.g.e.**, p. 71, Brown, **a.g.e.**, p. 25.

⁴¹⁸ Grousset, **a.g.e.**, s. 327, Howorth, **History Of Mongols From The 9th To 19th Century Part I**, p. 250; Curtin, **a.g.e.**, p. 370; Atwood, **a.g.e.**, p. 513.

⁴¹⁹ Frederick, **a.g.e.**, p. 13.

⁴²⁰ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 213. Delgado kendi çalışmasında Rossabi'nin verdiği iki komutanın adının yanında üçüncü bir komutanın adını da vermektedir. Delgado'ya göre üçüncü komutanın adı Kao Hsiang'dır. Bkz. Delgado, **a.g.e.**, s. 170. Gorusset'e göre komutanların isimleri Şe-Pi ve Kao-Hing'dir. Bkz. Grousset, **a.g.e.**, s. 327; Coeges, **a.g.e.**, p. 200.

ardından 1292’de Güney Çin’den denize açıldı.⁴²¹ Moğolların saldırısından önce Shinghasari Krallığı ile Kadiri Krallığı arasındaki siyasi çekişme savaş boyutuna geldi ve nihayetinde iki krallık birbirlerine savaş ilan etti. Kadiri kralının ordusu Shinghasari Krallığı üzerine yürüyerek onları bozguna uğrattı.⁴²² Ardından Shinghasari Krallığı Kadiri askerleri tarafından yağmalandı ve Kral Kertanagara savaşta öldü. Bu sırada kralın damadı Raden Vijavaya krallığın başına geçti ve Majapahit adlı yeni bir şehir kurarak krallığın başkentini buraya taşıdı.⁴²³ 1293 yılında Moğol donanması Java Krallığı’nın doğu sahillerine ulaştı ve hiçbir direniş ile karşılaşmadan Java Adası’na çıkartma yaptı. Bu sırada yeni Kral Raden Vijavaya, Moğol ordusunu karşıladı.

Kral Vijavaya, Moğol generallerine Shinghasari ile Kadiri krallıkları arasında çıkan savaşta Kral Kertanagara’nın öldüğünü ve böylece kralın Moğol elçisine karşı uyguladığı kötü muamelenin cezasını çekmiş olduğunu belirtti.⁴²⁴ Ardından Kral Vijavaya, Shinghasari Krallığı’nın öcünü almak için Moğol ordusundan Kadiri Krallığı üzerine yapılacak sefer için yardım istedi. Ayrıca kral, boyun eğme talebi mecburen kabullendi ve yeni krallığının yeni hamisi olan Moğolların askeri gücünden yararlanarak Kadiri Krallığı’na karşı sefer yapmayı planladı.⁴²⁵

Moğol generalleri bu fırsattan yararlanmak için Kral Vijavaya ile bir araya gelerek bir antlaşma imzaladı. Anlaşmaya göre Kral Vijavaya, Kubilay Han’ın boyunduruğu altına girecek ve yıllık vergi vermeyi kabul edecekti. Bunun karşılığında da Moğollar, Kral Vijavaya’nın Kadiri Krallığı’na karşı düzenleyeceği sefere destek vereceklerdi.

⁴²¹ Sonder, *a.g.e.*, s. 171, Brown, *a.g.e.*, p. 25, Eberhard, *Uzak Doğu Tarihi*, s. 322, Weatherford, *Cengiz Han*, s. 283, Rossabi, *Kubilay Han*, s. 213, Kenneth, *a.g.e.*, p. 217, Rossabi, *The Cambridge History Of China Vol VI*, p. 487. Roux, Curtin ve Grousset gibi araştırmacılara göre Moğol donanması 1293 yılında açıldı. Bkz. Roux, *a.g.e.*, s. 383, Curtin, *a.g.e.*, p. 370, Grousset, *a.g.e.*, s. 327; Colin, *a.g.e.*, p. 25; Coeges, *a.g.e.*, p. 198.

⁴²² Howorth, *History of Mongols From 9th to 19th Century Vol I*, p. 251; Rossabi, *Kubilay Han*, s. 213; Coeges, *a.g.e.*, p. 198.

⁴²³ Brown, *a.g.e.*, p. 25, Eberhard, *Uzak Doğu Tarihi*, s. 322, Howorth, *History Of Mongols From The 9th To 19th Century Part I*, p. 251, Curtin, *a.g.e.*, p. 370, Rossabi, *Kubilay Han*, s. 213, Kenneth, *a.g.e.*, p. 217, Frederick, *a.g.e.*, p. 13; Colin, *a.g.e.*, p. 25; Frederic, *a.g.e.*, p. 13; Grousset, *a.g.e.*, s. 327; Delgado, *a.g.e.*, s. 170; Hall, *a.g.e.*, p. 217; Atik, *a.g.m.*, s. 30; Coeges, *a.g.e.*, p. 1

⁴²⁴ Delgado, *a.g.e.*, s. 170; Hall, *a.g.e.*, p. 217.

⁴²⁵ Rossabi, *Kubilay Han*, s. 213; Curtin, *a.g.e.*, p. 370; Delgado, *a.g.e.*, s. 171; Rossabi, *The Cambridge History of China Vol VI*, p. 487.

Anlaşmanın taraflar arasında karşılıklı onaylanmasının ardından her iki taraf sefer için hazırlanmaya başladı.⁴²⁶

Moğol ordusu Kral Vijavaya'ya yardım için 5.000 askerini görevlendirdi.⁴²⁷ Moğolların desteğiyle Kral Vijavaya, Kadiri ordusunu mağlup etti. Moğollar Kadiri Krallığı'na karşı yapılan seferde 3.000 askerini kaybetti.⁴²⁸ Kral Vijavaya, Moğolların desteği ile büyük bir zafer kazandı.⁴²⁹

Böylesine önemli bir zaferin ardından sonra Shinghasari ve Moğol orduları başkent Majapahit'e geri döndüler. Kral Vijavaya zaferin ardından gerek Kadiri Krallığı'nın gücünün kırılması gerek Moğol ordusunun önemli kayıplar vermesini fırsat bilerek Moğollar ile yaptığı anlaşmayı bozdu. Shinghasari ordusu Moğol ordusunun kampını çevreleyerek ani saldırıda bulundu. Yoğun bir saldırı altında kalan Moğol ordusu bu saldırıya karşı direnç gösteremeyince çekilmek zorunda kaldı.⁴³⁰

Moğollar, Japonya ve Champa seferlerinin ardından üçüncü deniz seferi olan Java Adası seferini de kaybetti. Java Adası seferinin başarısızlıkla sonuçlanmasını öğrenen Kubilay Han ikinci bir seferin düzenlenmesini istemedi. Çünkü Java Adası konumu itibariyle korunaksızdı ve Moğol İmparatorluğu'na uzak bir lokasyonda bulunmaktaydı. Bu şartlar altında bu adanın korunması ve muhafaza edilmesi mümkün değildi.

Moğolların, Java Adası seferindeki tek kazancı, ganimet ile geri dönmeleri idi. Ganimetler sayesinde generaller idam cezasından kurtuldular, ancak büyük hanın emri üzerine sürgüne gönderildiler. Ganimet olarak tütsü, parfüm, gergedan boyunuzu,

⁴²⁶ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 214, Brown, **a.g.e.**, p. 25, Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 322, Howorth, **History Of Mongols From The 9th To 19th Century Part I**, p. 251, Delgado, **a.g.e.**, s. 171, Curtin, **a.g.e.**, p. 370, Kenneth, **a.g.e.**, p. 217, Rossabi, **The Cambridge History Of China Vol VI**, p. 487, Frederick, **a.g.e.**, p. 17; Gorusset, **a.g.e.**, s. 327.

⁴²⁷ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 214.

⁴²⁸ Rossabi, **Kubilay Han**, s. 214; Delgado, **a.g.e.**, s. 171.

⁴²⁹ Delgado, **a.g.e.**, s. 171; Howorth, **a.g.e.**, p. 251; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 283; Frederic, **a.g.e.**, p. 13; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 214; Curtin, **a.g.e.**, p. 370; Coeges, **a.g.e.**, p. 200.

⁴³⁰ Colin, **a.g.e.**, p. 25; Nicolle, **a.g.e.**, p. 71; Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 322; Howorth, **History Of Mongols From The 9th To 19th Century Part I**, p. 251; Weatherford, **Cengiz Han**, s. 283; Frederic, **a.g.e.**, p. 13; Grousset, **a.g.e.**, s. 327; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 214; Curtin, **a.g.e.**, p. 370; Roux, **a.g.e.**, s. 383; Delgado, **a.g.e.**, s. 171; Rossabi, **The Cambridge History of China Vol VI**, p. 487; Hall, **a.g.e.**, p. 217; Atik, **a.g.m.**, s. 30; Atwood, **a.g.e.**, p. 605.

fildişi, Java Adası haritası, Java nüfus kayıtları ve Bali Adası kralının altın harflerle yazışmış mektupları getirildi.⁴³¹ Moğolların Java Adası seferi sayesinde birçok Güney Çinli asker adada mahsur kaldı ve gemi yapımında Javalılara Çin tekniğini öğretti.⁴³² Dahası Moğolların Güney Asya seferlerinden kaçan Çinli ve Güney Asya halklarından birçok insan Java'ya göçtü ve böylece adanın ihtiyacı olan insan gücü eksikliği giderildi. En önemli gelişme ise Majapahit şehri Moğol işgalinin ardından krallığa dönüştü ve kendisinden önce kurulmuş olan Shinghasari Krallığı'nın mirasını devraldı. Bu seferin bir başka önemi ise Kubilay Han'ın son seferi olmasıydı. 1294 yılında seferin tamamlanmasının ardından Kubilay Han öldü ve Güney Asya'ya karşı planlanan seferler durduruldu.

⁴³¹ Nicolle, **a.g.e.**, p. 71; Rossabi, **Kubilay Han**, s. 214.

⁴³² Colin, **a.g.e.**, p. 26.

SONUÇ

Çengiz Han'ın 1206 yılında Moğol İmparatorluğu'nu kurduktan sonraki amacı, onun önderliğinde dünya hakimiyetini sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda da hem doğuda hem de batıda bir dizi seferler düzenleyerek imparatorluk sınırlarını genişletti. Çengiz Han'ın ölümünden sonra ardılları da bu politikayı takip ederek imparatorluğu büyötmeye devam etti. Kubilay Han'ın başa gelmesinden sonra Moğol İmparatorluğu en geniş sınırlarına ulaştı.

Kubilay Han Kuzey ve Güney Çin'i birleştirdikten sonra burada kurduğı hanedanlığını kalıcı hâle getirmek istedi. Bu düşüncesini gerçekleştirmesi için halkın takdirini kazanması gerekiyordu. Akıl hocalarının da tavsiyeleri üzerine Kubilay Han devlet yönetimi konusunda eski Çin geleneklerini devam ettirdi. Buradaki amaç, halkın kendisine karşı kötü duygular beslemesini önlemek ve onlara kendi kültürleri içerisinde yaşamalarına devam edebilecekleri düşüncesini aşılardı.

Kubilay Han eski geleneklere sadece iç meselelerde bağı kalmadı, aynı zamanda eski Çin dış politikasını da takip etmeye başladı. Han Hanedanlığı döneminden itibaren Çin'in temel amacı, çevresindeki krallıkları kendi topraklarına katmak ve buradaki ticareti kontrolü altında tutmaktır. Bu hususta eski Çin hanedanlıkları Kore ve Güney Asya'ya seferler düzenleyerek buradaki devletleri ele geçirmeye çalışılsa da pek başarılı olamadılar. Kubilay Han Çin'de kontrolü sağladıktan sonra danışmanları ona eski hanedanlıkların dış politikasını takip etmesini önerdi. Kubilay Han, verilen tavsiyeler üzerine Doğı ve Güney Asya'da bir dizi seferler düzenlemeye karar verdi.

Kubilay Han ilk olarak Doğı Asya'da Koryo Krallığı ve Japonya İmparatorluğu üzerine odaklandı. İki devlet de yeni kurulmuş olan Yuan Hanedanlığı'nı tanımamaktaydı. Bu durum Kubilay Han için çok önemliydi çünkü iki devleti de Yuan Hanedanlığı'nın üstünlüğünü kabul etmemesi ileride bu hanedanlığa karşı bir tehdit oluşturabilirlerdi ve aynı zamanda Kubilay Han'ın genişleme politikasına engel teşkil edebilirdi. Ayrıca Kubilay Han bu iki devlete karşı siyasi üstünlük sağlayarak halkına karşı kendini kanıtlamayı amaçlıyordu. Bu doğrultuda han önce Koryo Krallığı'nı egemenliği altına

aldı. Ardından han Japonya İmparatorluğu üzerine seferler düzenledi, ancak başarısız oldu. Kubilay Han yaptığı seferlerden dolayı hanedanlığının ekonomisini zayıflattı. Han, hanedanlığın gelirlerini arttırmak için ek vergiler çıkartarak gelir elde etmek istese de halktan beklediği geliri elde edemedi. Bu geliri elde etmek için de Güney Asya krallıklarının sahip olduğu ticari kazancı ve tarım arazilerini elde etmek istedi. Bu amaçla Dai-Viet, Champha, Pagan ve Java krallıklarına seferler düzenlendi. Askeri başarı sağlanamadı, fakat kısmen siyasi üstünlük sağlanıp vergi elde edildi.

Moğolların Doğu ve Güney Asya'daki seferlerinde askerî bir başarı yoktur. Bu başarısızlığın birçok nedeni bulunmaktadır. İlk olarak Moğollar deniz seferlerinde Mançu, Kore ve Çinli denizcileri kullandılar. Bu denizcilerin deniz savaşlarındaki isteksiz tavırları savaşların gidişatını olumsuz yönde etkiledi. Moğollar ilk kez giriştikleri deniz seferinde denizcilerin hava koşulları hakkındaki uyarılarına rağmen denizdeki doğa olaylarına çok hâkim olmamalarından ötürü bilinçsiz ve tecrübesiz olarak deniz seferlerini düzenlemeye kalkışıp başarısız oldular.

Moğolların Güney Asya'daki başarısızlığının sebepleri ise farklıdır. Moğol orduları genel olarak stepelerde savaşmaya alışktır. Ordunun tamamı süvarilerden oluşuyor ve bu ordunun en büyük özelliği çok hızlı hareket etmesi ve düşman ordularını bu şekilde bozguna uğratmasıydı. Ancak Güney Asya krallıklarına sefer düzenleyen Kubilay Han bu bölgenin coğrafî yapısını incelemeyen ve kendi ordusunun yapısını bu bölgeye göre dizayn etmeden seferlere girişmiştir. Bu bölge oldukça dağlıktı. Düz araziler kısıtlı olmakla birlikte sadece pirinç üretimi için değerlendirilirdi. Bu tarz yükselti ve engebeli arazilerde süvari veya piyade kolay ve hızlı hareket edemezdi. Diğer taraftan Dai-Viet, Champa ve Pagan gibi krallıkların orduları düzenli değildir ve gerilla savaş tekniğini kullanırlar. Bu teknik böylesi araziler için kullanılması en iyi tekniktir ve düzenli ordular bu taktik karşısında genel olarak başarısız olur. Moğol ordusu da Güney Asya'daki seferlerinde arazi yapısına uyum sağlayamadığı için askerî üstünlük sağlayamadı.

Moğol ordusunun bu bölgede başarısız olmasının bir başka sebebi ise iklim koşullarıdır. Moğol ordusu yapı itibarıyla soğuk ve nemi az bölgelerde savaşmaktadır.

Ancak Güney Asya iklim olarak aşırı sıcak, nemli ve bol yağışlıdır. Moğollar Güney Asya'ya yaptıkları seferler esnasında bataklıklar içerisinde geçiş yapmıştır. Bu tarz bölgelerde salgın hastalıklara oldukça sık rastlanır ve Güney Asya seferleri boyunca Moğol ordusunun önemli bir kısmı tifo ve dizanteri gibi hastalıklardan askerlerini kaybetmiştir. Moğolların hem coğrafi olarak hem de iklim olarak bölgeyi tanımamaları ve askerlerini bölgeye uygun eğitememelerinden dolayı burada askerî başarı gösteremediler.

Seferlerin başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından Kubilay Han 1294 yılında öldü. Savaşlardaki başarısızlık Moğolların yenilmezlik imajını sarstı ve Çin halkı arasında Moğollara karşı hoşnutsuzluk başladı. Kubilay Han'dan sonra gelen imparatorların hanedanlığı yönetmekte yetersiz olmalarından dolayı imparatorluk yıkılış sürecine girdi. Yavaş yavaş çevresindeki vergiye bağladığı krallıklar artık vergi vermeyi reddetti ve dönem dönem halk isyanları çıkmaya başladı. Nihayetinde 1386 yılında “kıızıl türbanlar” adıyla bilinen halk isyanı çıktı ve Çin'deki Yuan Hanedanlığı dönemi sona erdi. Kubilay'ın kurmak istediği kalıcı hanedanlık savaşlardaki başarısızlıklar neticesinde sona erdi.

KAYNAKÇA

ALLSEN, Thomas, (1994), **The Cambridge History of China Vol 6**, ed. Denis C. Twitchett - Helbert Franke, Cambridge University Press, Cambridge.

ATİK, Kubilay, (2021), “Moğolların Güneydoğu Asya Devletleri ile Siyaseti”, **Doğu Asya Araştırma Dergisi**, C. IV, S. 7, s. 20-34.

ALMAS, Turgun, (2013), **Uygurlar**, çev. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul.

ATWOOD, Christopher P., (2004), **Encyclopedia of Mongolia and The Mongol Empire**, Facts on File, Inc., New York.

AGİBALOVA, Ye., BANKSKOY, G., (2017), **Orta Çağ Tarihi**, çev. Çağdaş Sümer, Yordam Kitap, İstanbul.

BARTOLD, V.V., (2017), **Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler**, çev. Râgıp Hulûsi Özdem, Haz. Kâzım Yaşar Koprıman-İsmail Aka, TTK, Ankara.

-----, (2017), **Moğol İstilasına Kadar Türkistan**, haz. Hakkı Dursun Yıldız, Kronik Kitap, İstanbul.

BUELL, Paul D., (2003), **Historical Dictionary of the Mongol World Empire**, The Scarecrow Press, Oxford.

-----, (Erişim 24 Nisan 2021), **Mongols in Vietnam: End of One Era, Beginning of Another**, https://www.academia.edu/226514/Mongols_in_Vietnam_End_of_one_Era_Beginning_of_Another.

-----, (2017), “Korea As Part of The Mongolian World: Patterns and Differences”, **Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi**, C.V, S.6, 2017, s. 139-146.

BERGREEN, Laurence, (2018), **Marco Polo**, çev. Mine Zeybekoğulları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

BRYANT, Anthony, (2000), **The Samurai**, Osprey Publishing, Wellingborough.

- BURGAN, Michael, (2005), **Empire of The Mongols**, Facts On File, inc., New York.
- BECKWITH, Christopher I., (2020), **Tibet İmparatorluğu Tarihi**, çev. Ali Fahri Doğan, Selenge Yayınları, İstanbul.
- BROWN, Colin, (2003), **A History of Indonesia**, Allen & Unwin.
- BRYSON, Megan, “Southwestern Chan: Lineage in Texts and Art of The Dali Kingdom (937-1253)”, **Special Issue of Pasific World Dedicated to The Late John R. McRae**, p. 67-96.
- CÜVEYNÎ, Alaaddin Ata Melik, (2016), **Tarih-i Cihan Güşa**, çev. Mürsel Öztürk, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- CAHUN, Leon, (2020), **Asya Tarihine Giriş Türkler ve Moğollar**, çev. İnan Kaya, Altınordu Yayınları, İstanbul.
- CH’UN, Ch’Ang, (2019), **Cengiz Han’ın Ölümsüzlük Arayışı**, çev. Gülşah Hasgüçmen, Kronik Kitap, İstanbul.
- CHASE, W. Kenneth, (1990), “Mongol Intentions Towards Japan in 1266: Evidence From A Mongol Letter To The Sung”, **Sino-Japanese Studies**, Vol: 9.2, s. 13 – 23.
- CAHEN, Claude, (2018), **Haçlı Seferleri Zamanında Doğu ve Batı**, çev. Mustafa Daş, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- CARTER, A.Cecil, (1904), **The Kingdom of Siam**, The Knickerbocker Press, London.
- CLEMENTS, Jonathan, (2017), **A Brief History of Japan**, Tuttle Publishing, Tokyo.
- CLEARY, Thomas, (1998), **Japonya Savaş Sanatı**, çev. Şen Süer Kaya, Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- CURTIN, Jeremiah, (1908), **The Mongols**, Brown, Little and Company, Boston.
- China At War An Encyclopedia**, (2021), ed. Xiaoming Li, Abc-Clio, California.
- COCKS, S. W., (1919), **A Short History Of Burma**, Macmillan And Co., Limited, London.

- CHAMBER, James, (1979) **The Devil's Horsemen**, Book Club, London.
- COEGES, G., (1975), **The Indianized States of Southeast Asia**, ed. Walter F. Vella, trans. Susan Brown Cowing, Australian National University Press, Canberra.
- CARPINI, Plano, (2018), **Moğolistan Seyahatnamesi**, çev. Ergin Ayan, Kronik Kitap, İstanbul.
- ÇİPOLLİ, (2015), **Dünya Nüfusunun İktisat Tarihi**, çev. Mehmet Sırrı Gezgin, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- ÇINAR, Burak, (2009), "Moğolların İkinci Japonya Seferi: Kyusu 1281", **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HUTAD)**, C.10, s. 37-55.
- DİVİTÇİOĞLU, Sencer, (2015), **Sekiz Türk Boyu Üzerine Bazı Gözlemler**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- D'OHSSON, Abraham Costantin Mouradgea, (2014), **Moğol Tarihi**, haz. Ekrem Kalan, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- DELGADO, James, (2017), **Kubilay Han'ın Kayıp Donanması**, çev. Merve Tosun, Tarih & Kuram, İstanbul.
- EL-CÛZCÂNÎ, Minhâc-I Sirâc, (2016), **Tabakât-I Nâsirî Moğol İstilasına Dair Kayıtlar**, çev. Mustafa Uyar, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- EBERHARD, Wolfram, (2019), **Çin Tarihi**, TTK, Ankara.
- , (2010), **Uzak Doğu Tarihi**, TTK, Ankara.
- Encyclopedia of Korea**, (1999), ed. Yang Hi Choe – Wall, Australian National University.
- FINDLEY, Carter V., (2018), **Dünya Tarihinde Türkler**, çev. Ayşen Anadol, Alfa Yayınları, İstanbul.
- FAZULLAH, Reşîdüddin, (2013), **Câmiu't – Tevârih**, çev. İsmail Aka, Mehmet Ersan, Ahmad Hesamipour Khelejani, TTK, Ankara.

FRANKE, Helbert, (2017), “Kıtan ve Cüçenler: Mançurya Ormanlarının Sakinleri”, **Erken İç Asya Tarihi**, çev. İsenbike Togan, ed. Denis Sinor, İletişim Yayınları, İstanbul.

FREDERICK, Wiliam H., (2011), **Indonesia A Country Study**, Federal Research Division Library of Congress, Washington.

GOLDEN, Peter B., (2014) **Dünya Tarihinde Orta Asya**, çev. Yahya Kemal Taştan, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

-----, (2021), **Türk Halkları Tarihine Giriş**, çev. Osman Karatay, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016.

GABRIEL, Richard A., (2017), **Yiğit Sabutay**, çev. Merve Tosun, Tarih & Kuram, İstanbul.

GALSTYAN, G., (2017), **Ermeni Kaynaklarına Göre Moğollar**, çev. İlyas Kemaloğlu, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.

GROUSSET, Rene, (2014), **Bozkır İmparatorluğu**, çev. Reşat Uzman, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

GUIGNES, Joseph De, (2018), **Hunların, Türklerin, Moğolların ve Daha Sâir Batı Tatarlarının Tarih-i Umûmisi C.II**, çev. Hüseyin Cahit, haz. Erol Kılınç, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

GAOHUA, Chen, (2010), **The Capital of The Yuan Dynasty**, Silkroad Press, Hong Kong.

GRİRGOR, Aknerli, (2012), **Okçu Milleti Tarihi**, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.

HAYTON, (2015), **Doğu Ülkerinin Altın Çağı**, çev. Altay Tayfun Özcan, Selenge Yayınları, İstanbul.

HİLAL, Adil, (2019), **Moğol Batı Avrupa İlişkileri ve İslâm Dünyasına Etkileri**, çev. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul.

HOBBSAN, John M., (2019), **Batı Medeniyetinin Doğulu Kökenleri**, çev. Esra Ermert, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

HOFFMAN, Helmut, (2017), “Eski ve Orta Çağlarda Tibet”, **Erken İç Asya Tarihi**, ed. Denis Sinor, çev. Şirin Tekeli, İletişim Yayınları, İstanbul.

HOLCOMBE, Charles, (2016), **Doğu Asya Tarihi**, çev. Muhammed Murtaza Özeren, Dergâh Yayınları, İstanbul.

HENHORN, W. E., (1963), **Korea The Mongol Invansion**, E. J. Brill, Leiden.

HWANG, Kyung Moon, (2017), **Kore Tarihi**, çev. Ayşe Su Doğru, Feylesof Kitap, İstanbul.

-----, (2010), **A History Of Korea**, Palgrave Meenmillan, Hampshire.

HULBERT, Homer B., (1909), **The Passing of Korea**, Doubleday, Page And Company, New York.

HUFFMAN, James L., (2020), **Japonya Tarihi**, çev. Cengiz Yücel, İnkılâp Yayınları, İstanbul.

HEARN, Lafcadio, (2016), **Japonya**, çev. Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, Ankara.

HAW, Stephen G., (2014), “The Mongol Conquest of Tibet”, **Journal of Royal Asiatic Society**, V. 10, p. 37-49.

HUDSON, Bob, LWIN, Nyein and MAUNG, Win, (2002), “The Origin of Bagan: New Dates and Old Inhabitants”, **Asian Perspectives**, V.40, NO: 1, p. 48 – 71.

HALL, D.G.E., (1960), **Burma**, Hutchinson and Co(Pulishbers) Ltd., London.

HOWORTH, Henry H., (1876), **History Of Mongols From 9Th To 19Th Century Part I**, Longsmas, Green and Co., London.

İZGİ, Özkan, (2017), “*Moğolların Batı İstikası ve Türk Tarihi Bakımından Önemi*”, **Orta Asya Türk Tarihi Araştırmaları**, haz. Erkin Ekrem-Serhat Küçük, TTK, Ankara.

IKE, Susumu, (2010), “Competence over Loyalty: Lords and Retainers in Medieval Japan”, **War and State Building in Medieval Japan**, ed. John A. Ferejohn and Frances McCall Rosenbluth, Standford University Press, California.

JAQUEST, Tony, (2007), **Dictionarey of Battles and Sieges: A Guide to 8.500 Battles from Antiquity through the Twenty-first Century Volumes 1-3**, Greenwood Press, London.

KEMALOĞLU, İlyas, (2016), “*Büyük Moğol İmparatorluğu*”, **Asya’nın Sekiz Asrı Çengizogulları**, ed. Hayrunnisa Alan – İlyas Kemalolu, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

KAFESOĞLU, İbrahim, (1984), **Harezmşahlar Devleti Tarihi**, TTK, Ankara.

KAFALI, Mustafa, “*Cengiz Han*”, **DİA**, C. VII, İstanbul.

KİRAGOS, Müverrih, (2009), **Ermeni Müverrihlerine Göre Moğollar**, çev. Gürsoy Solmaz, Elips Kitap, İstanbul.

KEAY, John, (2011), **Çin Tarihi**, çev. Neşe Kars Tayanç – Dinç Tayanç, İnkılâp Kitapevi, İstanbul.

KÜÇÜKYALÇIN, Erdal, (2013), **Dönüm Noktalarıyla Japon Tarihi Samuraylar Çağı**, İnkılâp Kitapevi, İstanbul.

-----, (2019), **Samuraylar**, Timaş Yayınları, İstanbul.

KIMURA, Jun, STANIFORTH, Mark, LIEN, Le Thi, SASAKI, Randall, (2013), “Naval Battlefield Archaeology of the Lost Kublai Khan Fleets”, **The International Journal of Nautical Archaeology**, p. 1-10.

KURAT, Akdes Nimet, (2014), **Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917’ye Kadar**, TTK, Ankara.

LEMPERT, David, (2018), “Nan Zhao Invansions ad Buddha Idols of Northern Thailand and Laos in the 7th to 9th Centuries”, **The Journal of Lao Studies**, Vol. 6, No. 1, p. 26-52.

LOCKARD, Craig A., (2009), **Southeast Asia I World History**, Oxford University Press, New York.

LIANG, Yongjia, (2010), “Yongjia, Inalienable Narration: The Nanzhao History between Thailand and China”, **Asia Research Institute Working Paper Series No. 148**, Singapur, p. 3-15.

Moğolların Gizli Tarihi, (2016), çev. Ahmet Temir, TTK, Ankara.

Marco Polo'nun Geziler Kitabı, (2018), çev. Ömer Güngören, Yol Yayıncılık, İstanbul.

MAYER, Milton W., (2014), **Japonya Tarihi**, çev. Lizet Deadato, İnkılâp Kitapevi İstanbul

NASIRABADI, Gülseren Azar, (2021), **Hârzemşâhlar Döneminde Diplomasi ve Elçilik Faaliyetleri**, Altınordu Yayınları, Ankara.

NICOLLE, David, (1990), **The Mongols Warlord Genghis Khan, Kublai Khan, Hulegu, Tamerlane**, Firebird Books, Dorset.

NARDO, Don, **Genghis Khan and The Mongol Empire**, Lucent Books, London.

ÖZCAN, Altay Tayfun, (2020), **Moğollar Avrupa'da Moğolların Avrupa Seferinin Üç Tanığı**, Kronik Kitap, İstanbul.

ÖZDAL, Ahmet N., (2016), **Ortaçağ Ekonomisi ve Müslüman Tüccarlar (X-XIV. Yüzyıllar)**, Selenge Yayınları, İstanbul.

PUALENZ, Karenina Kollmar, (2020), **Moğollar**, çev. Hakan Aydın, Runik Kitap, İstanbul.

PRAZNIAK, Roxann, ÖZGÜDENLİ, Osman Gazi, "Kubilay Kağan", **DİA**, s. 88-89.

POLO, Marco, (2019), **Dünyanın Hikâye Edilişi**, çev. Işık Ergüden – Z. Zühre İlkelen, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

POLO, Marco, (2018), **Seyahatname**, çev. Leyla Tonguç Basmacı, Alfa Yayınları, İstanbul.

PHAYRE, Lieut.-General Sir Arthur P., **History of Burma**, Trübner & Co., Ludgate Hill, London.

PHUONG, Tran Ky, (2006), "Cultural Resource and Heritage Issue of Historical Champa States in Vietnam: Champa Origins, Reconfirmed Nomenclatures, and Preservation of Sites", **Asian Research Institute Working Paper Series No. 75**, Singapore, p. 3-24.

ROUX, Jean-Paul, (2016), **Türklerin Tarihi Pasifik'ten Akdeniz'e 2000 Yıl**, çev. Aykut Kazancıgil – Lale Arslan-Özcan, Kabalcı Yayınları, İstanbul.

-----, (2001), **Moğol İmparatorluğu Tarihi**, çev. Aykut Kazancıgil – Lale Arslan-Özcan, Kabalcı Yayınları, İstanbul.

RUBRUK, Wilhem Von, (2019), **Moğolların Büyük Hanı'na Seyahat**, çev. Ergin Ayan, Kronik Kitap, İstanbul.

ROSSABI, Morris, (1994), **The Cambridge History of China Vol 6**, ed. Denis C. Twitchet – Herbert Franke, Cambridge University Press, Cambridge.

-----, (2014), **A History Of China**, Wiley Blackwall, West Sussex.

-----, (2015), **Kubilay Han**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

SPULER, Bartold, (2011), **İran Moğolları**, TTK, Ankara.

SONDERS, Djon Sonders, (2019), **Istoria Mongolskih Zavoevahiy**, Moskva Tsentspoligraph, Moskva.

SOLDANI, Maria Elisa, (2019), **Orta Çağ III**, ed. Umberto Eco, çev. Leyla Tonguç Basmacı, Alfa Yayınları, İstanbul.

SETH, Michael J., (2011), **A History Of Korea**, Rowman & Littlefield Publishers, Inc, Plymouth.

SANSOM, George, (1990), **A History of Japan To 1334**, Charles E. Tuttle Company, Tokyo.

SUSUMU, Ishi, (2006), **The Cambridge History of Japan Vol III**, ed. Kozo Yamamura, Cambridge University Press, New York.

SCHWERE, Anne-Valerie, “The Birth of Champa”, <https://www.researchgate.net/publication/331160829>, (01.03.2020, Saat: 03.50) p. 102-117.

ŞEN, Huriye, (2019), **Kubilay Han Döneminde Yuan Hanedanı – Japon İlişkileri**, Celal Beyar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Manisa.

TURNBULL, Stephen, (2010), **The Mongol Invansion Of Japan 1274 And 1281**, Osprey Publishing, Oxford.

-----, (2021), **Samuraylar**, çev. Egenur Karabillioğlu, Kronik Kitap, İstanbul.

-----, (2016), **The Gempei War 1180-85**, Osprey Publising, Oxford.

-----, (2003), **Mongol Warrior 1200-1350**, Osprey Publishing, Oxford.

-----, (2003), **Fighting Ships of The Far East 2**, Osprey Publishing, Oxford.

TAYLOR, Keith W., (2008), **The Cambridge History Of Southest Asia From Early Times To C.1800 Volume I**, ed. Nicholas Tarling, Cambridge University Press, Singapore.

TOPICH, William J. and LEITICH, Keith A., (2013), **The History of Myanmar**, Greenwood An Imprint of ABC-CLIO, LLC, California.

TWIN, Michael Aung and TWIN, Maitrii Aung, (2013), **A History of Myanmar Since Ancient Times**, Reaktion Books, London.

-----, (2019), **Pagan The Origins Of Modern Burma**, Hawai University Press, Honolulu.

The Hutchinson Dictionary of Anciend and Medieval Warefare, (2005), Helicon Publishing, Oxon.

The Chronicle of Novgorod 1016-1471, (1914), Trans. Robert Michell – Nevill Forbes, Office of The Society, London.

VERNADSKY, George, (2015), **Moğollar ve Ruslar**, çev. Eşref Bengi Özbilen, Selenge Yayınları, İstanbul.

-----, (2015), **Rusya Tarihi**, çev. Doğukan Mızrak-Egemen Ç. Mızrak, Selenge Yayınları, İstanbul.

YAVUZCAN, Gaye, **Kubilay Han**, Selenge Yayınları, İstanbul 2021.

YUTING, Du, LUFAN, Chen, (1988), “Did Kubilai Khan’s Conquest of The Dali Kingdom Give Rise to The Mass Migration of The Thai People to The South?”, **The Siam Society Newsletter**, v.4, No: 4, p. 33-39.

YAMADA, Nakaba, (1915), **Ghenko The Mongol Invension Of Japan**, Smith, Elder & Co., Waterloo Place, London.

WEEMS, Clarence Norwood, (1905), **Hulbert’s History Of Korea Volume II**, Routledge & Kegan Paul, London.

WOOD, W.A.R., (1926), **A History of Siam From The Earliest Time To The Year A.D. 1781 With A Supplement Dealing With More Recent Events**, T. Fisher Unwin, LTD., London.

WEATHERFORD, Jack, (2018), **Cengiz Han**, çev. Sermin Karakale, kronik Kitap, İstanbul.

-----, (2016), **Cengiz Han’ın Kızları**, çev. Mehmet Bilgen, Tarih & Kuram, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

İlk ve orta okulu Ataşehir’de Ali Fuat Cebesoy İlköğretim Okulu’nda, lise eğitimini ise Ümraniye Lise’nde tamamladı. 2013 – 2017 yıllarında İstanbul’da Yeditepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölüm’ünde lisans eğitimini aldı. 2018 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde pedagojik formasyon eğitimini aldı. Aynı yıl Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim dalı Orta Çağ Tarihi Programı’na başladı. İngilizce bilmektedir.